

Alexandru Breja
ISTORIA VECHIULUI TESTAMENT

Curs

București, 1996

În loc de început

Lucrarea de față este un simplu curs, nicidecum un manual sau o lucrare definitivă. El reprezintă varianta anului 1995 – 96 și este rezultatul primilor doi ani de investigații în domeniu. Nu este nici pe departe un curs complet. Uneori chiar și limbajul este lacunar; cu atât mai mult materialul propriu-zis. Sunt posibile diferite greșeli, mai mult de formă decât de fond, având în vedere împrejurările limitate de timp și condiții tehnice. Cursul necesită multă reflectare și aprofundare asupra problemelor semnalate. Aspectele spirituale se vor adăuga din studiul personal al Spiritului Profetic și din lucrările individuale legate de cerințele cursului.

O abordare exhaustivă nu este nici posibilă și nici necesară. Oricine dorește o investigare mai amănunțită, poate debarca oriunde pentru a se lansa într-un studiu mai aprofundat. Scopul bibliografiei este de a oferi acest cadru. De curs aparțin o mulțime de discuții avute în clasă, precum și un bogat arsenal vizual. Având în vedere aceste amănunte, considerăm că nu este potrivit ca materialul să fie multiplicat dincolo de cadrul în care acesta se predă, adică pentru cursanții de la zi și de la fără frecvență.

Schița cursului este bazată pe cariera istorică a lui Israel, singura abordare care face dreptate caracterului istoric al credinței lui Israel. Studiul istoric este întretesut cu cel al credinței lui Israel, sau cel teologic, căci „tot ce a fost scris mai dinainte a fost scris pentru învățătura noastră”. Vom avea în atenție deci comunitatea lui Israel, nu idei sau persoane individuale. Intrând în studiul istoriei sfinte ne aflăm pe un teren unde un curs sau un manual nu este un substitut pentru citirea istoriei sacre așa cum aceasta se găsește pe paginile Sfințelor

Scripturi.

București, Iunie, 1996.

ISTORIA VECHIULUI TESTAMENT

Curs București, 1996

În loc de început

Lucrarea de față este un simplu curs, nicidecum un manual sau o lucrare definitivă. El reprezintă varianta anului 1995 – 96 și este rezultatul primilor doi ani de investigații în domeniu. Nu este nici pe departe un curs complet. Uneori chiar și limbajul este lacunar, cu atât mai mult materialul propriu-zis. Sunt posibile diferite greșeli, mai mult de formă decât de fond, având în vedere împrejurările limitate de timp și condiții tehnice. Cursul necesită multă reflectare și aprofundare asupra problemelor semnalate. Aspectele spirituale se vor adăuga din studiul personal al Spiritului Profetic și din lucrările individuale legate de cerințele cursului.

O abordare exhaustivă nu este nici posibilă și nici necesară. Oricine dorește o investigare mai amănunțită, poate debarca oriunde pentru a se lansa într-un studiu mai aprofundat. Scopul bibliografiei este de a oferi acest cadru. De curs aparțin o mulțime de discuții avute în clasă, precum și un bogat arsenal vizual. Având în vedere aceste amănunte, considerăm că nu este potrivit ca materialul să fie multiplicat dincolo de cadrul în care acesta se predă, adică pentru cursanții de la zi și de la fără frecvență.

Schița cursului este bazată pe cariera istorică a lui Israel, singura abordare care face dreptate caracterului istoric al credinței lui Israel. Studiul istoric este întretesut cu cel al credinței lui Israel, sau cel teologic, căci „tot ce a fost scris mai dinainte a fost scris pentru învățătura noastră”. Vom avea în atenție deci comunitatea lui Israel, nu idei sau persoane individuale. Intrând în studiul istoriei sfinte ne aflăm pe un teren unde un curs sau un manual nu este un substitut pentru citirea istoriei sacre așa cum aceasta se găsește pe paginile Sfintelor Scripturi.

București, Iunie, 1996.

ISTORIA VECHIULUI TESTAMENT

Curs București, 1996

INSTITUTUL TEOLOGIC ADVENTIST DE GRAD UNIVERSITAR

FACULTATEA DE TEOLOGIE PASTORALĂ

ISTORIA VECHIULUI TESTAMENT – 3 CREDITE

Curs predat de Alexandru Breja București, 1996

OBIECTIVELE CURSULUI

1. Pregătirea cadrului pentru desfășurarea dramei Vechiului Testament.

2. Cunoașterea amănuntelor istorice de bază legate de istoria biblică.

3. Așezarea narațiunii biblice în timp, spațiu și cadru cultural.

SCHIȚA CURSULUI

I. INTRODUCERE

1. Istorie și istoriografie
2. Concepția ebraică despre timp și istorie
3. Caracterul și natura istoriei Vechiului Testament
4. Principii calendaristice
5. Diviziuni istorice
6. Cronologia Vechiului Testament

II. CREAREA POPORULUI ISRAEL

1. Antecedente și începuturi
2. Lumea originii Israelului
3. Patriarhii
4. Perioada de formare: exodul și cucerirea
5. Constituire credinței lui Israel: confederația tribală

III. PERIOADA AUTODETERMINĂRII NAȚIONALE

1. De la confederația tribală la stat de drept: monarhia
2. Împărățiile independente ale lui Israel și Iuda
3. Criză și cădere

IV. REÎNNOIREA COMUNITĂȚII LEGĂMÂNTULUI

1. Exilul și restaurarea
2. Reforma lui Ezra și a lui Neemia

3. Formarea iudaismului

V. EPILOG

1. Drama neîmplinită
2. Continuarea istoriei
3. Spre împlinirea vremii
4. Istoria din spatele istoriei

CERINȚELE CURSULUI:

1. Lectura și conspectarea sau marcarea materialului de natură istorică din Samuel J. Schultz, Călătorie prin Vechiul Testament, Oradea: Harper and Row Publ., 1992., p. 23 – 348, în paralel cu materialul legat de istoria Vechiului Testament din Spiritul Profetic (Patriarhi și Profeți, Regi și Profeți, etc., de E.G. White).

2. Se va scrie o lucrare de sinteză, de 2000 de cuvinte (8 pagini) dactilografiată, la alegere din următoarele subiecte:

- (a) învățături spirituale din istoria lui Israel
- (b) Date indispensabile pentru o istorie a lui Israel
- (c) Cauzele prăbușirii împărățiilor lui Israel și Iuda
- (d) Problema teologică a monarhiei
- (e) Regii lui Israel și Iuda-tipuri ale Regelui mesianic
- (t) alte subiecte pol și propuse de către studenți și discutate în prealabil cu profesorul

3. Se va alcătui un tabel cronologic care să cuprindă toate datele importante ale istoriei Vechiului Testament

4. Se va memoriza ordinea regilor lui Israel și Iuda.
5. Continuarea recenziei biblice din cărțile Își 2 Regi-testare.
6. Examinare finală

1. ISTORIE ȘI ISTORIOGRAFIE1

1. Definiție

Istoria este o desenare a fenomenelor în procesul continuei schimbări (fie în viața omenească fie în lumea naturală), descriere ce îi revine istoricianului științei sau a cronicarului diferitelor faze ale activității umane. Tot ce se schimbă într-un fel sau altul, ce se întâmplă sau pare să se întâmple, intră sub incidența acestei discipline. Într-un

sens mai restrâns, conceptul de istorie cuprinde o considerare controlată, științifică și descriptivă a anumitor fațete ale procesului universal al schimbării.

2. Aspectele istoriei

(a) Istoria are două dimensiuni: (1) un studiu foarte atent al formelor cronologice și literare, ca raport al evenimentelor; și (2) un studiu al evenimentelor în sine, ca pietre kilometrice în istorie. Prima dimensiune prevede o preocupare predominantă cu aspectul cercetării și stabilirii cât mai precise a ceea ce s-a întâmplat, iar a doua are de a face cu implicarea personalității umane în interpretarea proceselor și evenimentelor. Așadar istoria, ca ramură a cercetării științifice, se ocupă cu investigarea activității umane într-o anumită perioadă sau perioade ale trecutului, cu referire la natura și semnificația realizărilor umane.

(b) Metoda științei moderne a istoriografiei distinge prin urmare două faze importante în lucrarea istoricului: prima, aceea a adunării, investigării și identificării datelor; a doua, reflectarea asupra problemelor ridicate de evenimente și interpretarea lor.

(c) Cu toate că folosește metode științifice, istoria nu este o știință exactă (în sensul că nu este identică cu realitatea); totuși ea poate fi privită în mod legitim ca o interpretare validă a activității omenești.

3. Interpretarea istorică

Problema interpretării istoriei a fost definită diferit la sfârșitul secolului al 19-lea și în secolul al 20-lea. Câteva modele de interpretare istorică sunt prezentate pe scurt, după cum urmează:

R. K. Harrison, *Introduction to the Old Testament*, p. 291 – 302.

SISTEMUL DE NOTARE:

Nota finală va fi compusă după cum urmează:

a) lectura și conspectul sau marcarea: 20%

b) lucrarea de sinteză: 30%

c) tabelul cronologic: 10%

c) recenzia biblică: 10%

d) examinarea finală: 30%

Procentajul notei are următoarea structură:

$A = 93 - 100\%$ $A - = 85 - 93\%$ $B + = 75 - 85\%$ $B - = 60 - 75\%$ $C + =$ sub 60%

Nota minimă de promovare este B-PROCEDURA CURSULUI:

Cursurile vor avea format de lectură și de seminarii. Prezența este obligatorie.

evoluționist asumat ca normativ de către biologi, nu este total satisfăcător nici pentru propria lor disciplină și cu atât mai puțin pentru alte domenii la care acesta poate fi aplicat.

(f) Asemenea modele ca cel al lui Spengler și Toynbee, apar adesea în cursul studierii Vechiului Testament. Nici noi nu suntem scutiți de a gândi în acești termeni: de exemplu, ne închipuim că Avraam era un tip primitiv. Oare ce putea el să înțeleagă? Realitatea poate fi însă cu totul alta. Avraam, care a văzut ziua lui Hriostos în experiența de pe Moria, putea să se întrebe: oare ce vor fi înțeles cei de la sfârșitul timpului despre marele sacrificiu ispășitor? Ar fi posibil ca discernământul nostru să nu se ridice la înălțimea percepțiilor lui Avraam?

(g) În interpretarea istoriei, factori ca sociologia, filologia, lingvistica, antropologia și arheologia sunt de o importanță majoră, ca științe ajutătoare. Factorul moral își are de asemenea locul legitim în evaluarea istoriei vechi „deoarece istoria omenească are de a face cu activitatea unei specii a cărei caracter este bazat pe moralitate.

4. Istoriografie semită întrucât metodele moderne occidentale de interpretare istorică pot prezenta probleme decisive când sunt impuse culturilor orientale, în special celor antice, este probabil înțelept să luăm în considerare modelele proprii de prezentare a istoriei și metodele lor de compilare a materialelor.

(a) Sumerienii

Sunt primii care nu doar au făcut istorie ci au și raportat-o (au scris-o). Pentru ei istoria era bătătura vieții, așa cum era întrețesută pe urzeala continuă a evenimentelor trecutului, prezentului și viitorului.

Procesul aprecierii istorice era o problemă legată mai degrabă de experiența personală decât de formularea de principii. Sursele materiale care ne stau la îndemână constă în referiri istorice directe ca: liste ale regilor, cronici, anale, compoziții literare bazate pe evenimente istorice care au fost înfășurate în mit și legendă, cărămizi date, inscripții oficiale comemorând ridicarea palatelor și templelor, tăblițe... etc. Domnitori mai târzii (ca Asurbanipal 669 – 627 BC, sau Nabonid 556 – 539 BC) au fost preocupați de antichități mesopotamiene, datorită faptului că ei doreau să învețe cum să interpreteze prezentul și viitorul în lumina experiențelor trecute. Acest interes a fost dublat de atitudinea conservatoare față de valorile tradiționale ale Mesopotamiei vechi. Concepția profund superstițioasă a acestor oameni, cerea ca mersul evenimentelor istorice terestre să fie guvernat de decizii precedente cerești

(a) Marxismul, admite că singura realitate este materia în mișcare și că aceasta dă semnificație istoriei. Procesul istoric are o semnificație definită precum și o țință, care poate fi atinsă de către proletariat prin progres economic; progresul constituie cheia istoriei.

(b) Spengler.; propune legea naturală ca matriță a istoriei. El pune accent pe ciclul quasi-biologic al nașterii, progresului și degenerării, ceea ce conduce la determinismul naturalistic al istoriei, în contrast cu Kant și Hegel care susțin că progresul și libertatea constituie țința istoriei.

(c) Pentru rezolvarea rebusului istoriei, Arnold Toynbee propune teoria potrivit căreia civilizațiile sunt înfloritoare atâta timp cât întâmpină cu răspunsuri adecvate provocările ce le confruntă. Dar el nu a reușit să răspundă întrebării: de ce există un timp în istoria fiecărei civilizații când o provocare nu mai este întâmpinată cu un răspuns adecvat?

(d) Alții au susținut că sarcina istoricului constă în reconstruirea cât mai fidelă cu putință a ceea ce s-a întâmplat în trecut. Unii ca aceștia afirmă că faptele trebuie să vorbească pentru ele însele, uitând că uneori datele trebuie interpretate dacă dorim ca ele să aibă

vreo semnificație istorică. De aceea este nevoie să păstrăm un echilibru între aspectul descriptiv al istoriei (1) și cel interpretativ (2).

(e) Cea mai instructivă schemă de interpretare a istoriei trebuie să fie doar un serv. nu un stăpân. O interpretare filosofică a istoricului, nu trebuie făcută validă pentru toate civilizațiile din toate timpurile, asemenea unui „pat al lui Procust”. Întrucât aceste configurații sunt de cele mai multe ori produsul minții occidentale, ele nu trebuie aplicate așa de rigid ca legile științelor fizice. În consecință, prea mult din ceea ce în zilele noastre numim istorie, se bazează pe o serie de evenimente istorice grupate după o schemă care corespunde unei teorii prestabilite. Aceasta implică o anumită manipulare a datelor istorice. Orice filosofie a istoriei care tinde să vadă o dezvoltare continuă și progresivă a cursului istoriei lumii de la o existență comparativ simplă a omului primitiv la complexitatea civilizațiilor moderne, implică o astfel de manipulare. Realitatea poate fi însă cu totul diferită.¹ Tot mai frecvent însă, sistemul de dezvoltare

De exemplu, studii geologice recente atestă că în general fauna și flora flecarei ere noi degenerază de-a lungul perioadelor succesive, de la cele mai dezvoltate și diferențiate forme, până când acestea aproape dispar. Sau culturile unor civilizații vechi, cum ar fi cea sumeriană sau egipteană: apar pe scena istoriei în plină formă de dezvoltare, ca apoi să degenereze treptat, până când întreaga grandoare se pierde în erele ulterioare.

(d) Evreii

Tradiția ebraică se bazează nu atât de mult pe inscripții cuneiforme sau hieroglifice (ca la babilonieni sau egipteni), ci este mai degrabă de natură literară (poeme, vorbe de înțelepciune, narațiuni istorice, tabele genealogice, formulări legislative) păstrând într-un fel sau altul caracteristicile ebraice ale scopului și destinului divin în istorie. Analele care stau la baza cărților Regilor și Cronicilor sunt mai târzii ca cele mesopotamiene și egiptene și descoperă natura didactică a celor mai multe narațiuni istorice ale Vechiului Testament. Ideea de istorie este mai degrabă teologică (istoria mântuirii). Pe de altă parte

istoria biblică inspiră impresia generală de incompletitudine și indică spre o culminare dincolo de ea sau în afara ei însăși. De aceea istoria sfântă (heilsgeschichte) își găsește împlinirea cea mai deplină în lucrarea ispășitoare a lui Hristos.

5. Concluzii

(a) Istoria este reconstrucția unui eveniment sau a unor serii de evenimente în mintea istoricului. Această reconstrucție include atât raportarea întâmplărilor cât și interpretarea lor. Interpretarea sau atașarea unor semnificații evenimentelor, constituie o parte integrantă a istoriei și se reflectă în selectarea, ordonarea și aranjarea materialului.

(b) Este important a nu confunda cele două aspecte ale istoriei: (1) ce s-a întâmplat în realitate și (2) ce s-a scris de fapt. De aceea nu considerăm că este necesar întotdeauna să căutăm o armonizare a dovezilor interne (biblice) cu cele externe (extrabiblice) sau arheologice înainta nu că tu

O.”; „55 i» JIJDim.

— / vy// A –.

râm ífv-íráuí SímfíZftíflă mxw M í f «f «™* „Í mo

1 e-ți” 4”. – ... nmnmmt) S/vi Dnnn! 1

unui Woau ÎHIN – oiiumn u nu v. s it? o iurmuro aninmi iwpti
jitiniraw ¿zara» jit ys uyp yíjópí>sui „aja ui i) niojoă niuo ojito

mmn Dop rarauasiap afluoo qapi Wij „ouojsi ísiorjro no
n-AJasqo 3 p 3 jbj3 Uba o na ’nuiai iŞ foptii ap aÂHqBl asroaid ap misap
3 díso [ráu9 s ajşti mojro \ jq oq-Apuuixojdb rj rurd Sunfe 3 jr0 JOJ [3
ai 9\p. 3 ls1] p B [uiuadoasap pljsty IRU oilru jo\ întrunaajj rajryodri ui
ifesaraiui niug ifuo] dfx? g (q)

pnRJO – oaj Bjniblopo op tuş aoiuauaums lâuoisi suas jsaor ui jo
[loppua-Ssi Joiunjiui r RIURU – imopaid RJmRSRJI o – evrei nu le-au
combinat. Să însemne aceasta limitare intelectuală sau culturală?

Nu cumva mai degrabă aceasta se datorează unei viziuni diferite
a timpului?

(b) Din punct de vedere lingvistic, în ebraică nu există noțiunea

de timp ci mai degrabă de stare. O acțiune poate fi terminată sau neterminată. Gramatical, aceasta înseamnă că acțiunea este perfectă sau imperfectă (se va perfecta în viitor). Din acest motiv evreii nu au un termen corespunzător conceptului nostru de timp ci doar cuvintele dăiv însemnând „trecut sau viitor îndepărtat” și nu care reflectă timpul ca „moment în timp” (icaipos) sau „perioadă de timp”. În esență trecutul și viitorul sunt contopite în prezent.

(c) Concepția de prezent care cuprinde în sine atât trecutul cât și viitorul, derivă din însăși eternitatea lui Dumnezeu, pentru care nu există trecui, prezent și viitor. „Iisus Hristos este același ieri, și azi și în veci”. (Ev 13, 8). Cele trei aspecte ale timpului nostru (trecut, prezent și viitor) aparțin existenței noastre terestre. Conform teoriei relativității speciale a lui Albert Einstein, Universul operează în patru dimensiuni. Părăsind sfera pământească și apropiindu-ne de viteza luminii.

Ai timpul încetează să mai existe așa cum îl percepem pe pământ. În acest context versetul care spune „că pentru Domnul, o zi este ca o mie de ani, și o mie de ani sunt ca o zi” (2 Pt 3, 8) capătă o semnificație nouă. De altfel autorevelarea numelui divin în Exodul 3, 14 RPHN – eK RPHN exprimă tocmai ideea de prezent veșnic: „Voi fi Cel care sunt și am fost dintotdeauna”.

(d) o altă trăsătură a gândirii ebraice este actualizarea. Aceasta se referă la re trăirea experienței trecutului, care începea iară îndoială pentru orice israelit cu exodul din Egipt, ziua de naștere a națiunii. Orice credincios considera că el însuși a fost scăpat din robie, a fost trecut prin Marea Roșie, a fost călăuzit prin pustie, etc. Deuteronomul 5, 2 – 3 și 29, 9 – 15 prevede această re trăire printr-o poruncă, astfel încât generație după generație să poată intra în procesul salvării, experiență urmărită mai târziu și prin ceremoniile legate de cult.

Același lucru este valabil și pentru creștinul Bisericii primare, care auzind repovestirea mărturiilor despre Iisus, considera că el însuși a auzit învățăturile Sale. el însuși a fost vindecăi, etc. Acesta este de fapt și chemarea predicării contemporane, care prin caracterul ei

kerugmatic (Ksp\) yia: vestire, proclamare, propovăduire) să reactualizeze în experiența credincioșilor lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos.

(e) Evreii nu aveau o idee a timpului absolut și liniar. Ei nu erau în stare să conceapă timpul la modul abstract, despărțit de anumite evenimente. Pentru ei timpul era sinonim cu evenimente. Astfel există un timp pentru naștere (MI5, 2 – 3).

(d) Întrucât istoriografia semită este influențată în mod considerabil de cultură, o înțelegere cât mai corectă a istoriei trebuie să țină cont de punctul de vedere al scriitorilor și al mediului lor cultural. Acest lucru este posibil când ne gândim că zone destul de întinse ale lumii au suferit puține schimbări fundamentale, în ciuda încercărilor națiunilor occidentale de a impune asupra acestora tehnologia modernă. De exemplu, concepția și stilul de viață al beduinilor arabi contemporani aruncă încă destul de multă lumină asupra vechilor semiți, fiind mult mai asemănători cu aceștia din urmă decât cu noi.

(e) Nu trebuie să trecem cu vederea faptul că tradiția orală și cea scrisă au circulat alături în antichitate, prima ca un ajutor pentru memorie și nu ca un înlocuitor al acesteia. Deoarece forma de vers se pretează mai bine la transmiterea orală decât proza, o mare parte a materialelor trebuie să aibă ca fundal formularea lirică. Există astăzi înclinația de a considera atât proza cât și poezia vechi-testamentală ca fiind într-o anumită măsură legată de antecedentele epice, uneori chiar modelată de structura acestor forme. Este posibil ca istoriografia ebraică să fi fost influențată oarecum de formele epice și dramatice ale vechiului Babilon și ale Greciei antice (ale lui Homer, de exemplu). Forma rostirilor verbale (oracolul), model epic antic caracteristic, se întâlnește la istoricii Vechiului Testament, în reconstrucția evenimentelor zilelor trecute.

(f) Istoria teologică sau teologia istorică este istoria percepută din perspectivă religioasă. Istoria Vechiului Testament este un exemplu în acest sens. Pentru istoricul biblic, convingerea că

Dumnezeul lui Israel este Domnul istoriei, este ideea centrală. Evenimentele istoriei nu au loc la voia întâmplării ci sunt sub controlul voinței lui Dumnezeu.

2. CONCEPȚIA EBRAICA DESPRE TIMP ȘI ISTORIE

1. Timpul în viziunea ebraică.

(a) Noțiunea occidentală a timpului este liniară și poate fi reprezentată cu un segment de dreaptă pe care evenimentele trecute și viitoare sunt de o parte și de alta, iar prezentul la mijloc. Acest mod de gândire nu era cunoscut pentru evrei. De exemplu, pentru a sincroniza perioadele de domnie paralele ale regilor lui Israel și Iuda este nevoie de un înalt nivel de activitate specializată; totuși istoriografii evrei nu le-au combinat. Să însemne aceasta limitare intelectuală sau culturală?

Nu cumva mai degrabă aceasta se datorează unei viziuni diferite a timpului?

(b) Din punct de vedere lingvistic, în ebraică nu există noțiunea de timp ci mai degrabă de stare. O acțiune poate fi terminată sau neterminată. Gramatical, aceasta înseamnă că acțiunea este perfectă sau imperfectă (se va perfecta în viitor). Din acest motiv evreii nu au un termen corespunzător conceptului nostru de timp ci doar cuvintele oSiy însemnând „trecut sau viitor îndepărtat” și nu care reflectă timpul ca „moment în timp” (Koupos) sau „perioadă de timp”. În esență trecutul și viitorul sunt contopite în prezent.

(c) Concepția de prezent care cuprinde în sine atât trecutul cât și viitorul, derivă din însăși eternitatea lui Dumnezeu, pentru care nu există trecui, prezent și viitor. „Iisus Hristos este același ieri, și azi și în veci”. (Ev 13, 8). Cele trei aspecte ale timpului nostru (trecut, prezent și viitor) aparțin existenței noastre terestre. Conform teoriei relativității speciale a lui Albert Einstein, Universul operează în patru dimensiuni. Părăsind sfera pământească și apropiindu-ne de viteza luminii, timpul încetează să mai existe așa cum îl percepem pe pământ. În acest context versetul care spune „că pentru Domnul, o zi este ca o mie de ani, și o mie de ani sâni ca o zi” (2 Pt 3, 8) capătă o semnificație nouă. De altfel autorevelarea numelui divin în Exodul 3, 14 RPHK „TtfK

RPTTK exprimă tocmai ideea de prezent veșnic: „Voi fi Cel care sunt și am fost dintotdeauna”.

(d) o altă trăsătură a gândirii ebraice este actualizarea. Aceasta se referă la re trăirea experienței trecutului, care începea fără îndoială pentru orice israelit cu exodul din Egipt, ziua de naștere a națiunii. Orice credincios considera că el însuși a fost scăpat din robie, a fost trecut prin Marca Roșie, a fost călăuzit prin pustie, etc. Deuteronomul 5, 2 – 3 și 29, 9 – 15 prevede această re trăire printr-o poruncă, astfel încât generație după generație să poată intra în procesul salvării, experiență urmărită mai târziu și prin ceremoniile legate de cult.

Același lucru este valabil și pentru creștinul Bisericii primare, care auzind repovestirea mărturiilor despre Iisus. considera că el însuși a auzit învățăturile Sale. el însuși a fost vindecat, etc. Acesta este de fapt și chemarea predicării contemporane, care prin caracterul ei kerugmatic (Kepny-a: vestire, proclamare, propovăduire) să reactualizeze în experiența credincioșilor lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos.

(e) Evreii nu aveau o idee a timpului absolut și liniar. Ei nu erau în stare să conceapă timpul la modul abstract, despărțit de anumite evenimente. Pentru ei timpul era sinonim cu evenimente. Astfel există un timp pentru naștere (MI5, 2 – 3).

Singura idee de absolut stătea în sfințenia zilei. Oricât de nenorocit era cineva, putea să intre cu delectare în acea zi. O încălcare a acestora, chiar a zilele de jale sau de post (negative în caracter din punct de vedere cultic) însemna o sfidare a ordinii stabilite de Dumnezeu.

Ritmul marilor sărbători israelite era determinat de anul natural palestinian Inspirat din religia agricultorului canaanit, care privește la procesul semănatului și seceratului ca fiind evenimente sfinte, Israel a dat o semnificație nouă acestor festivaluri. De exemplu, sărbătoarea azimilor (a pâinii nedospite) de la începutul seceratului orzurilor, a primit o nouă semnificație: comemorarea exodului din Egipt, iar la marele seceriș și la culesul viilor se celebra călătoria prin

pustie și locuirea în corturi. Astfel Israel a istoricizat sărbătorile agrare. Crezul lui Israel, potrivit căruia existența lumii este legată în mod primar nu de ciclurile periodice ale anotimpurilor ci de evenimente istorice deosebite, a fost expresia credinței lor distincte.

(c) Actele istorice prin care Dumnezeu a întemeiat comunitatea lui Israel, erau absolute și actuale pentru fiecare generație succesivă și erau re trăite virtual prin re intrarea în situația istorică cu ocazia recitării comune la festivaluri. Când israeliții mâncau Paștele, îmbrăcați pentru călătorie, cu toiagul în mână, sandalele în picioare și în graba depărțării (Ex 12, 11) își aduceau aminte nu doar de exod, ci intrau în evenimentul salvării într-un mod real. Această transformare a sărbătorilor agrare reprezintă doar o treaptă a dezvoltării către înțelegerea existenței lor istorice. Trecerea la alte evenimente, la o serie întreagă, a născut națiunea. Exodul a ajuns să fie precedat de epoca patriarhală și rotunjit de evenimentele intrării în Cannan, iar din seria întreagă a actelor salvatoare s-a născut perspectiva timpului istoric. Astfel credința lui Israel are la bază o serie întreagă de evenimente creatoare, un lei de desfășurare istorică.

Dacă la început evenimentele au fost sărbătorite cultic în izolare, mai târziu ele au fost celebrate laolaltă ca o serie, din care niciun element nu putea lipsi, în plus fiecare era privit ca o parte a întregului. În acest mod Israel ajunge să înțeleagă că Dumnezeu are un plan cu el și că el a parcurs un drum lung cu Dumnezeu, proces prin care și-a câștigat în mod gradat identitatea. Faptul că Israel își baza existența pe o istorie nu doar pe un singur eveniment, constituie un pas epocal. Ideea de istorie este construită exclusiv pe baza unei succesiuni de acțiuni pe care Yahweh le-a înfăptuit pentru salvarea lor. Astfel istoria lui Israel a existat doar în măsura în care Dumnezeu i-a însoțit și doar această perioadă poate fi numită în mod adecvat istoria lui Israel. El a stabilit continuitatea între anumite evenimente separate și a ordonat direcția curgerii lor în timp. Această viziune distinctivă a istoriei lui Israel este întemeiată ca principiu în Judecătorii. Deși mai târziu istoria a fost descrisă din multe unghiuri, gândul fundamental că

istoria poate o vreme când animalele să fie adunate, un timp pentru împărați să meargă la luptă (2 Sa 11, 1). Roadele se făceau la vremea potrivită (Ps 1, 3) și El dă hrană la vremea potrivită (Ps 109, 27). Fiecare eveniment își are locul lui definit în ordinea timpului. Evenimentele nu se pot închipui fără timp și invers. Lucrul acesta este adevărat în toate aspectele existenței, chiar și în succesiunea anotimpurilor și a evenimentelor vieții (Ec 2, 1 – 3). Înțelepciunea constă în a nu trece cu vederea timpul (Koupos-ul), adică momentul rânduit pentru fiecare lucru. Ca urmare Israel putea vorbi de timpuri (plural). Viața omenească era constituită dintr-o serie de mai multe timpuri.

A

(f) În vreme ce timpul nostru este liniar și eschatologic (se mișcă spre o țintă, spre o finalitate), acest concept nu era cunoscut în Vechiul Testament. El era străin în antichitate și chiar la greci. Potrivit lui Herodot, timpul era ciclic, întorcându-se mereu la început, la punctul de unde a plecat (de exemplu, revenirea ciclică a anotimpurilor prin moartea și învierea anuală a naturii). Spre deosebire de acest mod de înțelegere al timpului, concepția ebraică poate fi reprezentată printr-o spirală îndreptată în sus, care însă nu ajunge niciodată de unde a plecat. În viziunea biblică, istoria este un fluviu perpetuu al evenimentelor Planului de Mântuire, o coloană fără sfârșit, un drum spiralat ce se înalță spre Dumnezeu și al cărui trecut se reactualizează generație după generație¹.

2. Concepția ebraică despre istorie

(a) o perspectivă primară asupra istoriei se găsește în Geneza 8, 22 „Cât va fi pământul, nu va înceta semănatul și seceratul, frigul și căldura, vara și iarna, ziua și noaptea”. Caracteristic conceptului timpuriu al lui Israel referitor la istorie, este că ceea ce se așteaptă de la viitor va fi lipsa anormalului. Astfel 1) viitorul este extinderea prezentului. Cât va ține lumea, este o asigurare solemnă echivalentă a ideii „pentru totdeauna”, deci nu sunt impuse limite, iar propoziția trebuia interpretată în sensul că „doar” cât va ține lumea; 2) singura

cale de a exprima ideea că pământul v-a rămâne în picioare pentru totdeauna, este de a construi o serie de timpuri cu conținut variat (vară-iarnă, zi-noapte, etc.); 3) această serie nu este arbitrară ci are un ritm definit, fiind supusă unei ordini fixate, ordinea naturală determinată de ritmul pământului și a corpurilor cerești.

(b) Un alt aspect al conceptului despre istorie se leagă de semnificația festivalurilor (a sărbătorilor). Acestea erau zilele despre care se putea spune că Dumnezeu le-a făcut (Ps 118, 29), zile cum ar fi Sabatul, sărbătoarea corturilor, etc. Timpurile de sărbătoare și cele obișnuite dădeau ritmicitate vieții oamenilor.

Moldovan Vilhelm, „Trecut și istorie în gândirea ebraică”, Curierul Adventist, mai-iunie 1977. p. 16 – 18.

ori de câte ori bazele istorice ale mântuirii sunt privite nule și fără validitate, nu putem vorbi de eschatologie! Acțiunile salvatoare din viitor se vor desfășura exact în formele vechilor manifestări. Astfel istoria salvărilor trecute este norma pentru a zugrăvi evenimentele viitoare. De aceea nu se putea concepe o dimensiune a actelor mântuitoare canonice ale lui Dumnezeu în afara unei istorii salvatoare.

4. Ziua lui Yahweh

(a) Așteptarea acestei zile constituie inima eschatologiei și conținutul zilei lui Yahweh se referă la venirea lui Dumnezeu în persoană. Acest amănunt se amintește în aproximativ 15 ocazii. Dar pe baza criticii formei, conceptele trebuie înțelese pe fondul mai larg al ideilor constituite dintr-un pasaj. Astfel sfârșitul vine, vine peste tot pământul în general și peste Israel în particular, fiind caracterizat prin depopulare și război sfânt, în care El însuși vine ca să lupte prin cutremur, întuneric, vocea dezlănțuită a lui Dumnezeu; aceasta va fi ziua sacrificială pentru cei invitați și pământul va fi consumat de foc. Ziua Domnului poate fi legată ocazional de evenimente ale trecutului (Is 9, 4; 1 Sa 7, 10; Iosl?, 1 1; Ex 14, 20; Ios 24, 7).

(b) Conceptul zilei lui Dumnezeu nu trebuie să fie eschatologic per se ci este familiar dintr-o tradiție mai veche. Ultima bătălie contra vrăjmașilor lui Israel va avea aceeași formă ca cele din trecut.

Intervenția Lui afectează toate națiunile, chiar și pe Israel și chiar ordinea fixată a creațiunii, evenimentul fiind extins la un fenomen de proporții cosmice.

3. ISTORIA ÎN CADRUL EI BIBLIC

Cum înțelege Biblia propria ei istorie? Cum interpretează cei ce se bazează pe mărturia Bibliei pânza mai întinsă a evenimentelor lumii, în lumina acestei înțelegeri? Vechiul Testament este preocupat în mare parte de istorie și are propria lui opinie despre natura acesteia precum și despre scopul de a scrie un raport istoric.

1. Locul istoriei în Biblie¹

În concepția biblică, istoria este războiul de țesut pe care se bate narațiunea Vechiului Testament. Nu numai că Biblia conține multă istorie dar chiar și în rest cursul ei continuă când mai diminuat când mai bogat. În literatura profetică de

J. A. Motyer, „Old Testament History” în Gaebelin, Expositor's, 1: 253 – 256.

exista doar ca timpuri în care Dumnezeu și-a adus la îndeplinire actele Sale mărețe și și-a dat călăuzirea Sa, stă la baza istoriei sfinte.

(d) În cartea lui Daniel, istoria universală devine istorie biblică datorită evenimentelor eschatologice și apocaliptice. Faptul potrivit căruia istoria are un început, a fost stabilit impleit în Genesa capitoul 1, care cu ordonarea subtilă a vremurilor și a diviziunilor ei, vede în creațiune începutul istoriei lui Israel cu Dumnezeu.

(e) Ideea de istorie, dezvoltată din punct de vedere teologic de Israel de-a lungul secolelor, este una dintre cele mai mari realizări ale popoarelor. Niciuna din națiunile conlocuitoare nu înțelegea istoria ca Israel. Ele aveau un concepi al timpului ce conținea un timp primar (de început) care determina restul timpului Cultul și ritualul trebuiau să dea efect continuu rânduielilor stabilite la creațiune., însă ciclic, nu istoric (de exemplu plângerea lui Tamuz, sau fixarea destinelor tuturor cu ocazia anului nou etc). În alte religii, zeitățile își exercitau funcțiile lor și primeau închinarea în cadrul acestei ordini; ele de fapt întruchipau ordinea pe care erau zidite cosmosul și statul, în timp ce

pentru religia lui Israel, Dumnezeu era în afara acestora. El era creatorul și garantul lor, dar nu putea fi confundat cu ele.

3. Istoria legată de eschatologie

(a) Profeții aveau conștiința că Dumnezeu aduce o eră nouă pentru poporul Său. Astfel acțiunile Lui în istorie sunt înțelese în termenii unei analogii. Noul element care-i caracterizează este aspectul eschatologic. Termenul eschatologie este folosit în legătură cu sfârșitul timpului acestei lumi și se referă la o consumare a procesului istoriei în evenimentele care stau în afara întinderii istoriei lumii. Această utilizare este obișnuită mai mult în apocaliptică.

(b) o definire mai precisă a eschatologiei implică însă și un aspect actual, ceva așteptat să se întâmple în curând. Termenul nu este limitat doar la ideea de consumare, adică la ceea ce Dumnezeu va face la sfârșitul istoriei, ci subînțelege și acțiunile Lui anterioare.¹ Dacă istoria este văzută în actele salvatoare trecute, profeții o văd într-un eveniment viitor. Acest eveniment viitor în schimb, este analog cu ceea ce El a înfăptuit în trecut și denotă o nouă intrare în țară, un nou David, un nou Sion, un nou exod, un nou legământ etc). Lucrurile dintâi vor fi uitate și nimeni nu-și va mai aduce aminte de ele. Astfel singura speranță de salvare a lui Israel constă în noile acțiuni ale lui Dumnezeu în istorie. Ca urmare

Concepția dualistă a istoriei se referă la existența a două ere, una caracterizată de de marea demolare adusă de Yahvveh și cealaltă de ceea ce El va crea.

ori de câte ori bazele istorice ale mântuirii sunt privite nule și fără validitate, nu putem vorbi de eschatologie! Acțiunile salvatoare din viitor se vor desfășura exact în formele vechilor manifestări. Astfel istoria salvărilor trecute este norma pentru a zugrăvi evenimentele viitoare. De aceea nu se putea concepe o dimensiune a actelor mântuitoare canonice ale lui Dumnezeu în afara unei istorii salvatoare.

4. Ziua lui Yahweh

(a) Așteptarea acestei zile constituie inima eschatologiei și conținutul zilei lui Yahweh se referă la venirea lui Dumnezeu în

persoană. Acest amănunt se amintește în aproximativ 15 ocazii. Dar pe baza criticii formei, conceptele trebuie înțelese pe fondul mai larg al ideilor constituite dintr-un pasaj. Astfel sfârșitul vine, vine peste tot pământul în general și peste Israel în particular, fiind caracterizat prin depopulare și război sfânt, în care El însuși vine ca să lupte prin cutremur, întuneric, vocea dezlănțuită a lui Dumnezeu; aceasta va fi ziua sacrificială pentru cei invitați și pământul va fi consumat de foc. Ziua Domnului poate fi legată ocazional de evenimente ale trecutului (Is 9, 4; 1 Sa 7, 10; Iosl0,11; Ex 14, 20; Ios 24, 7).

(b) Conceptul zilei lui Dumnezeu nu trebuie să fie eschatologic per se ci este familiar dintr-o tradiție mai veche. Ultima bătălie contra vrăjmașilor lui Israel va avea aceeași formă ca cele din trecut. Intervenția Lui afectează toate națiunile., chiar și pe Israel și chiar ordinea fixată a creațiunii, evenimentul fiind extins la un fenomen de proporții cosmice.

3. ISTORIA ÎN CADRUL EI BIBLIC

Cum înțelege Biblia propria ei istorie? Cum interpretează cei ce se bazează pe mărturia Bibliei pânza mai întinsă a evenimentelor lumii, în lumina acestei înțelegeri? Vechiul Testament este preocupat în mare parte de istorie și are propria lui opinie despre natura acesteia precum și despre scopul de a scrie un raport istoric.

1. Locul istoriei în Biblie¹

În concepția biblică, istoria este războiul de țesut pe care se bate narațiunea Vechiului Testament. Nu numai că Biblia conține multă istoric dar chiar și în rest cursul ei continuă când mai diminuat când mai bogat. În literatura profetică de

1 J.A. Motyer, „Old Testament History” în Gaebelien, Expositor's, 1: 253 – 256.

exista doar ea timpuri în care Dumnezeu și-a adus la îndeplinire actele Sale mărețe și și-a dat călăuzirea Sa, stă la baza istoriei sfinte.

(d) în cartea lui Daniel, istoria universală devine istorie biblică datorită evenimentelor eschatologice și apocaliptice. Faptul potrivit căruia istoria are un început, a fost stabilit implicit în Genesa capitoului

1, care cu ordonarea subtilă a vremurilor și a diviziunilor ei, vede în creațiune începutul istoriei lui Israel cu Dumnezeu.

(e) Ideea de istorie, dezvoltată din punct de vedere teologic de Israel de-a lungul secolelor, este una dintre cele mai mari realizări ale popoarelor. Niciuna din națiunile conlocuitoare nu înțelegea istoria ca Israel. Ele aveau un concepi al timpului ce conținea un timp primar (de început) care determina restul timpului-Cultul și ritualul trebuiau să dea efect continuu rânduielilor stabilite la creațiune, însă ciclic, nu istoric (de exemplu plângerea lui Tamuz, sau fixarea destinelor tuturor cu ocazia anului nou etc). În alte religii, zeitățile își exercitau funcțiile lor și primeau închinarea în cadrul acestei ordini; ele de fapt întruchipau ordinea pe care erau zidite cosmosul și statul, în timp ce pentru religia lui Israel, Dumnezeu era în afara acestora. El era creatorul și garantul lor, dar nu putea fi confundat cu ele.

3. Istoria legată de eschatologie

(a) Profeții aveau conștiința că Dumnezeu aduce o eră nouă pentru poporul Său. Astfel acțiunile Lui în istorie sunt înțelese în termenii unei analogii. Noul element care-i caracterizează este aspectul eschatologie. Termenul eschatologie este folosii în legătură cu sfârșitul timpului acestei lumi și se referă la o consumare a procesului istoriei în evenimentele care stau în afara întinderii istoriei lumii. Această utilizare este obișnuită mai mult în apocaliptică.

(b) o definiție mai precisă a eschatologiei implică însă și un aspect actual, ceva așteptat să se întâmple în curând. Termenul nu este limitat doar la ideea de consumare, adică la ceea ce Dumnezeu va face la sfârșitul istoriei, ci subînțelege și acțiunile Lui anterioare.¹ Dacă istoria este văzută în actele salvatoare trecute, profeții o văd într-un eveniment viitor. Acest eveniment viitor în schimb, este analog cu ceea ce El a înfăptuit în trecui și denotă o nouă intrare în țară, un nou David, un nou Sion, un nou exod, un nou legământ etc). Lucrurile dintâi vor fi uitate și nimeni nu-și va mai aduce aminte de ele. Astfel singura speranță de salvare a lui Israel constă în noile acțiuni ale lui Dumnezeu în istorie. Ca urmare

Concepția dualistă a istoriei se referă la existența a două ere, una caracterizată de de marea demolare adusă de Yahvveh și cealaltă de ceea ce El va crea.

2. Istoria și Teologia

Există cel puțin patru aspecte ale teologiei istoriografilor care vorbesc despre cursivitatea istoriei:

(a) Ziua lui Yahweh

„Ziua Domnului” este un motiv teologic care spune că istoria se mișcă spre o țintă! Vechiul Testament începe cu o serie de făgăduințe și împliniri; însă cum istoria biblică a progresat în acest fel, speranța a fost amestecată cu dezamăgire, datorită faptului că instituții ale legământului au eșuat și persoanele cooptate în legământ nu au atins idealul. Însă există o speranță teocentrică conform căreia va veni ziua lui Yahweh, când toate aceste făgăduințe se vor realiza.

(b) Viziunea deuteronomistă¹ a istoriei

Istoria Vechiul Testament este animată de un scop moral, conform căruia neprihănirea înalță o națiune iar păcatul aduce dizgrație și ruină. Această viziune, ilustrată în cărțile istorice, este axiomatică pentru profeți (de exemplu păcatele lui Manase primesc mai multă atenție decât politica lui. De ce? Pentru că ele au determinat istoria Ierusalimului.² ducând la o cădere pe care bunele lui tactici n-o puteau abate, nici cele rele s-o realizeze pe deplin. Așadar, pentru Vechiul Testament, istoria este arena conflictelor, deciziilor și consecințelor morale.

(c) Toate familiile pământului

Istoria omenirii așa cum este prezentată în primele unsprezece capitole ale Genezei³ este sumarizată succint în trei incidente: căderea, potopul și împrăștierea. Dumnezeu prezidează în control și milă suverană, intrând în sfera omului rebel din Genesa 3, cu același aer de suveranitate indiscutabilă cu care a acționat în capitolul 1, la care se mai adaugă și mila pentru păcătoși. Într-o lume care merită distrugerea (capitolul 6), un om capătă îndurare pentru mântuire. În acest sens istoria devine serva teologiei: un singur Dumnezeu

acționează pe întreg pământul; turnura evenimentelor este urmarea planurilor Lui, voința Lui nu poate fi contrazisă indiferent dacă e spre salvare sau distrugere.

Un alt aspect al determinării lui Dumnezeu de a da curs istoriei, reiese tot din Genesa: rebelului din capitolul 3 i se adaugă omul total depravat din capitolul 6, iar în capitolul 11 omul încrezut în sine; El răspunde NU acestei aspirații și

Pentru că acest lucru apare cel mai evident întâi în cartea Deuteronomul.

2 Regi 24: 3.

De la crearea omului și până la chemarea lui Avraam.

exemplu, în timp ce profeții erau preocupați cu tronul lui Dumnezeu, ei erau puternic ancorați într-o situație istorică concretă, în viața și problemele timpului lor.

(a) Istoria și profeția

Istoria Bibliei este produsul inspirației profetice nu doar al inspirației istorice. Astfel porțiunea de la Iosua la Regi a fost intitulată „Profeții timpurii”. La fel ca și profeția, istoria din Vechiul Testament conține declarația făcută de Dumnezeu despre Sine. În acest sens nu Avraam, Isaac, Iacov sau Moise erau eroii principali, ci însuși Dumnezeu!

(b) Istoria și teologia

Istoria este vehiculul pentru declarațiile adevărului despre Dumnezeu. Spre deosebire de Marduc care a făcut toate actele sale mărețe înainte de a exista lumea și spectatori care să asiste la ele, acțiunile mărețe ale lui Yahweh aparțin de istorie, implică oameni și locuri, invită la cercetare și mărturie (Is 51, 9.10; Jd 11, 24). La Isaia, istoria trecutului este fundamentul teologiei și garanția istoriei viitoare, precum și a eschatologiei. Vechiul Testament este istorie pentru că este teologie; nu se poate vorbi despre o teologie adevărată a Vechiului Testament fără o autentică istorie biblică.

(c) Selectivitate și veracitate

Vechiul Testament nu pretinde a fi o istorie obișnuită care să

prezintă o serie de evenimente aranjate în ordine cronologică, asemenea mărgelilor pe o ață! Este mai degrabă un raport interpretativ al evenimentelor, care sunt întâmplări semnificative în experiența unui popor, iar istoria este nararea – întâi oral și apoi în scris – a evenimentelor experimentate în chip memorabil. Narațiunile istorice sunt selective și interpretative. Istoricii raportează doar evenimentele care, pentru ei sau pentru comunitatea pe care o reprezintă, sunt semnificative, sau care fac epocă! De exemplu, raportul istoric vorbește puțin despre cei 40 de ani ai lui Moise în Madian sau despre cei 52 de ani ai de domnie ai lui Manase. Cu toate acestea. Vechiul Testament nu este selectiv când ar putea să trieze păcatele grosolane ale unor eroi. Scopul selectivității este de a elucida un mesaj. În ciuda faptului că istoria Vechiului Testament este lacunară, ea este totuși vrednică de încredere!

dacă istoria nu este luată în mod serios nu putem înțelege credința biblică care afirmă în mod triumfant semnificația istoriei.

(b) Întrucât religia lui Israel a creat societatea acestuia și a fost factorul controlor în istoria lui, istoria lui Israel este inseparabilă de religia lui Israel; de aceea factorul religios și cel politic este inseparabil întrețesut. Ca urmare, o formulare mai precisă pentru istoria lui Israel ar fi istoria credinței lui Israel! Istoria este prezentată ca istorisire în limbajul confesional al închinării.

(c) Istoria Vechiului Testament nu este simplă istorie ci o istorie sfântă, deoarece în experiențele istorice interpretate de credință este dezvăluit scopul final al vieții umane; nu doar descrierea obișnuită a războaielor, mișcărilor de populații, dezvoltarea și declinul cultural; mai degrabă dimensiunea unică a acestor experiențe istorice este de a descoperi acțiunile lui Dumnezeu în evenimente; realizarea scopurilor lui Dumnezeu în cariera lui Israel. Vechiul Testament este mărturia lui Israel despre întrevederea lui cu Dumnezeu. Deși toată istoria este sfera de acțiune a lui Dumnezeu, El S-a implicat în mod unic în viața unui popor, inițiind o dramă istorică care a schimbat perspectivele

omenești și a alterat cursul afacerilor umane.

(d) Scopul principal al istoriei VT nu este istorie per se ci mântuirea omenirii din păcat. Astfel Vechiul Testament este raportul lui Dumnezeu cu privire la felul cum El a pregătit venirea lui Mesia care a adus răscumpărare prin moartea Sa. Pentru cercetătorul care acceptă originea supranaturală a Bibliei, istoria lui Israel este în mod divin programată ca pregătitoare pentru venirea lui Hristos. Nu putem să-L înțelegem fără a cunoaște evenimentele care au necesitat și condus la venirea Sa.

5. Impactul istoriei lui Israel

(a) Deși Isreleul a fost una din cele mai mici țări din era precreștină, totuși istoria lui a avut un impact major asupra lumii întregi. De fapt niciuna din istoriile națiunilor antice n-a avut o influență mai mare asupra lumii occidentale. Câteva dimensiuni ale acestor influențe sunt prezentate mai jos:

(b) Legea lui Israel: principiile ei conțin un ghid pentru toți legiuitorii de atunci încolo.

(c) Profeții: cei mai mari gânditori și scriitori ai zilelor lor. Chiar dacă se încearcă disperat să se găsească paralele în surse extrabiblice cum ar fi cele egiptene „Sfaturile lui Ipuwer” și „Profețiile lui Neferti”, „Oracolele lui Arbella” în dacă istoria nu este luată în mod serios nu putem înțelege credința biblică care afirmă în mod triumfant semnificația istoriei.

(b) Întrucât religia lui Israel a creat societatea acestuia și a fost factorul controlor în istoria lui, istoria lui Israel este inseparabilă de religia lui Israel; de aceea factorul religios și cel politic este inseparabil întrețesut. Ca urmare, o formulare mai precisă pentru istoria lui Israel ar fi istoria credinței lui Israel! Istoria este prezentată ca istorisire în limbajul confesional al închinării.

(c) Istoria Vechiului Testament nu este simplă istorie ci o istorie sfântă, deoarece în experiențele istorice interpretate de credință este dezvăluit scopul final al vieții umane; nu doar descrierea obișnuită a războaielor, mișcărilor de populații, dezvoltarea și declinul cultural;

mai degrabă dimensiunea unică a acestor experiențe istorice este de a descoperi acțiunile lui Dumnezeu în evenimente; realizarea scopurilor lui Dumnezeu în cariera lui Israel. Vechiul Testament este mărturia lui Israel despre întrevăderea lui cu Dumnezeu. Deși toată istoria este sfera de acțiune a lui Dumnezeu, El S-a implicat în mod unic în viața unui popor, inițiind o dramă istorică care a schimbat perspectivele omenității și a alterat cursul afacerilor umane.

(d) Scopul principal al istoriei VT nu este istorie per se ci mântuirea omenirii din păcat. Astfel Vechiul Testament este raportul lui Dumnezeu cu privire la felul cum El a pregătit venirea lui Mesia care a adus răscumpărare prin moartea Sa. Pentru cercetătorul care acceptă originea supranaturală a Bibliei, istoria lui Israel este în mod divin programată ca pregătitoare pentru venirea lui Hristos. Nu putem să-L înțelegem fără a cunoaște evenimentele care au necesitat și condus la venirea Sa.

5 – Impactul istoriei lui Israel

(a) Deși Israelul a fost una din cele mai mici țări din era precreștină, totuși istoria lui a avut un impact major asupra lumii întregi. De fapt niciuna din istoriile națiunilor antice n-a avut o influență mai mare asupra lumii occidentale. Câteva dimensiuni ale acestor influențe sunt prezentate mai jos:

(b) Legea lui Israel: principiile ei conțin un ghid pentru toți legiuitorii de atunci încolo.

(c) Profeții: cei mai mari gânditori și scriitori ai zilelor lor. Chiar dacă se încearcă disperat să se găsească paralele în surse extra Biblice

5 JS uni HM JW) 1. îi mu «uniivn us jjkh un ȳm>. >u-ju. mvMixn ivjmu vuuiivk j. nwv.

aduce asupra rasei umane pericolul de care se temea (Gn 11, 4.9). Dar istoria se schimbă brusc: începe o altă genealogie, cea a lui Avraam, în care toate familiile pământului vor fi binecuvântate. Lucrarea imperceptibilă, îndelung răbdătoare a lui Dumnezeu cu omenirea, care lăsată în voia ei merită doar distrugerea totală,

urmărește binecuvântarea prin Creatorul-Răscumpărător (Gen. 12, 3), de altfel cel mai bun lucru cu putință.

(d) Răscumpărarea creatoare

Istoria biblică aparține de cadrul creațiunii. A vorbi despre Dumnezeu ca creator, înseamnă în primul rând că El a inițiat toate lucrurile; în al doilea rând că El le controlează în funcțiunea lor; și în final că tot El le conduce spre o concluzie prestabilită. Vechiul Testament nu are loc pentru o evoluție a istoriei ca principiu¹ care să controleze istoria lumii, ci Dumnezeu o controlează. În istoria biblică se conturează două planuri: omul, care în cel mai bun sens al cuvântului este păcătos, iar pe de altă parte Creatorul, care folosește evenimentele istorice să i Se autodezvăluie. Capacitatea Sa creatoare se transformă în scopuri răscumpărătoare.

3. Istoria și providența

(a) Voința lui Dumnezeu și liberul arbitru.

În arena istoriei sunt la lucru două forțe: voința umană și cea divină. Sunt ele în opoziție? Ce relație există între ele? Isaia 37, 29 folosește metafora „calului impetuos”, sălbatic și a „călărețului atotîndrumător”. În același mod, Dumnezeu controlează impulsurile voinței umane, îndreptându-le spre realizarea planurilor Lui. De exemplu, Sanherib este folosit pentru a aduce pedeapsa asupra iudeilor, ca în cele din urmă aceasta să determine pedepsirea lui Sanherib (Isaia 37, 36). Întreg Vechiului Testament împărtășește acest caracter.

(b) Concluzii. Istoria Vechiului Testament este mai presus de toate o istorie sfântă (heilsgeschichte). Ea este istoria salvării prin harul divin. În același timp este o istorie morală, caracterizată prin judecată și privește înainte spre apogeul mănii și triumful harului.

4. Caracterul istoriei biblice

(a) Omul bibliei, nu ca alți oameni din lume, a învățat să-și mărturisească credința prin a spune ceea ce i s-a întâmplat poporului său și văzând în aceasta mâna lui Dumnezeu. Așadar credința a fost comunicată prin formele istoriei și

1 Exemplu Hegel: teză, antiteză și sinteză.

dacă istoria nu este luată în mod serios nu putem înțelege credința biblică care afirmă în mod triumfant semnificația istoriei.

(b) Întrucât religia lui Israel a creat societatea acestuia și a fost factorul controlor în istoria lui, istoria lui Israel este inseparabilă de religia lui Israel; de aceea factorul religios și cel politic este inseparabil întrețesut. Ca urmare, o formulare mai precisă pentru istoria lui Israel ar fi istoria credinței lui Israel! Istoria este prezentată ca istorisire în limbajul confesional al închinării.

(c) Istoria Vechiului Testament nu este simplă istorie ci o istorie sfântă, deoarece în experiențele istorice interpretate de credință este dezvăluit scopul final al vieții umane; nu doar descrierea obișnuită a războaielor, mișcărilor de populații, dezvoltarea și declinul cultural; mai degrabă dimensiunea unică a acestor experiențe istorice este de a descoperi acțiunile lui Dumnezeu în evenimente; realizarea scopurilor lui Dumnezeu în cariera lui Israel. Vechiul Testament este mărturia lui Israel despre întrevederea lui cu Dumnezeu. Deși toată istoria este sfera de acțiune a lui Dumnezeu, El S-a implicat în mod unic în viața unui popor, inițiind o dramă istorică care a schimbat perspectivele omenești și a alterat cursul afacerilor umane.

(d) Scopul principal al istoriei VT nu este istorie per se ci mântuirea omenirii din păcat. Astfel Vechiul Testament este raportul lui Dumnezeu cu privire la felul cum El a pregătit venirea lui Mesia care a adus răscumpărare prin moartea Sa. Pentru cercetătorul care acceptă originea supranaturală a Bibliei, istoria lui Israel este în mod divin programată ca pregătitoare pentru venirea lui Hristos. Nu putem să-L înțelegem fără a cunoaște evenimentele care au necesitat și condus la venirea Sa.

5. Impactul istoriei lui Israel

(a) Deși Israelul a fost una din cele mai mici țări din era precreștină, totuși istoria lui a avut un impact major asupra lumii întregi. De fapt niciuna din istoriile națiunilor antice n-a avut o influență mai mare asupra lumii occidentale. Câteva dimensiuni ale

acestor influențe sunt prezentate mai jos:

(b) Legea lui Israel: principiile ei conțin un ghid pentru toți legiuitorii de atunci încolo.

(c) Profeții: cei mai mari gânditori și scriitori ai zilelor lor. Chiar dacă se încearcă disperat să se găsească paralele în surse extrabiblice cum ar fi cele egiptene „Sfaturile lui Ipuwer” și „Profețiile lui Neferti”, „Oracolele lui Arbella” în aduce asupra rasei umane pericolul de care se temea (Gn 11, 4.9). Dar istoria se schimbă brusc: începe o altă genealogie, cea a lui Avraam. În care toate familiile pământului vor fi binecuvântate. Lucrarea imperceptibilă, îndelung răbdătoare a lui Dumnezeu cu omenirea, care lăsată în voia ei merită doar distrugerea totală, urmărește binecuvântarea prin Creatorul-Răscumpărător (Gen. 12, 3), de altfel cel mai bun lucru cu putință.

(d) Răscumpărarea creatoare

Istoria biblică aparține de cadrul creațiunii. A vorbi despre Dumnezeu ca creator, înseamnă în primul rând că El a inițiat toate lucrurile; în al doilea rând că El le controlează în funcțiunea lor; și în final că tot El le conduce spre o concluzie prestabilită. Vechiul Testament nu are loc pentru o evoluție a istoriei ca principiu¹ care să controleze istoria lumii, ci Dumnezeu o controlează. În istoria biblică se conturează două planuri: omul, care în cel mai bun sens al cuvântului este păcătos, iar pe de altă parte Creatorul, care folosește evenimentele istorice să i Se autodezvăluie. Capacitatea Sa creatoare se transformă în scopuri răscumpărătoare.

3. Istoria și providența

(a) Voința lui Dumnezeu și liberul arbitru.

În arena istoriei sunt la lucru două forțe: voința umană și cea divină. Sunt ele în opoziție? Ce relație există între ele? Isaia 37, 29 folosește metafora „calului impetuos”, sălbatic și a „călărețului atotîndrumător”. În același mod, Dumnezeu controlează impulsurile voinței umane, îndreptându-le spre realizarea planurilor Lui. De exemplu, Sanherib este folosit pentru a aduce pedeapsa asupra iudeilor, ca în cele din urmă aceasta să determine pedepsirea lui

Sanherib (îs 10, 7.12). Întreg Vechiului Testament împărtășește acest caracter.

(b) Concluzii. Istoria Vechiului Testament este mai presus de toate o istorie sfântă (heilsgeschichte). Ea este istoria salvării prin harul divin. În același timp este o istoria morală, caracterizată prin judecată și privește înainte spre apogeul mâniei și triumful harului.

4. Caracterul istoriei biblice

(a) Omul bibliei, nu ca alți oameni din lume, a învățat să-și mărturisească credința prin a spune ceea ce i s-a întâmplat poporului său și văzând în aceasta mâna lui Dumnezeu. Așadar credința a fost comunicată prin formele istoriei și lixemplu Hegel: teză, antiteză și sinteză.

În limba ebraică termenul pentru zi este și se folosește pentru a delimita partea luminoasă a zilei de cea întunecoasă (Gn 1, 5) precum și pentru a desemna o unitate completă care include atât ziua cât și noaptea (o seară și o dimineață, Gn

A

1, 5). În greacă, rje-cpa înseamnă de asemenea zi, iar vocă – nepepa o unitate de noapte și zi (Mt 4, 2). Ziua începea fie cu sosirea luminii (la egipteni) sau cu cea a întunericului (la mesopotamieni). Astăzi ea începe la miezul nopții, procedeu moștenit de la romani.¹ În Vechiul Testament ziua începea aparent „dimineața” (așa cum par să sugereze texte ca Gn 19, 34; Mc 11, 11.12; Mt 28, 1; Mc 16, 1; Le 23, 56 – 24, 1; Fa 4, 3) iar mai târziu seara (vezi Lv 23, 27.32; 22, 6.7; Mc 1, 21.32; Le 4, 31.40; În 20, 1). Linia de demarcație dintre zi și noapte o constituia fie perioada dintre revărsatul zorilor și răsărit, fie dintre apus și amurg, sau ivirea stelelor. Desigur nu era o demarcație exactă, ci mai degrabă o perioadă de trecere treptată. Deoarece o „zi” începe seara și se extinde virtual în partea luminoasă a celei de a doua zi, teologii care doresc să fie mai preciși folosesc două date (ex. 3/4 mai, însemnând ziua care începe în seara de 3 și se termină la apusul din 4 mai).

Părțile zilei erau concepute în termenii ocupațiilor cotidiene: de

exemplu „timpul ca animalele să fie strânse” (Gn 29, 7) sau „vremea ca femeile să meargă să scoată apă” (Gn 29, 11; În 4). Ziua avea totuși câteva părți distincte ca dimineța, amiaza și seara (Ps 55, 17), sau „răcoarea zilei” (Gn 3, 8) și „zăduful zilei” (Gn 18, 1). Noaptea era împărțită la început în 3 străji: începutul străjilor (PI 2, 19), straja de mijloc (Jd 7, 19) și a dimineții (Ex 14, 24; 1 Sa 11, 11); apoi în 4 străji, conform textului din Marcu 13, 35: seara, miezul nopții, cântatul cocoșilor și dimineța.

Ora (chaldeană *nyâtf* și greacă *copa*) era o perioadă scurtă de timp (Dn 3, 6; În 5, 35). În Mesopotamia (Babilon) ziua întreagă era împărțită în 12 perioade (a câte 2 ore fiecare). La greci, atât ziua cât și noaptea a fost împărțită în câte 12 ceasuri; orele difereau în lungime potrivit anotimpului. Divizarea zilei în 12 ceasuri apare și în vremurile Noului Testament, așa cum reiese din Ioan 11, 9 și Matei 20, 1 – 12, cele 12 ore începând în general la 6 dimineța și terminându-se la 6 seara. Un ceas reprezenta așadar a 12-a parte din zi, variind în funcție de anotimp. Abia din jurul anilor 150 BC se poate vorbi de 24 de ore egale (ore echinoctiale. 2 Ceasul de soare (ți-o Xos) și discul solar (yvofoxov) sunt amintite de Herodot și provin de la babilonieni. Umbra soarelui era folosită și de egipteni, care cu ajutorul obeliscurilor făceau măsurători astronomice. Pentru măsurarea timpului noaptea ca și ziua, era utilizat ceasul de apă (K: Xs7 tau8 pa) menționat de Aristotel.

SDA 1 BC, 175.

Hipparchus și Ptolemeu, astronomi.

asiriană sau în documente din Ebla și texte din Mari, niciuna din acestea nu rivalizau cu lucrările profeților în lungime, calitate literară, orientare etică sau putere.

(d) Literatura înțelepciunii. Viziunea despre Dumnezeu, lume și viață sunt prezente într-o manieră filosofică. Dialogul, drama, psalmul și proverbul fac apel la emoții, voință și intelect. Chemarea la justiție socială și consacrare față de Dumnezeu atât în literatura înțelepciunii cât și profeții, au continuat să fie semnificative pentru următoarele generații.

(e) Valoarea inestimabilă a Vechiului Testament este în principal religia și morala, dar meritul artistic nu trebuie trecut cu vederea. Cea mai fină literatură a zilelor respective; Iov, Psalmii și Isaia constituie cea mai fină literatură a tuturor timpurilor. O bună parte din muzica, arta picturii și sculpturii este inspirată din tematica bogată a Vechiului Testament. Influența morală și culturală a fost enormă în modelarea culturii occidentului creștin, care la rândul său a fost o forță economică, politică și culturală majoră în lume de-a lungul secolelor.

4. PRINCIPII CALENDARISTICE

Înainte de a aborda probleme legate de cronologie biblică, este necesar să avem o idee despre sistemele antice de măsurare a timpului și a construirii calendarelor. În acest scop ne vom ocupa mai întâi cu unitățile de timp iar după aceea vom examina câteva calendare cum ar fi cel egiptean, mesopotamian, israelit, babilonian și al jubileelor¹.

1. Unitățile de timp.

(a) Ziua

Este măsurată de rotația pământului. În limba akkadiană și sumeriană termenul pentru zi înseamnă de asemenea „vânt” (vezi și Ce 2, 17 și 4, 6). S-a sugerat că briza de zi a coastei palestinienilor și mesopotamienilor a identificat această unitate de timp cu mult înainte ca aceasta să fi fost demarcată de observarea rotirii în jurul soarelui.

La baza cursului se află articolul „The principles of the Calendar and the problems of Biblical Chronology” din Jack Finegan, *Light From the Ancient Past*, 2: 552 – 587, precum și SDA BC Series.

asiriană sau în documente din Ebla și texte din Mari, niciuna din acestea nu rivalizau cu lucrările profeților în lungime, calitate literară, orientare etică sau putere.

(d) Literatura înțelepciunii. Viziunea despre Dumnezeu, lume și viață sunt prezente într-o manieră filosofică. Dialogul, drama, psalmul și proverbul fac apel la emoții, voință și intelect. Chemarea la justiție socială și consacrare față de Dumnezeu atât în literatura înțelepciunii cât și profeții, au continuat să fie semnificative pentru următoarele generații.

(e) Valoarea inestimabilă a Vechiului Testament este în principal religia și morala, dar meritul artistic nu trebuie trecut cu vederea. Cea mai fină literatură a zilelor respective; Iov, Psalmii și Isaia constituie cea mai fină literatură a tuturor timpurilor. O bună parte din muzica, arta picturii și sculpturii este inspirată din tematica bogată a Vechiului Testament. Influența morală și culturală a fost enormă în modelarea culturii occidentului creștin, care la rândul său a fost o forță economică, politică și culturală majoră în lume de-a lungul secolelor.

4. PRINCIPII CALENDARISTICE

Înainte de a aborda probleme legate de cronologie biblică, este necesar să avem o idee despre sistemele antice de măsurare a timpului și a construirii calendarelor. În acest scop ne vom ocupa mai întâi cu unitățile de timp iar după aceea vom examina câteva calendare cum ar fi cel egiptean, mesopotamian, israelit, babilonian și al jubileelor¹.

1. Unitățile de timp.

(a) Ziua

Este măsurată de rotația pământului. În limba akkadiană și sumeriană termenul pentru zi înseamnă de asemenea „vânt” (vezi și Ce 2, 17 și 4, 6). S-a sugerat că briza de zi a coastei palestinienilor și mesopotamienilor a identificat această unitate de timp cu mult înainte ca aceasta să fi fost demarcată de observarea rotirii în jurul soarelui.

La baza cursului se află articolul „The principles of the Calendar and the problems of Biblical Chronology” din Jack Finegan, *Light From the Ancient Past*, 2: 552 – 587, precum și SDABC Series.

previzibilă de calculat și este rotunjită la 30 de zile. Intercalările unor zile sau luni în plus pentru armonizarea calendarelor lunare cu cele solare, mai dau încă probleme în domeniul cronologiei.

Luna antică lunară nu începea cu luna nouă astronomică (invizibilă datorită poziției lunii între pământ și soare, cu partea neluminată spre noi) ci cu una sau două zile mai târziu, când aceasta începea să fie vizibilă. În prezent aproape toată lumea¹ folosește lunile calendarului artificial, care nu ține seama de lunile naturale.²

(d) Anul.

Conceptul anului așa cum reiese din rapoartele cele mai vechi a fost asociat cu schimbarea anotimpurilor, determinate de reîntoarcerea ciclului solar de 365, 25 zile. În ebraică, HJft înseamnă an și este legat etimologic de „schimbare”.

„Acțiune repetată” sau „o revoluție a timpului” în timp ce strauxos și exosân gracă, se referă la un ciclu al timpului (vezi Gn 1, 14; 5, 3 și în 1, 49; Le 3, 1). La baza recunoașterii ciclului anual au stat și factori climaterici și agricoli. Astfel în Egipt perioada de inundații a Nilului era urmată de semănat și secerat, iar după o altă perioadă reîncepea totul de la început. În Palestina ciclul ploii timpurii (de toamnă-octombrie/noiembrie) și târzii (de primăvară-mai/aprilie) delimita scurgerea unui an (Dt 11, 14; În 5, 24); de asemenea succedarea și revenirea anotimpurilor (Zh 14: 8) sau egalitatea lungimii zilei și a nopții (echinocțiu 23 septembrie și 21 martie) și diferența cea mai lungă între zi și noapte (solstițiu-21 iunie și 22 decembrie). Observarea acestor fenomene a oferit criterii de identificare a anului.

În Egipt, încă din mileniul al 3-lea BC, anul a fost recunoscut ca având 365 de zile, mai precis 365 zile și jumătate. La iudei (165 – 250 AD) anul avea 365 de zile, 6 ore, mai precis 365 zile, 5 ore, 55 minute și 25, 1 secunde. În astronomia modernă, anul solar are 365, 24219879 zile, respectiv 365 zile, 5 ore, 45 de minute și 45, 975 secunde.

Anul nostru solar este doar cu aproximativ un sfert de zi mai scurt decât anul astronomic, de aceea adăugăm o zi la fiecare lună de februarie a anilor bisecți. Procedul a fost introdus în vremea lui Iulius Cezar care a adaptat calendarul egiptean de 365 de zile, adăugând câte o zi la fiecare patru ani. De aceea calendarul nostru este în esență „iulian” 3 și este folosit de istoricii moderni pentru datarea tuturor evenimentelor trecute în „ani iulieni”.

Numai musulmanii mai folosesc calendarul lunar necorectat, fapt ce face ca o lună de vară cu timpul să înceapă primăvara ș.a., SDA BQ 1: 176.

SDA BC. 1: 175.

Datorită faptului că adăugarea unei zile la fiecare patru ani a produs o ușoară deviere ce determina întârzierea începutului de an, corectura prin care calendarul a fost mutat cu zece zile

Printre părțile zilei, seara avea o semnificație deosebită, nu numai pentru că ea constituia începutul zilei ci și pentru faptul că atunci se aducea jertfa de seară (Nu 28, 4). Mielul de paște (Ex 12, 6; Lv 23, 5) era adus de asemenea seara (ebraică: „Între cele două seri”), adică între cele două perioade, de dinaintea apusului și de după apus. corespunzătoare cu după-amiaza târzie până la apusul propriu-zis și respectiv de la apus la ivirea stelelor. Momentul marca începutul unei zile noi.¹

(b) Săptămâna

Nu este determinată de vreun proces natural! O succesiune de șapte zile formează o săptămână. În mitologia babiloniană cele șapte zile ale săptămânii par să vină din cele șapte vânturi pe care Marduk le-a creat și le-a trimis. În Scripturi săptămâna provine din cele șapte zile ale creațiunii, denumite după ordinea lor, iar mai târziu doar câteva din ele mai au și un alt nume: „ziua de odihnă” sau sabatul (aaPPaxov) – a șaptea, „ziua pregătirii” – a șasea, iar „ziua Domnului” – ca prima zi a săptămânii, a început să fie aplicată de către unii ceștini duminicii, începând cu secolele 3 – 4 AD. Denumirea actuală a zilelor săptămânii se trage din numele celor „șapte planete” ale sistemului nostru solar.

(c) Luna

Așa cum ziua a fost determinată de mișcarea aparentă a soarelui, tot așa luna a fost corelată cu mișcarea lunii. Etimologic ITP înseamnă atât „lună” ca astru cât și „lună” calendaristică, iar tă TH „lună nouă” (mai întâi astronomic, apoi atât sărbătoarea lunii noi cât și luna care începea odată cu ea). În greacă privii înseamnă „lună” (corp ceresc) și prv lună calendaristică (Dt 33, 10).

În Egipt, unde ziua începea în zori, luna calendaristică începea cu ziua în care imaginea lunii astrale dispărea total și nu se mai vedea în răsărit. La mesopotamieni, ziua începând seara, luna calendaristică

debuta când luna nouă era vizibilă pentru prima dată pe cerul de apus, la asfințitul soarelui.

În astronomia modernă, perioada unei luni este de 29, 530588 zile, adică 29 de zile, 12 ore, 44 minute și 2, 8 secunde. La fiecare 29, 5 zile apare luna nouă, iar luna devine plină în jurul zilei a 15-ea a lunii noi. Astfel luna calendaristică este

După părerile rabinice, două ore și jumătate de o parte și de alta a unei ore pentru pregătirea jertfei.

Denumiri atestate de prima dată în secolul 1BC de către Tibullus și în secolul 1 AD în inscripții grecești și latine din Pompei (79 AD). Dio Cassius (aprox. 235AD) sugerează că obiceiul își are originea în practica egipteană, iar pe vremea lui era răspândit în lumea întreagă.

previzibilă de calculat și este rotunjită la 30 de zile. Intercalările unor zile sau luni în plus pentru armonizarea calendarelor lunare cu cele solare, mai dau încă probleme în domeniul cronologiei.

Luna antică lunară nu începea cu luna nouă astronomică (invizibilă datorită poziției lunii între pământ și soare, cu partea neluminată spre noi) ci cu una sau două zile mai târziu, când aceasta începea să fie vizibilă. În prezent aproape toată lumea¹ folosește lunile calendarului artificial, care nu ține seama de lunile naturale.²

(d) Anul.

Conceptul anului așa cum reiese din rapoartele cele mai vechi a fost asociat cu schimbarea anotimpurilor, determinate de reîntoarcerea ciclului solar de 365, 25 zile. În ebraică, înseamnă an și este legat etimologic de „schimbare”.

„Acțiune repetată” sau „o revoluție a timpului” în timp ce strexouxos și exosân gracă, se referă la un ciclu al timpului (vezi Gn 1, 14; 5, 3 și în 1, 49; Le 3, 1). La baza recunoașterii ciclului anual au stat și factori climaterici și agricoli. Astfel în Egipt perioada de inundații a Nilului era urmată de semănat și secerat, iar după o altă perioadă reîncepea totul de la început. În Palestina ciclul ploii timpurii (de toamnă-octombrie/noiembrie) și târzii (de primăvară-mai/aprilie) delimita scurgerea unui an (Dt 11.14; În 5, 24); de asemenea

succedarea și revenirea anotimpurilor (Zh 14: 8) sau egalitatea lungimii zilei și a nopții (echinocțiu 23 septembrie și 21 martie) și diferența cea mai lungă între zi și noapte (solstițiu-21 iunie și 22 decembrie). Observarea acestor fenomene a oferit criterii de identificare a anului.

În Egipt, încă din mileniul al 3-lea BC, anul a fost recunoscut ca având 365 de zile, mai precis 365 zile și jumătate. La iudei (165 – 250 AD) anul avea 365 de zile, 6 ore, mai precis 365 zile, 5 ore, 55 minute și 25, 1 secunde. În astronomia modernă, anul solar are 365, 24219879 zile, respectiv 365 zile, 5 ore, 45 de minute și 45, 975 secunde.

Anul nostru solar este doar cu aproximativ un sfert de zi mai scurt decât anul astronomic, de aceea adăugăm o zi la fiecare lună de februarie a anilor bisecți. Procedul a fost introdus în vremea lui Iulius Cezar care a adaptat calendarul egiptean de 365 de zile, adăugând câte o zi la fiecare patru ani. De aceea calendarul nostru este în esență „iulian” 3 și este folosit de istoricii moderni pentru datarea tuturor evenimentelor trecute în „ani iulieni”.

1 Numai musulmanii mai folosesc calendarul lunar necorectat, fapt ce face ca o lună de vară cu timpul să înceapă primăvara ș.a., SDA BC, 1: 176.

SDA BC, 1: 175.

Datorită faptului că adăugarea unei zile la fiecare patru ani a produs o ușoară deviere ce determina întârzierea începutului de an, corectura prin care calendarul a fost mutat cu zece zile

2. Calendarul egiptean în Egiptul antic, anul era împărțit în trei anotimpuri: al inundațiilor Nilului, al recoltelor – de la arat și semănat la seceriș și al deficienței – de la seceriș la noile inundații, fiecare anotimp durând câte patru luni. Anul începea odată cu ridicarea apelor Nilului în mai – iunie și de asemenea cu reapariția în zori a stelei Sirius – mesagerul revărsării, care se arăta cam în același timp. Astfel anul luni-stelar alcătuit din 12 luni a câte 29 sau 30 de zile, însumează 354 de zile (fiind cu 11 zile mai scurt decât cel solar).

Pentru a menține începutul anului în primăvară și în armonie cu

apariția stelei Sirius, a fost necesar a se intercala o lună la începutul fiecărui al treilea an. Acesta a fost calendarul lunar original. Mai târziu, recunoașterea faptului că anul avea aproximativ 365 de zile, dar cu luni de câte 30 de zile și necesitatea intercalării a doar câte 5 zile la începutul fiecărui an, a condus la înființarea calendarului solar. Acesta a fost introdus în perioada 2937 – 2821 BC și de atunci a devenit calendarul civil sau calendarul standard al Egiptului. Datorită unui sfert din zi rămas, după patru ani noul an începea exact cu o zi înaintea apariției stelei Sirius și abia după 1460 ani începutul anului nou era concomitent cu apariția astrului. Întrucât calendarul lunar era corectat periodic pentru a ține pas cu apariția stelei Sirius, calendarul civil a devenit tot mai diferit de cel lunar. Astfel s-a introdus un al doilea calendar lunar care să țină pasul și să fie în armonie cu cel solar (sau civil) încă din jurul anilor '2500 BC. De atunci în Egiptul antic există trei calendare.

3. Calendarul mesopotamian

Era lunar și luni-solar. În Mesopotamia zeul lunii era proeminent. Lunile aveau uneori 29 sau 30 de zile, alteori 28 de zile (datorită observației defectuoase). Cele 12 luni lunare fac un an, care începea în primăvară (martie – aprilie) și conținea cu 11 zile mai puțin ca anul solar. Astfel a fost nevoie de luni intercalate (sistemul dezvoltat de sumerieni, babilonieni și asirieni). Până în secolul 8 BC s-a constatat că e nevoie de a intercala 7 luni adiționale la o perioadă de 19 ani pentru a stabili calendarul 1.

Reconstrucția calendarului babilonian se poate face cu o mare probabilitate de acuratețe pe baza celor de mai sus și a calendarelor astronomice (diferența dintre 19 ani lunari și 19 ani solari fiind doar de 2 ore, 4 minute și 25, 22 secunde). A fost introdus și un calendar solar schematic, care nu ținea seama de diviziunile naturale (o lună era de 30 de zile). Totuși, aparent primul a rămas cel standard.

În secolul 4 BC se știa deja precis unde anume: a șasea sau a douăsprezecea lună era dublată.

(e) Zodiacul

Zodiacul este zona circulară a sferei cerești în care se altă cele 12 constelații corespunzătoare lunilor anului și prin fața cărora trece drumul aparent al soarelui în cursul unui an. Așadar soarele traversează într-o lună aproximativ a douăsprezecea parte din calea sa în jurul acestui cerc, probabil de aceea zodiacul este divizat în douăsprezece părți. Folosind sistemul sexagesimal al vechii Mesopotamii, fiecareia din cele 12 secțiuni îi revin câte 30 de grade, din întregul cerc al zodiacului care are 360 de grade. Diviziunile zodiacului poartă numele constelațiilor pe care le conțin (raportul epic babilonian al creațiunii amintește deja legătura dintre constelații, câte trei pentru fiecare din cele douăsprezece luni, puse deoparte de Marduk). Mai târziu o singură constelație a fost luată ca semn pentru fiecare din cele douăsprezece părți ale zodiacului:

1.	O Kptos	Aries – berbecul
2.	O Tex op o	Taurus – vițelul
	v	
3.	ot AIS –	Geminii – gemenii
	opoi	
4.	O Kapiavos	Cancer – racul
5.	O Ai; cg v	Leo – leul
6.	I” l	Virgo – fecioara
	ITapOcvos	
7.	ai HrĂ, ai	Libra – cumpăna
8.	O Zkoptuos	Scorpio – scorpionul
9.	O Tea, oxrs	Sagittarius – segetătorul
10	O Aiyoicf;	Capricornus – capricornul
.	pe jos (capra)	
11	O Yftpo-oos	Aquarius – vărsătorul
.		
12	oi IOues	Pisces – pești
.		

Deoarece zodiacul cuprinde cele mai multe nume de animale,

numele acestuia provine de la Zeoftiov „un animal mic” sau mai precis o o8 kxkos kok Xos, „ciclul zodiacului”.

Înapoi (aşa încât echinocţiul de primăvară să fie repus pe data de 21 martie-fapt stabilit în 325 BC când a fost adoptată actuala rânduală cu privire la paşte – a fost făcută de papa Ggrigorie al XIII-lea în 1582 (de aici calendarul gregorian). Astfel ziua de vineri 5 octombrie a devenit vineri 15 octombrie. Nu s-a „pierdut” niciun timp (deoarece zilele sărite au fost deja socotite în mod eronat prin înserarea lor de-a lungul timpului precedent în prea mulţi ani bisecţi) şi nici ordinea zilelor nu a fost deranjată în vreun fel. Pentru evitarea acestei deplasări în viitor, s-a hotărât ca anii de secol nedivizibili cu 400 (adică 1700, 1800, 1900, 2100 etc) să nu fie ani bisecţi. Calendarul gregorian a fost adoptat numaidecât de ţările catolice, de Anglia şi coloniile ei în 1752, iar de Europa Răsăriteană doar în secolul 20.

5. Calendarul babilonian în Palestina

Ataşarea numerelor la numele lunilor a făcut ca treptat numele să nu mai fie folosite curent şi astfel să intre în uz un sistem diferit (lunile sunt recunoscute doar după numere, conform 1 Rg 12, 32; În 1, 3; Ez 1, 1). Dacă la început calendarul începea toamna şi mai târziu primăvara, 1 sistemul mai recent a fost inspirat probabil de la babilonieni, după ce Palestina a ieşit de sub stăpânirea Egiptului şi a ajuns sub cea babiloniană. Anul 605 BC este data oficială a stabilirii noului sistem de recunoaştere a timpului în Palestina. De atunci încoace, pe lângă numărul lunii apar şi numele babiloniene.²

Corespondenţa calendarelor babilonian şi ebraic:

1.	Nissan	Nisan	martie – a
2.	Aiaru	lyyar	aprilie – m
3.	Siman	Sivan	mai – iuni
4.	Duzu	Tamuz	Iunie – iul
5.	Abu	Ab	Iulie – aug
6.	Ululu	Elul	august – s
7.	Tashnitu	Tishri	septembru

			octombrie
8.	Arahsamnu	Marheshra / Heshvan	octombrie
9.	Kislinu	Kislev / Chislev	noiembrie
			noiembrie
10.	Tebetu	Tebet	decembrie
11	Shabatu	Shebat	decembrie
			ianuarie-f
12	Addaru	Adar	februarie-

În Palestina era răspunderea sinedriului de a lua decizii în probleme legate de calendar, dar în practică acestea erau făcute de un conciliu de trei persoane, întrucât luna nouă apărea cu 37 de minute mai devreme ca în Babilon, era posibil ca uneori aceasta să înceapă cu o zi în avans față de babilonieni. Cei trei (cel puțin doi dintre martori trebuiau să declare luna văzută) anunțau luna nouă. Conform Talmudului ei puteau depăși călătoria din ziua Sabatului (2000 de coți) pentru a-și aduce raportul, apoi după ce erau interogați nu mai puteau pleca.³

Conform Levitcului 23, 24 și Psalmului 81, 3 luna nouă era anunțată prin sunet de trâmbiță și ziua era sărbătorită ca sabat. Unele luni puteau avea 27 de zile (din cauza observației defectuoase) iar altele 30. Mai târziu anul nu putea să aibă

1 în Ieremia 36, 9.22 luna a 9-a era iarna.

Câteva exemple sunt conclusive: Estera 3, 7: luna întâia, Nisan; Es 8, 9: luna a treia, Sivan; Es 24, 7.1: luna a 9-a, Chislev; Es 2, 16: luna a zecea, Tebeth; Zh 1.7: luna a unsprezecea, Shebat; Es 3, 7: luna a douăsprezecea, Adar.

deoarece nu mai aveau „kilometri” disponibili pentru Sabat!

4. Calendarul israelii

O primă sursă de informație este de natură arheologică. Calendarul a fost găsit la Ghezer, pe o tăbliță de piatră datând din anul 925 BC și conține următoarele detalii:

1. două luni – recoltarea măslinelor – corespunde cu sept / oct;
oct / nov.

2. două luni – plantarea grâului – corespunde cu nov / dec; dec /
ian.

3. două luni – ploaia târzie – corespunzător cu ian / feb; feb /
mar.

4. O lună – prășirea inului – corespunde cu mar / apr.

5. O lună – recolta orzului – corespunde cu apr / mai

6. O lună – recoltă și festivitate – corespunde cu mai / iun.

7. două luni – îngrijirea viei – corespunde cu iun / lui; lui / aug.

8. O lună – roade de vară – corespunde cu aug / sep.

Reiese de aici că anul începea toamna spre sfârșit și conținea 12
luni legale de agricultură.

În Vechiul Testament patru nume ale lunilor erau inspirate din
agricultură sau climat: (1) Abib, „spic proaspăt de grâu” (Lv 12, 4) –
luna când orzul dădea în spic; (2) Ziv înseamnă „splendoare” și se
referă la frumusețea florilor – luna când înfloreau florile; (3) Elanim,
„permanent” face aluzie la cursurile permanente de ape; și (4) Bul,
„ploaie” de la anotimpul ploios. Numele lunilor 3 și 4 se găsesc și la
canaaniți. Abib corespundea lunii a șaptea din lista calendarului de la
Ghezer. Conform Deuteronomului 16, 1 Abib era luna paștelui, iar
potrivit Exodului 12, 2 paștele era ținut în luna întâi; astfel Abib era
prima lună a anului, iar anul începea primăvara.

La antici anul nou era legat de obicei de repere ușor
observabile, cum ar fi echinocțiile sau solstițiile. Faptul că noi avem
anul nou la 1 ianuarie, la numai câteva zile distanță de solstițiul de
iarnă (22 decembrie), se datorează moștenirii calendarului iulian,
unde Iulius Cezar și-a plasat anul său cel nou. Alte calendare antice
începeau primăvara sau toamna. Astfel în Palestina era natural a gândi
că anul începe toamna, odată cu ploaia timpurie care aducea o nouă
viață, după anotimpul secetos de mai multe luni. La evrei exista și un
an nou religios care începea primăvara (instituit la porunca divină cu
ocazia exodului) pentru a marca seria sărbătorilor sfinte. Astfel avem

un an nou civil care începea toamna și unul religios care începea primăvara. Calendarul solar a fost inspirat din Egipt și Mesopotamia, influența egipteană și feniciană fiind puternică în Israel în perioada monarhiei.¹

vezi vremea lui Solomon, 2 Regi 23, 11; Ez. 8, 16.

obligativitatea paștelui și ritualurile prescrise pentru acesta nu erau valabile decât pentru cei care locuiau în Palestina. Faptul că luna plină apărea într-o zi de miercuri, nu era o realitate în fiecare an, ci se întâmpla doar la modul ideal.

Deși nu fixe față de luna plină, zilele săptămânii și lunii erau fixe unele față de altele. De aceea este posibil a identifica poziția sărbătorilor sau a altor date, atât în termenii zilelor, ai săptămânilor, cât și ai lunilor. De exemplu dacă marți era ajunul de paște, miercuri în 15 I – a erau paștele. Reația fixă a zilelor săptămânii cu cele ale lunilor nu e găsită în calendarele lunare. De exemplu, în calendarul luni-solar babilonian, a-14-a zi a lunii a l-a cade asupra unor zile diferite în anii succesivi. Folosirea calendarului Jubileelor nu producea nicio dificultate, nicio deranjare a sărbătorilor, în timp ce alte sisteme calendaristice afectau destul de stânjenitor ordinea lucrurilor, unele zile sfinte devenind profane și invers.

Calendarul Jubileelor, obiectând contra unui calendar lunar, pare să folosească un sistem solar (4.21 și 2, 9), ceea ce vorbește despre primordialitatea soarelui în desemnarea sărbătorilor. Cu timpul, o zi și un sfert de zi, erau discrepante care cereau rectificare. Probabil „marele ciclu solar are 28 de ani „era o aluzie la intercalarea a 35 de zile (5 săptămâni) la fiecare 28 de ani (în calendarul lunar babilonian, intercalările aveau loc la fiecare 19 ani).

Calendarul Jubileelor pare să fi fost calendarul comunității din Qumran. Comunitatea era dispusă să folosească sistemul calendarului babilonian oficial, în general în uz la data aceea, pentru probleme de toate zilele, dar pentru sărbătorile religioase aceasta a aderat la calendarul care „nu lăsa nicio zi și nici nu deranja nicio sărbătoare”. Întrucât calendarul israelit este de esență și formă solară, aparent

comunitatea din Qumran se considera păstrătoarea tradiției unui trecut imemorial.

În poemul despre vremuri și anotimpuri din Manualul de Disciplină², acrostihul N Q 2 formează consoanele din Amin; valoarea numerică a literelor ebraice fiind 1, 40 și 50, însumarea lor este 91, exact numărul zilelor fiecărei din cele patru diviziuni ale calendarului. Astfel, pentru urechea inițiată, răspunsul liturgic al comunității în rugăciune, era o reafirmare solemnă a înțelepciunii divine, atât de minunat descoperită în mișcarea soarelui în răstimpul celor 91 de zile ale anotimpurilor anului solar, o mișcare ce a stabilit modelul în care Ființei divine trebuia să i se aducă în mod corect închinare.

Cf. Gn 1, 14 – 19 a patra zi cade pe miercuri, când luminătorii au fost așezați ca semne ale vremurilor, zilelor și anilor.

Al comunității din Qumran.

mai puțin de 5 luni pline (de ele 30 de zile) și nici mai mult de 7. Atât lunile cât și anul erau intercalate cu aprobarea conducătorului Sinedriului.¹ Luna adăugată era totdeauna Adar, astfel că anul cu o lună intercalată avea totdeauna Adar 1 și Adar 2.

6. Calendarul Jubileelor

Cartea Jubileelor provine se pare din comunitatea Qumran. În peștera Q4 s-au găsit fragmentele unui calendar propriu-zis, în care sunt citate date istorice cu nume babiloniene de luni, iar datele liturgice în luni și ani. De exemplu, data paștelui din Exod 12, 6 este redată în forma de „14 I-a seara”. Cartea Jubileelor, scrisă probabil în limba ebraică în jurul anilor 135 – 105 BC, a fost păstrată în manuscrise etiopiene precum și în câteva fragmente latine, grecești și ebraice în Q1.

Avem de a face în esență cu o rescriere a cărții Genesei în forma unei comunicări a îngerului prezenței către Moise pe Sinai, cartea plasând întreaga istorie biblică în cadrul cronologic al anilor, săptămânilor de ani și jubileelor, punând accentul asupra instituțiilor și păstrării corecte a sărbătorilor și a anului religios. Anul era împărțit în patru anotimpuri a câte trei luni, fiecare începând cu luna nouă, aparent prima zi a lunii întâia, a patra, a șaptea și a zecea. Fiecare

perioadă avea 13 săptămâni și totaliza 91 de zile (două de câte 30 de zile și una de 31 de zile) iar anul avea 52 de săptămâni și totaliza 364 de zile.

În cartea pseudoepigrafă Enoh, pare să fie folosit același sistem calendaristic: Enoh „a scris semnele cerurilor potrivit ordinii lunilor lor într-o carte pentru ca oamenii să poată cunoaște anotimpurile anului potrivit ordinii lunilor lor deosebite”² Autorul calendarului Jubileelor pare să fi respectat calendarul folosit în Cartea lui Enoh, cu care acesta este în armonie. În plus, Cartea lui Enoh specifică lunile care aveau 31 de zile (lucru nespecificat în cealaltă lucrare), astfel a treia, a șasea, a noua și a douăsprezecea erau de 31 de zile iar prima, a patra, a opta și a unsprezecea erau identice la fel ca a doua, a cincea, a șaptea și a zecea. Din 1 Enoh aflăm că anul începea cu echinocțiul de primăvară. Dar în ce zi a săptămânii începea calendarul?

În Cronologia Vechilor Națiuni, albiurni (973 – 1048 AD) autor musulman, vorbește de o sectă iudaică ce susținea că sărbătorile nu sunt legale, dacă luna în Palestina nu era lună nouă care începea în noaptea de miercuri, care urmează după marți la apusul soarelui; deci anul începea miercuri și sărbătorile anuale trebuiau potrivite acestui reper. Dumnezeu a creat cei doi luminători tot miercurea³, iar anul, pe baza a cel puțin două din cele trei criterii: fie starea prematură a grânelor sau a rodului pomilor, fie a întârzierii anotimpului (Tequfah).

Citatul are o dată mai timpurie decât calendarul Iubiteelor, însă nu mai târzie de aproximativ 110 BC.

(d) Perioada Judecătorilor: triburile trăiau ca entități separate unite prin credință comună, moștenire strămoșească și sanctuarul de la Silo.

(e) Monarhia unită: de la Saul la Solomon.

(1) Monarhia divizată: de la Solomon până în 722 respectiv 586 BC. (g) Perioada exilică și postexilică: 586 BC – 4 BC.

4. Varianta Bright¹

(a) Antecedente și începuturi.

(b) Perioada de formare a Israelului.

- (c) Israel sub monarhie.
- (d) Criză și cădere.
- (e) Exilul și după.
- (f) Perioada de formare a iudaismului.

5. Sugestia Anderson²

- (a) Perioada ancestrală: 1800 – 1300 BC.
- (b) Perioada mozaică: 1300 – 1250 BC.
- (c) Confederația israelita: 1250 – 1.000 BC.
- (d) Perioada monarhiei: 100 – 587 BC.
- (e) Perioada exilului și a restaurării: 587 – 400 BC.

6. Propunerea Thompson³

- (a) Patriarhii: 2000 – 1720 BC.
- (b) Creșterea națiunii în Egipt: 1720 – 1280 BC.
- (c) Pustia: 1280 – 1240 BC.
- (d) Perioada judecătorilor: 1240 – 1050 BC.
- (e) Monarhia unită: 1050 – 930 BC. (1) Regatul scindat: 930 –

722/587 BC.

- (g) Iuda în exil: 587 – 538 BC.

- (h) Restaurare sub Imperiul persan: 538 – 331 BC.

(I) Stăpânirea macedoniană: 331 – 320 BC. (j) Stăpânirea egipteană: 320 – 198 BC.

- (k) Stăpânirea siriană: 198 – 63 BC”.

- (1) Stăpânirea romană: 63 BC-70 AD.

Din John Bright, A History of Israel.

Bernhard W. Anderson, Understanding the Old Testament, p. 25.

J.A. Thompson, Handbook of Life in Bible Times, p. 22.23.

5. DIVIZIUNI ISTORICE

1. Schița cursului

Cursul de față își propune să prezinte o panoramă a istoriei lui Israel în câteva secțiuni care vor putea fi ușor memorate și să ofere o înțelegere globală a cursului sinuos al existenței poporului ales. Vor fi schițate mai multe alternative pentru a crea o imagine de ansamblu destul de flexibilă, care să ilumineze diferitele fațete ale istoriei sfinte.

2. Istoria pe scurt1

(a) Genesa 12 – 50: Avraam, Isaac și Iacov. Din Mesopotamia în Canaan și din Canaan în Egipt.

(b) Exod-Deuteronomul: Refugiu și exploatare în Egipt. Moise și eliberarea. Formarea ca popor în Peninsula Sinai cu o unică opțiune religioasă. Incapacitatea de a intra în Canaan prin sud conduce la 40 de ani prin pustie și intrare în final via Transiordania.

(c) Iosua-Judecători: Cucerirea fulger sub Iosua. Perioada judecătorilor cu luptele neîncetate pentru întregirea și apărarea Țării promise.

(d) Samuel-Cronici. Din cauza presiunii exterioare, monarhia. David și Solomon: ctitorii unui imperiu mândru printre națiuni (1.000 – 922 BC). Două regate în zona tampon dintre Mesopotamia și Egipt atașe în lupta pentru putere din Vechiul Orient Apropiat care se sfârșește cu risipirea printre neamuri (721 BC și 587 BC).

(e) Ezra și Neemia: Reîntoarcerea și refacerea sub cei doi conducători (450 – 400 BC).

(f) 1 și 2 Macabei sau Perioada intertest & mentală: Elenizare începând cu Alexandru cel Mare (332 BC) și seleucizi. Opoziția macabeană (168 BC) și scurta independență sunt eclipsate de Imperiul Roman, în a cărui arenă se desfășoară istoria Noului Testament.

3. Alternativa Wood2

p

(a) Perioada patriarhală: de la Avraam la cei 12 fii ai lui Iacov, căpetenii.

(b) Perioada egipteană: de la coborârea lui Iacov în Egipt până la exod.

(c) Perioada pustiei și a cuceririi Palestinei

1 B.W. Anderson, Understanding the Old Testament, p. 7.

din Leon J. Wood, A Survey of Israel's History.

5. DIVIZIUNI ISTORICE

1. Schița cursului

Cursul de față își propune să prezinte o panoramă a istoriei lui

Israel în câteva secțiuni care vor putea fi ușor memorate și să ofere o înțelegere globală a cursului sinuos al existenței poporului ales. Vor fi schițate mai multe alternative pentru a crea o imagine de ansamblu destul de flexibilă, care să ilumineze diferitele fațete ale istoriei sfinte.

2. Istoria pe scurt¹

BJUJ wltl DIWI li sJltlllJ

(a) Genesa 12 – 50: Avraam, Isaac și Iacov. Din Mesopotamia în Canaan și din Canaan în Egipt.

(b) Exod-Deuteronomul: Refugiu și exploatare în Egipt. Moise și eliberarea. Formarea ca popor în Peninsula Sinai cu o unică opțiune religioasă, Incapacitatea de a intra în Canaan prin sud conduce la 40 de ani prin pustie și intrare în final via Transiordania.

(c) Iosua-Judecători: Cucerirea fulger sub Iosua. Perioada judecătorilor cu luptele neîncetate pentru întregirea și apărarea Țării promise.

(d) Samuel-Cronici. Din cauza presiunii exterioare, monarhia. David și Solomon: ctitorii unui imperiu mândru printre națiuni (1.000 – 922 BC). Două regate în zona tampon dintre Mesopotamia și Egipt atașe în lupta pentru putere din Vechiul Orient Apropiat care se sfârșește cu risipirea printre neamuri (721 BC și 587 BC).

(e) Ezra și Neemia: Reîntoarcerea și refacerea sub cei doi conducători (450 – 400 BC).

(1) t și 2 Macabei sau Perioada intertest & mentală: Elenizare începând cu Alexandru cel Mare (332 BC) și seleucizi. Opoziția macabeană (168 BC) și scurta independență sunt eclipsate de Imperiul Roman, în a cărui arenă se desfășoară istoria Noului Testament.

3. Alternativa Wood²

(a) Perioada patriarhală: de la Avraam la cei 12 fii ai lui Iacov, căpetenii.

(b) Perioada egipteană: de la coborârea lui Iacov în Egipt până la exod.

(c) Perioada pustiei și a cuceririi Palestinei

1 B.W. Anderson, Understandizig the Old Testament, p. 7.

din Leon J. Wood, A Survey of Israel's History.

există o sincronizare sigură a unui eveniment biblic cu date extra-biblice, rezultatul poate fi folosit pentru a stabili o rețea în jurul căreia poate fi construită o cronologie coerentă. Deși cronologia Babilonului și a Egiptului au o mulțime de date certe, în probleme de detaliu ele necesită încă să fie iluminate.¹

1. Sursele cronologiei Vechiului Testament

(a) sursele biblice

Cuprind perioada de viață a indivizilor, anii de domnie ai regilor precum și perioade „lungi” de timp (exemplu 1 Regi 6, 1 unde se vorbește de 480 de ani de la exod la construirea templului lui Solomon, sau Exodul 12, 40 care precizează durata șederii în Egipt: 430 de ani). Ele sunt datele de bază care servesc la tentativa de a alcătui o cronologie adecvată.

(b) sursele arheologice

Acestea furnizează date provenite din tipologia ceramică sau din stilul altor artefacte cum ar fi cilindri și sigilii. Acestea pot oferi doar date relative. Date absolute pentru mileniul 3 BC sunt dificil de calculat, deoarece modul de definire al anilor în aceste vremuri îndepărtate erau descrise în termenii evenimentelor mai importante (exemplu, „când boii și toate animalele mici au fost numărate”). Abia în timpul regatului mijlociu din Egipt (c. 2000 – 1780) anii au început să fie socotiți în funcție de anii de domnie ai regilor, iar în Mesopotamia odată cu preluarea puterii de către dinastiile cassite. Mai târziu, asirienii au întocmit niște liste oficiale anuale care oferă date relative începând cu 1200 BC și abia între 911 BC și 649 BC acestea sunt certe. Datele astronomice, legate de menționarea unor amănunte ca eclipsele, în izvoarele scrise, sunt dovezi în plus pentru datarea absolută.

Festivalurile egiptene de tipul jubileului, ținute la fiecare 30 de ani și menționate în inscripții referitoare la unii faraoni, ca de exemplu în al 13-lea an al lui Ramses al II-lea (1260 BC), permit calcularea anului urcării acestuia pe tron, adică 1289 BC (Albright, 1299 BC;

Finegan, 1304 BC). De asemenea, rapoartele ocazionale ce menționează apariția stelei Sirius la orizont și corelate cu „ciclul Sothis” (numele egiptean pentru Sirius) care dura 1460 de ani (perioadă după care apariția stelei Siriui/Sothis cădea din nou pe aceeași zi a anului) ajută la datarea cu precizie a unor ani regali egipteni (de exemplu al 9-lea an al lui Amenhotep I este 1545 BC).

(c) surse geologice

Desfășurătorul: urmărește desfășurarea istorică verticală și sincronizarea pe orizontală cu date din alte împărățiiale vremii.

7. Panorama Berrett1

(a) Perioada prebiblică: 9.000 – 2000 BC.

(b) Perioada biblică: 2000 – 605 BC.

(c) Perioada babiloniană: 605 – 562 BC.

(d) Perioada persană: 549 – 332 BC.

(e) Perioada grecească: 332 – 167 BC.

(f) Perioada hașmoneană: 167 – 63 BC.

(g) Perioada romană: 63 BC-330 AD.

(h) Perioada bizantină: 330 – 634 AD.

(i) A doua perioadă persană: 607 – 629 AD. (j) Perioada arabă: 634 – 1099 AD.

(k) Perioada cruciadelor: 1099 – 1263 AD. (1) Perioada mamelucă: 1263 – 1516 AD. (m) Perioada turcească: 1517 – 1917 AD.

(n) Perioada modernă: 1917 – 1970 AD. (o) Perioada contemporană: 1970 – 19962

t / *

8. Temă

(a) Care dintre diviziunile istorice prezentate vi se pare cea mai bună și de ce?

(b) Alcătuiți o împărțire proprie a istoriei lui Israel, având în vedere și schița din syllabusul cursului.

6. CRONOLOGIE BIBLICA TIMPURIE

În acest curs urmărim să trasăm o schiță generală și să explicăm câteva principii de bază ale cronologiei biblice. Rămân unele puncte

deschise pentru opinia personală referitoare la datarea unor evenimente.

Deși avem multe date informative ca urmare a cercetărilor istorice și arheologice, există și dificultăți formidabile în orice încercare de a trasa o schemă cronologică coerentă pentru orice cultură a Vechiului Orient Apropiat. Aceasta datorită insuficienței de material primar precum și a faptului că materialul existent este supus diferitelor interpretări. În plus se conturează o nevoie continuă de adaptare la noi date și descoperiri arheologice. Astfel unele scheme de datare biblică se cer modificate după date certe din surse extra-biblice. Atunci când

1 LaMar C. Berrett, *Discovering the World of the Bible*, p. 224 – 230.

adăugată.

există o sincronizare sigură a unui eveniment biblic cu date extra-biblice, rezultatul poate fi folosit pentru a stabili o rețea în jurul căreia poate fi construită o cronologie coerentă. Deși cronologia Babilonului și a Egiptului au o mulțime de date certe, în probleme de detaliu ele necesită încă să fie iluminate.¹

1. Sursele cronologiei Vechiului Testament

(a) sursele biblice

Cuprind perioada de viață a indivizilor, anii de domnie ai regilor precum și perioade „lungi” de timp (exemplu 1 Regi 6, 1 unde se vorbește de 480 de ani de la exod la construirea templului lui Solomon, sau Exodul 12, 40 care precizează durata șederii în Egipt: 430 de ani). Ele sunt datele de bază care servesc la tentativa de a alcătui o cronologie adecvată.

(b) sursele arheologice

Acestea furnizează date provenite din tipologia ceramică sau din stilul altor artefacte cum ar fi cilindri și sigilii. Acestea pot oferi doar date relative. Date absolute pentru mileniul 3 BC sunt dificil de calculat, deoarece modul de definire al anilor în aceste vremuri îndepărtate erau descrise în termenii evenimentelor mai importante

(exemplu, „când boii și toate animalele mici au fost numărate”). Abia în timpul regatului mijlociu din Egipt (c. 2000 – 1780) anii au început să fie socotiți în funcție de anii de domnie ai regilor, iar în Mesopotamia odată cu preluarea puterii de către dinastiile cassite. Mai târziu, asirienii au întocmit niște liste oficiale anuale care oferă date relative începând cu 1200 BC și abia între 911 BC și 649 BC acestea sunt certe. Datele astronomice, legate de menționarea unor amănunte ca eclipsele, în izvoarele scrise, sunt dovezi în plus pentru datarea absolută.

Festivalurile egiptene de tipul jubileului, ținute la fiecare 30 de ani și menționate în inscripții referitoare la unii faraoni, ca de exemplu în al 13-lea an al lui Ramses al II-lea (1260 BC), permit calcularea anului urcării acestuia pe tron, adică 1289 BC (Albright, 1299 BC; Finegan, 1304 BC). De asemenea, rapoartele ocazionale ce menționează apariția stelei Sirius la orizont și corelate cu „ciclul Sothis” (numele egiptean pentru Sirius) care dura 1460 de ani (perioadă după care apariția stelei Siriui/Sothis cădea din nou pe aceeași zi a anului) ajută la datarea cu precizie a unor ani regali egipteni (de exemplu al 9-lea an al lui Amenhotep I este 1545 BC).

(c) surse geologice

Desfășurătorul: urmărește desfășurarea istorică verticală și sincronizarea pe orizontală cu date din alte împărății ale vremii.

7. Panorama Berrett1

(a) Perioada prebiblică: 9.000 – 2000 BC.

(b) Perioada biblică: 2000 – 605 BC.

(c) Perioada babiloniană: 605 – 562 BC.

(d) Perioada persană: 549 – 332 BC.

(e) Perioada grecească: 332 – 167 BC. (1) Perioada hașmoneană: 167 – 63 BC.

(g) Perioada romană: 63 BC-330 AD.

(h) Perioada bizantină: 330 – 634 AD.

(i) A doua perioadă persană: 607 – 629 AD. (j) Perioada arabă: 634 – 1099 AD.

(k) Perioada cruciadelor: 1099 – 1263 AD. (1) Perioada mamelucă: 1263 – 1516 AD. (m) Perioada turcească: 1517 – 1917 AD. (n) Perioada modernă: 1917 – 1970 AD. (o) Perioada contemporană: 1970 – 19962

j., r.1

8. Temă

(a) Care dintre diviziunile istorice prezentate vi se pare cea mai bună și de ce?

(b) Alcătuiți o împărțire proprie a istoriei lui Israel, având în vedere și schița din syllabusul cursului.

6. CRONOLOGIE BIBLICA TIMPURIE

În acest curs urmărim să trasăm o schiță generală și să explicăm câteva principii de bază ale cronologiei biblice. Rămân unele puncte deschise pentru opinia personală referitoare la datarea unor evenimente.

Deși avem multe date informative ca urmare a cercetărilor istorice și arheologice, există și dificultăți formidabile în orice încercare de a trasa o schemă cronologică coerentă pentru orice cultură a Vechiului Orient Apropiat. Aceasta datorită insuficienței de material primar precum și a faptului că materialul existent este supus diferitelor interpretări. În plus se conturează o nevoie continuă de adaptare la noi date și descoperiri arheologice. Astfel unele scheme de datare biblică se cer modificate după date certe din surse extra-biblice. Atunci când

1 LaMar C. Berrett, *Discovering tot World of the Bible*, p. 224 – 230.

adăugată.

folosită de creștini. Acest lucru însă nu poate fi în armonie nici cu caracterul masoreților¹ și nici cu acest tip de modificări, care oricum nu i-ar fi avantajat cu nimic. De ce nu ar fi modificat mai degrabă date legate de cele 70 de săptămâni sau alte profeții care demonstau mesianitatea lui Hristos? Ori dacă aceștia au rămas fideli textului sacru chiar spre dezavantajul lor, este mai de preferat să

admitem corectitudinea lor decât a traducătorilor Septiagintei.

Deși manuscrisele de la Marea Moartă sprijină uneori variante ale LXX, ele confirmă de asemenea autenticitatea Textului Masoretic. Nu este de mirare deci că cele mai de seamă traduceri contemporane se bazează pe textul ebraic (cea catolică și cea protestantă).

(c) probleme legate de Textul Masoretic

Arhiepiscopul James Ussher în lucrarea sa Anale² publicată între 1650 – 58 AD pornind din calculele bazate pe textul masoretic plasează creațiunea în 23 octombrie, 4004 BC³ oferind ca dată pentru potop AM⁴1656. Dacă lucrul acesta este corect, între Sem și Avraam mai rămân aproximativ 350 de ani⁵ sau după alte cronologii aprox 565 de ani.⁶

Dificultatea care se naște pe baza acestor calcule ridică mai multe semne de întrebare. A fost posibil ca într-un timp atât de scurt să existe o înmulțire atât de considerabilă a populației după cum este sugerată în Genesa 10 și încurcarea limbilor cu ocazia construirii turnului Babel din Genesa 11, precum și formarea unor națiuni puternice cu limbi diferite cum au fost sumerienii și egiptenii, având în vedere că Avraam a coborât în Egiptul care avea deja un trecut de milenii?

(d) dovezi din arheologie

Dinastia I-a egipteană a fost fondată în jurul anilor '3100 BC după o perioadă lungă de împărții divizate în valea Nilului care la rândul lor puteau apare doar la o perioadă considerabilă după potop. Inscriptii egiptene, toate în aceeași limba (hieroglifică) și tot mai multe, în special provenind din perioada Dinastiei a IV-a egiptene (2723 – 2563 BC), 7 dinastia constructoare a marilor piramide, atestă masora finalis spune altceva despre ei.

Annales Veteris et Novi Testamenti, 1605 în Harrison, Introduction to the Old Testament, p. 302.303.

3 sau 4175 BC cf. Archer, în Expositor's 1: 361.

4 Anno mundi la facerea lumii.

5 AM 1656 corespunde cu 2348 BC (4004 – 1656 = 2348) iar

între 2348 BC, data sugerată pentru potop și 1995 BC nașterea lui Avraam cf. Gn 11, 10 – 32, ceea ce ar însemna că Noe a murit doar cu trei ani înainte de nașterea lui Avraam (Gn 9, 28).

la cei 350 de ani se adaugă cei 215 ani pe care aparent Israelii nu i-au petrecut în Egipt și astfel nașterea lui Avraam ar fi în aproximativ 1780 BC.

Pe baza ratei de dezintegrare a Uraniului 238, geologii încearcă să estimeze vârsta pământului la câteva miliarde de ani. Paleontologii apreciază că straturile purtătoare de fosile se întind asupra unor perioade vaste de timp. Dar revenind la Biblie în care descoperim o cosmogonie veritabilă și un autentic raport despre perioada antediluviană, putem porni cu o cronologie destul de precisă a Vechiului Testament începând cu viața lui Avraam¹

2. Probleme legate de precizie

(a) genealogia din Genesa 5

Dacă însumăm perioadele de viață ale patriarhilor timpurii de la Adam la Noe, acestea totalizează 1656 ani (Textul Masoretic), 2242 de ani (LXX) și 1307 (Pentateucul Samaritean). La o analiză circumspectă a unui tabel care prezintă cele trei variante, 2 descoperim că există tendințe de scurtare sau de lungire a perioadelor de viață cu adăugiri de 50 sau 100 de ani, LXX tinzând să lungească vârstele dinainte de potop și să le scurteze pe cele de după, în timp ce Pentateucul Samaritean face exact inversul: scurtează pe cele de dinainte și lungește pe cele de după potop. Însă întrebarea de fond este: care dintre cele trei variante este cea autentică? În încercarea de a soluționa enigma, a nu se uita că Septuaginta a fost Biblia Bisericii primare și a lui Pavel, și versiunea cea mai citată de Domnul Iisus și de apostoli în Noul Testament.

(b) De ce preferăm totuși textul ebraic (masoretic)?

Dacă Metusalah are 167 de ani la nașterea lui Lameh (conform LXX) el supraviețuiește potopului cu 14 ani, lucru care nu corespunde cu realitatea. Probabil de aceea unele manuscrise ale LXX îl fac pe Meiusala de 187 de ani, pentru a evita această inconsecvență.

Septiiaginta este o traducere și intenția traducătorilor de a câștiga respectul învățaților din lumea greacă și de a face Vechiul Testament mai accesibil gândirii grecești, este în armonie cu tendința de a lungi cât mai mult cu puțință perioadele de viață și de a îndulci scăderea abruptă de după potop, atât în lungimea vieții cât și în intervalul dintre tată și fiu (de aici adăugirile de 100 de ani).

Se sugerează că schimbările în durata de viață a patriarhilor timpurii au fost operate de către masoreții evrei din era noastră, pentru a discredita versiunea

Glcason, Archer I, în Expositor, s 1: 361.

Vezi fotocopia/transparența cu tabelul din Harrison, Introduction to the Old Testament, p. 150 reprezentând genealogiile din Uenasa 5 și 11 în cele trei variante textuale.

(f) Apoi mai este și Ellen G. White!

Sora White folosește expresia 6.000 de ani de 32 de ori¹ în scrierile dânsiei. Ce vrea să spună cu aceasta? Din cel 32 de ocazii doar 3 sau cel mult 4 afirmații au un aspect eschatologic. Niciodată subiectul în discuție nu este cronologia biblică² ci scopul acestor afirmații este de a sublinia apropierea revenirii Mântuitorului. În plus ideea mileniului iminent era atmosfera generală în care dânsa și-a desfășurat activitatea. Ideea că pământul nu poate dura mai mult de 6.000 de ani³ a fost îmbrățișată de Miller și de urmașii lui, iar febra milenială și-a făcut încă odată lucrarea.

În plus Ellen G. White recunoaște posibilitatea existenței unor erori ale copiștilor și translatorilor⁴ pentru care dânsa nu își asumă responsabilitatea, dar recunoaște că aceste posibile erori sunt de formă și nu de fond. Oricum Sora White nu a fost teolog în sensul contemporan al cuvântului, ci mai degrabă mesager al unor solii divine speciale care au de a face mai mult cu starea poporului care trebuie să întâmpine în curând pe Mântuitorul și nu cu „vremuri și soroace”⁵ și mai ales cele din trecutul îndepărtat.

3. O privire mai circumspectă la pasajele biblice în discuție

(a) genealogiile

Listele din Genesa 5 și 11 sunt caracterizate de simetrie (două tabele de câte zece nume dacă apare și Cainan în cea de a doua listă cf. LXX și Le 3, 36) și de structură schematică, sugerând simplificarea lanțului genealogic pentru a ușura memorizarea. Acest model este comun raportului biblic, așa cum reiese și din Matei 1 (trei serii de câte 14 nume).

Storffjell, OTST510 ARCHAEOLOGY AND THE BIBLE, Andrews University, 1992. Se zice că fr. Cristescu amintea de 42 de ocazii. Indexul scrierilor EGW nu dă acest detaliu, oricum se va căuta pe compact disc atunci când vom avea un asemenea cititor la bibliotecă.

Vezi de exemplu GC 659: „Timp de șase mii de ani lucrarea de rebeliune a lui Satana a făcut pământul să tremure ... Timp de șase mii de ani casa robiei lui a ținut prins pe poporul lui Dumnezeu... dar Hristos a rupt legăturile lui și a eliberat pe captivi”.

Aceeași gândire a persistat în toată perioada Bisericii Creștine de la Eusebiu încoace; iar în timpul cruciadelor, pe baza aceluiași raționament (calculule pe seama LXX) cei 6.000 de ani păreau împliniți.

Vezi 1 SM cap. 1. Fapte 1, 7.

existența unei limbi bine încheiate și diferite de cea vorbită de Noe și urmașii săi până la Babel. În același timp, inscripții sumeriene datând din aproximativ 3.000 BC folosesc un limbaj practic identic cu cel sumerian, vorbit în Ur pe vremea lui Avraam. Așadar în jurul anilor '3.000 BC există deja limbi diferite. Cum ar fi putut avea loc potopul după această vreme este dificil de închipuit.

În plus, un potop undeva în jurul anilor '2348 BC ar cădea cu aproximativ 300 – 400 de ani după Ghilgameș din Uruk, pentru care atât în epopee cât și în Lista regilor sumerieni, potopul era deja un eveniment distant al trecutului. De asemenea istorisirea lui Athrahasis (despre începuturi) arată că în Mesopotamia exista în vechea perioadă a Babilonului (înainte de 2000 BC) schema literară după structura: creațiune, degenerare, lista neamurilor dinainte de potop și potopul). Tradiția antediluviană a regilor sumerieni, așa cum apare în forma ei

finală din jurul anilor 1800 BC și compusă în jurul anilor 2000 BC, reflectă de asemenea o memorie foarte veche.

Desigur că în lumina acestor dificultăți bazate pe dovezi arheologice întreaga tentativă cronologică a lui Ussher își pierde validitatea. Dar inspirația Bibliei? Cum putem atunci dovedi că schema 6.000 + 1.000 de ani este încă valabilă?

(e) „teoria celor 6.000 de ani”.

Această teorie nu este identică cu timpul aproximativ folosit de scriitorii religioși, care cuprinde perioada de la Adam și până în prezent, ci mai degrabă o teorie profetică bazată pe cele șase zile ale creației augmentate cu câte 1.000 de ani fiecare (cf. textului din 2 Pt 3, 8, unde pentru Domnul o zi este tot una cu 1.000 de ani). De aici s-a dedus că istoria pământului nu poate dura mai mult de 6.000 de ani + mileniul = 7.000 de ani. Însă o asemenea teorie nu se găsește în Biblie. Ea își are originea în mitologia antică (persană și etruscă) și într-o analogie iudaică referitoare la zilele creației; a fost încreștinată de părinții bisericești și a persistat multă vreme și după Ussher. Nu cred că greșim dacă afirmăm că aceasta este și o tradiție adventistă!

1 K. A Kitchen în *Expositor's* 1: 362.

Pe baza LXX teologi creștini timpurii ai sec. 1 – 3 AD au susținut că creațiunea pământului și a omului trebuia plasată în circa 6.000 BC. Eusebiu și Ierome conform textului ebraic au fost înclinați să micșoreze cifra la 4.000 de ani. Conform calculelor lor omul a fost creat undeva între 6 (X) o și 4.000 BC. Luther și Calvin credeau la fel iar Melancthon a plasat creațiunea în 3963 BC. Ussher în 4004 BC. Aceste puncte de vedere au fost susținute până la mijlocul secolului trecut. Însă odată cu dezvoltarea geologiei, a biologiei și a arheologiei noi factori au fost introduși în ecuație.

(b) omisiunile

În genealogiile biblice și extrabiblice omisiunile sunt obișnuite. De exemplu, Cainan lipsește din Genesa 11, 12.13, lucru pe care îl putem verifica 111

lixi UT „— i/uar.

Ul lor este de-a trasa urma nnr «*

yic/ciui ne trecui și să sublinieze adevăruri religioase importante în Scripturi și în gândirea orientală, 5 în speță ebraică.

(e) „fiu” în terminologia biblică

Poate însemna atât fiu direct cât și descendent ca nepot, strănepot etc.⁶

1 Vezi 1 Cr 3, 11.12 și 2 Cr 21 – 25 sau 2 Rg 8: 25; 11: 2; 14: 1 – 21 Expositor's 1: 365, etc.

De exemplu Matei 1 urmărește să demonstreze pe toate căile posibile descendența davidică a lui Iisus și face aceasta cu un artificiu de câte 14 generații pe baza echivalentului numeric ebraic al numelui David: DVD = 14

Listele regilor sumerieni exprimă un anumit concept al regalității din Mesopotamia timpurie iar listele regale hitite sunt documente cultice chiar dacă valoarea lor cronologică și istorică nu este invalidată prin aceasta.

Am amintit într-un curs anterior că listele egiptene cele mai vechi ale regilor intenționau să demonstreze proveniența faraonilor din zei.

Vezi de exemplul Cr 7, 13 „fiii” Bilhei sau Mt 1, 8: „Iosafat a născut pe Azaria” adică pe stră-strănepotul lui! (italicele adăugate).

(d) terminologia genealogiilor nu dovedește că ele sunt continue în mod absolut. Uneori narațiunile însoțitoare sugerează că anumite părți ale genealogiei sunt continue, ca de exemplu de la Adam la Enos; de la Lameh la Sem; de la Nahor (?) la Terah și de la Terah la Avraam. Oriunde în altă parte o succesiune continuă nu poate fi asumată în mod automat, fără o dovadă paralelă. Așadar un amestec de genealogie selectivă și continuă este un fenomen întâlnit atât în literatura biblică cât și cea extrabiblică.

4. Unicitatea capitolelor 1-11 din Genesa

(a) Genesa 1-11

Primele 11 capitole ale Genesei formează o secțiune care este privită în mod diferit de celelalte părți ale Scripturii. Din 211 citări ale

Genesei în Noul Testament, 107 – adică 53, 7% se referă la capitolele 1-11. Genealogiile din capitolele 5 și 11 sunt principalele surse pentru cronologia biblică timpurie. Ele servesc ca punți de legătură formale între omul primar și potop și între potop și Avraam.

(b) obiectiv dar diferit

Așa cum nu totul din Scripturi este obiectiv și „factual” (vezi de exemplu literatura apocaliptică sau parabolele, în care istorisirile nu sunt totdeauna obiective) este posibil ca și istoria creației și a potopului să necesite un alt tip de interpretare. Știința arheologică evidențiază tot mai mult că primele capitole ale Genesei nu trebuie luate ca un raport obiectiv al omului primar, ci mai degrabă ca pe o interpretare a lumii în legătură cu Dumnezeu, prezentată în viziunea despre

A

lume care era comună acelor vremuri antice. În acest sens Genesa 1-11 conține o lirie teologică neafectată de vreo descoperire științifică! asemenea Cântării cântărilor.

(c) certitudine și incertitudine

Cronologia biblică timpurie este exprimată mai degrabă în perioade culturale decât în etape istorice și cu cât sunt mai depărtate cu atât se întind pe o perioadă mai lungă de timp. În plus cu cât mergem mai departe în timp, cu atât există o mai mare nesiguranță în ce privește cronologia – o măsură de certitudine este mereu unită cu o măsură de incertitudine.

mai precise decât zecile de mii de ani din listele regilor antediluvieni, ai Mesopotamiei de după potop, variind între 1560 și 100 de ani. Oricum vârstele lungi nu afectează istoricitatea persoanelor în cauză.

6. Concluzii

(a) Biblia nu pretinde a da toate datele istorice necesare unei cronologii complete. Sfânta Scriptură nu este un manual de istorie sau cultură. Deci datele cronologice din Biblie nu sunt continue sau complete. Pentru perioada dinainte de Avraam datele Vechiului

Testament sunt foarte limitate și concise. Din punct de vedere cronologic, ele ridică întrebări care nu pot fi pe deplin rezolvate pe baza prezentei noastre cunoașteri.

(b) Datele care lipsesc nu pot fi aliate din astronomie, deși ciclurile astronomice pot ajuta la stabilirea unor date, dacă acestea sunt legate de rapoarte astronomice contemporane lor (de exemplu eclipsele). Astfel, se poate calcula cu precizie prima dată directă din jurul anilor '600 BC, aproape de finalul împărăției lui Iuda (anii regali ai lui Nabucodonosor fiind fixați din punct de vedere astronomic). O altă dată și mai timpurie, s-a sugerat pentru moartea lui Ahab, adică 853 BC, însă ea se bazează pe o eclipsă ce avut loc cu aproape 100 de ani mai târziu și astfel rămâne incertă.

(c) Încercând o armonizare între datele biblice și dovezile extrabiblice, există puține șanse reale de a găsi o soluție pentru corelarea dinastiilor egiptene și a celor mesopotamiene timpurii cu cronologia biblică, dacă luăm în considerare potopul.

(d) Constituind cadrul istoriei, cronologia biblică este dată în Vechiul Testament într-o formă distinctă, care trebuie tradusă în termenii propriei noastre înțelegeri.

(e) Aparentele dificultăți, în special din cronologia mai târzie (vremea lui Daniel și Ezra, sau chiar din Regi și Cronici) se datorează lipsei de înțelegere adecvată a sistemului de înregistrarea al anilor. Această lipsă de înțelegere tinde să se îngusteze din ce în ce mai mult, datorită progreselor făcute în cercetarea cronologică contemporană. Soluții se anticipează încă pe baza cercetărilor arheologice.¹

SDA BC 1: 196.

5. Paralele uimitoare cu listele regilor sumerieni

(a) o paralelă grăitoare

Vârstele enorm de lungi atribuite antediluvienilor din Genesa, găsește o analogie izbitoră cu vârstele extinse ale regilor sumerieni de dinainte d potop.

(b) o cheie probabilă

O posibilă cheie în dezlegarea nodului gordian al cronologiei

biblice timpurii se pare că se află în sistemul sexagesimal. Astfel dacă încercăm o corelație între totalul anilor celor opt regi sumerieni și a celor opt patriarhi de la Set la Lameh, vom obține un rezultat uimitor:

TOTAL: 6695 (6700) TOTAL: 241.200

Cei 6700 de ani exprimați în termenii sistemului sexagesimal (bx6 = 36) arată în felul următor: $6.000 \times 36 = 216.000$ și $700 \times 36 = 25.000$, iar $216.000 + 25.000 = 241.200$, exact totalul listei a doua.

(c) o realitate în forme diferite?

Pe lângă faptul că cele două tabele reflectă perioade lungi de viață s-a dat sugestia că ele reflectă aceeași realitate.

(d) Numerele exagerate și istoricitatea

Perioadele de viață din genealogii par exagerate și legendare, însă deși par misterioase ele nu sunt unice. Cifrele din Geneza 5 și 11 nu pot fi reduse la proporții naturale prin formule matematice arbitrare. Dacă în Geneza 5 toate cifrele sunt mari, în Geneza 11 fiecare naște urmași la o vârstă rezonabilă: 29 – 35 (excepție Terah: 70). Cu toate că par bizare, datele biblice par mult mai modeste și

Set

Enos

Keman

Mahalalei lared

Enoh

Metusalah

Lameh

912 905

910 895

962 365 969 777

Alulin Alalgar

En menululana En mengalanna Dumuzi En sipazianna En menduranna Ubartutu

28.800 36.000 43.200 28.800 36.000 28.800 21.000 18.600

CREAREA

POPORULUI

ISRAEL

7. ANTECEDENTE ȘI ÎNCEPUTURI

1 Scopul cursului

(a) Există impresia generală că istoria începe cu cea a lui Israel și a strămoșilor acestuia, adică patriarhii. După creațiune, potop și turnul Babel (Gn 1-11) urmează capitolul al 12-lea al Genesei care are de a face cu istoria lui Avraam și în mintea noastră continuarea pare logică.

(b) Cursul de față asemenea celui anterior despre cronologie, va oferi surprize. Se pare că avem de a face cu o perioadă de „tăcere biblică” dacă am putea s-o numim așa, care este adusă la lumină în ultimele decade ale secolului nostru. Urmărim așadar cadrul originii Israelului în timp și spațiu pentru o perspectivă cât mai corectă și necesară înțelegerii și interpretării istorice.

2. Preistorie1

(a) Istoria lui Israel începe cu migrarea patriarhilor evrei din Mesopotamia în Palestina, în prima jumătate a mileniului al 2-lea BC. Dar înainte? Zorile istoriei și civilizației, așa cum reiese din perioada literată, 2 se ivesc înainte de

1 John Bright, A History of Israel, p. 24.

Pe baza descoperirilor arheologice și inscripțiilor descifrabile ale Egiptului și

(I) Așadar estimările în jurul Exodului și de după aceea, nu par a fi rele

(de altfel opiniile variază doar cu aproximativ 200 de ani de o parte și de alta a exodului1

(g) Perioadele de viață timpurii nu trebuie să trezească niciun semn de îndoială privind acuratețea acestora. Dacă însă folosim un alt sistem de însumare al lor și le punem cap la cap. ajungem mai ușor la o armonizare holistică Astfel cei 430 de ani literală petrecuți în Egipt, ar permite și existența celor zece generații dintre Efraim și Iosua. descendentul său.2 De altfel cu ce ne-ar deranja dacă între Adam și Avraam ar fi în loc de 2000 de ani, o perioadă de 5.000 până la 8.000

de ani depinzând de numărul de suprapuneri socotite? În acest sens, crearea lui Adam a avut loc – pe baza omisiunilor din genealogii, care dacă sunt reale cu mii de ani înainte de potop. Astfel potopul putea avea loc cu mult înainte de 5.000 BC.

7. Reflexii

(a) Cronologia nu este o problemă de mântuire; dacă ar fi fost, Dumnezeu ar fi avut grijă ca golurile să fie umplute.

(b) Datele numerice (cu excepția celor câteva profetice, care sunt destul de bine stabilite) cu greu au vreo semnificație teologică majoră.

(c) Se pare că înțelepciunea divină a dorit ca în probleme de cronologie să întâmpinăm aceleași necunoscute ca și la stabilirea unei date pentru nașterea Mântuitorului sau a găsirii locului de îngropare a lui Moise, etc. Nu este dificil de intuit de ce.

(d) Ellen G. White a fost preocupată mai mult cu starea poporului care trebuie să întâmpine în curând pe Mirele ceresc și nicidecum cu detalii cronologice prezente sau trecute. În plus dânsa nu a fost un cercetător științific, ci mai degrabă un sol pentru rămășiță.

(e) Nesiguranța este mai bună decât presupunerea sau acceptarea oarbă a unei scheme teoretice (ca cea a lui Ussher)! 3

(O „Forget about it”, se pare a fi nu numai expresia cea mai practică ci și cea mai înțeleaptă, căci numai „lucrurile descoperite sunt ale noastre”!

1445 cf. SDA BC 1: 191 și Expositor's 1: 363 și 1290 B.W. Anderson, Understanding the Old Testament, 52.

Vezi 1 Cr 6, 1 – 3.3 SDA /il 1: 195.

(g) Odată cu introducerea metalelor în Mesopotamia, Neoliticul face loc treptat așa numitului Calcolitic (era de tranziție dintre epoca bronzului și cea a pietrei). Mai multe culturi, poartă numele locurilor unde au fost identificate mai întâi. Acum s-au dezvoltat și înflorit cetățile ce aveau să joace un rol important în istoria Mesopotamiei, caracterizate de emancipare culturală, inventarea scrisului, viață economică, comerț, irigații, etc. Spre sfârșitul mileniului 4 BC,

civilizația în Mesopotamia și-a asumat toate caracteristicile esențiale care vor fi definitorii pentru ea în mileniile ce aveau să vină.

(h) În nordul Mesopotamiei, predomina cultura Hassuna (eu ceramică pictată de Samarra, decorată cu figuri geometrice monocrome de animale și oameni, de o mare excelență și rafinament artistic. Cultura Halaf unde era practicat cultul zeiței mame, femeia reprezentată adesea în poziția de naștere, figurine de lut confectionate de mână și arse în cuptor, cu decorați uni geometrice și florale policrome, de o frumusețe rar egalată de atunci. Acestea atestă că cu 2000 de ani înainte de Avraam, în Mesopotamia de nord, civilizația era în deplin progres.

(I) Cu toate acestea, punctul culminant al dezvoltării civilizației mesopotamiene are loc doar spre sfârșitul mileniului al 4-lea BC (3300 – 3.000 BC) în sud. Culturile Obeid, Warka și Jemdet Nase au fost printre primele, după ce tehnicile de canalizări, scurgeri și desecări au strunit haoticele cursuri ale fluviilor Tigru și Eufrat. Clădiri monumentale, ca templele de la Eridu, ceramica, inferioară celei de la Halaf. dar cu o mai mare măiestrie tehnică și influentă până departe.

(j) Civilizația Varka cunoaște o mare dezvoltare urbanistică: deplină dezvoltare a sistemului de canalizări, cetăți-state, temple făcute din cărămizi de pământ pe temelii neatinse de revărsarea apelor, a căror arhitectură a fost definitorie pentru secolele ce vor veni; roata, cuptorul, prelucrarea metalelor, sigilii cilindrice, inventarea scrisului. Pragul scrierii a fost trecut cu 2000 de ani înainte ca Israel să apară pe scena istoriei ca popor! Sumerienii au fost întemeietorii acestor civilizații și continuă să rămână unul din misterele majore ale întregii istorii.

(k) în Egipt și Palestina nu era nimic care să se asemeze cu aceste civilizații înfloritoare. În Palestina, C¹⁴ oferă date până la aproximativ 3500 BC. Culturile atestă doar că locuirea era destul de răspândită (două centre: nord-centru și sud) în Egiptul Superior și Inferior civilizația era mult inferioară Mesopotamiei Probabil din cauza izolării nu avem de a face cu o arhitectură impunătoare, ci sate

apariția patriarhilor, cu peste 1.000 de ani înainte de Avraam și 1500 de ani înainte de Moise. Despre această perioadă vom vorbi mai amănunțit ulterior.

A

(b) Înainte de această perioadă însă, apar în toată lume a biblică alte civilizații, care se întind până în mileniile 4 și 5 BC și chiar mai mult. Astfel, deși depărtată de noi, nașterea lui Avraam pare mai îndepărtată de începuturi decât de prezent! 1

(c) Se estimează că cele mai vechi așezări datează de la sfârșitul epocii pietrei, din mileniul 7 și 8 BC. Printre acestea amintim mai multe culturi ce apar peste tot cam în aceeași perioadă. Astfel, cultura natuilmf din Palestina pare a fi prima civilizație atestată istoric.

(d) Vechiul Ierihon, datând din aproximativ 8.000 BC, atestă urme de vânătoare, pescuit, semănat, secerat, creșterea animalelor și hrană în general adunată. Producerea de hrană apare în Neolitic, la fel ca și construirea așezărilor permanente. Ierihonul din Neolitic estimat la aproximativ 5.000 de ani înainte de Avraam, este unul dintre exemplele cele mai grăitoare de așezări permanente pentru teolog: fortificații de piatră, cărămizi de lut, tencuieli, finisaje ale pereților, picturi, urme de rogojini de trestie, mici figurine ale cultului fertilității, statui de lut ale zeilor, triada divină (mama, lata și fiul), cranii umane cu scoici în locul ochilor, toate de o finețe artistică extraordinară; oase și unelte atestând existența animalelor domestice și cultivarea cerealelor, sisteme de irigații care au dus la mărirea orașului și a terenului arabil din jur, comerț ce reiese din materiale din zone apropiate și îndepărtate, etc.

(e) în jurul anilor '7.000 BC există și alte urme de așezări în lumea biblică, așa cum indică testele de C¹⁴ pentru Iarmo din nordul Irakului, Ras Shamra pe coasta Mediteraneeane, Beida în Transiordania, Hac ilar și Calai Huyuk în Anatolia. Până în mileniul 5 BC erau peste tot așezări și de la această vreme apare ceramica (înainte vasele și unelte erau de piatră.

(f) în Egipt, sunt așezări care se estimează a se afla sub mълul

Nilului. Din ce se știe sigur, Fayyum și Mcriinde sunt cele mai vechi. Culturi cu ceramică apar în a doua jumătate a mileniului 5 BC (4500 – 4.000 BC), ceea ce înseamnă că civilizația începe cu aproximativ 2500 ani înainte de Avraam.

Mesopotamiei, începând cu 3200 – 3.000 BC.

Aici se va prezenta schema tradițională și cea îmbunătățită a așezării lui Avraam în cadrul istoric.

de la peșterile din Wadi en-Natul, și celelalte denumiri care urmează vin de la numele locurilor contemporane.

Legături economice și culturale cu Canaanul. Tipuri de ceramică și alte obiecte schimbate. Asimilarea unor cuvinte canaanite în limba egipteană Prezență egipteană în Canaan (comercială sau militară). Byblos asigura lemnul pentru Egiptul fără pomi. Înainte de sfârșitul mileniului 3 BC, canaanii din Byblos au dezvoltat o scriere silabică modelată pe hieroglifice egiptene.

Faraon era privit ca zeu, (nu vice-rege sau om zeificat ca în Mesopotamia!) și întreg Egiptul este proprietatea sa, cu toate resursele lui.1 Absolutism cu preocupare pentru dreptate. Nu existau bariere rigide, ascensiunea la poziții de onoare posibilă. Societatea ancorată puternic în ordinea cosmică, cu zeul-rege ocrotind poporul, iar în moarte, trăind mai departe, în timp ce fiul său continua să stăpânească, conform ordinii stabilite la creațiune și care era atât de neschimbată și fixă ca apele Nilului ce se revarsă. Sistemul „toți pentru unul” (nu o aberație la egiptenii unde „toți și totul” exista pentru rege, pentru a-i asigura viața de dincolo) a rămas neschimbat în esență, chiar dacă se schimbă mereu în formă.

(e) Palestina. Marea parte a mileniului 3 BC cunoscută că Era Bronzului Timpuriu (EBT). Timp de mare dezvoltare urbanistică, cetăți-state bine zidite și fortificate ca Ierihon, Meghiddo, Bet Sean, Ai, Gezer. Populație canaanită. Limba lor este strămoașa celei vorbite de Canaanii din vremea vechiului Israel, a cărei dialect este ebraica. Numele cetăților: semite, uniform! Religia canaanită pare deja stabilită.

4. Vechiul Orient în ajunul erei patriarhilor

(a) Perioada este caracterizată de secole de perturbări. Au loc mișcări de populații, migrațiuni și invazii care au răsturnat modelele stabilite în tot cadrul lumii biblice. În Mesopotamia asistăm la sfârșitul îndelungatei civilizații sumeriene, în Egipt avem de a face cu o perioadă de dezintegrare, iar în Palestina cu absolută confuzie.

(b) Mesopotamia: căderea Akkadului și renașterea Sumeriană. Până în 2400 BC puterea trecuse de la cetățile-state sumeriene la împărații Akkadului, semiți, care au creat un puternic imperiu. Dar după 2200 BC, barbarii numiți Gutti au sfărâmat imperiul. Sub ei se nasc cetăți sumeriene semiindependente, ce duc la renașterea culturii sub a-3-a dinastie din Ur. Urnammu, fondatorul renumit pentru cel mai vechi cod de legi. Gudea din Lagaș. Multe inscripții și monumente, iscusința artistică sumeriană ajunge la cea mai mare desăvârșire dar și la ultima etapă, la capăt de drum. Limba sumeriană încetează până în 1800 BC, păstrată doar în liturghii timp de multe secole (asemenea limbii latine). Amestec cu

Aceasta explică de ce nu era nevoie de un cod de legi.

sărace fără mari realizări în spirit. Totuși aici au trăit strămoșii Egiptului din timpurile istorice, un amestec de hamiți, semiți, și negroizi (în sud). Dezvoltarea agriculturii a dat posibilitatea unor populații extinse. Minerit în Sinai, apariția Egiptului de Sus și de Jos, scrierea hieroglifică, legături culturale internaționale înainte de zorii istoriei, în special cu Palestina și Fenicia, influențe mesopotamiene.

3. Orientul antic în mileniul 3 BC

(a) Abia acum începe istoria propriu-zisă. Apar inscripții ce pot fi citite și a care constituie documente ale perioadei. Între 3.000 și 2000 BC, Mesopotamia inferioară este teatrul de luptă dintre două centre ale puterii: Sumerul în sud și Akkadul în nord.

(b) Era clasică sumeriană (c. 2850 – 2360 BC1) are de a face cu civilizația sumeriană în forma clasică. Cetățistate în formă de teocrații conduse de zei. Viață economică, având templul ca centru. Monarhul ca preot, loțiitor al zeului. Dezvoltare pașnică, prosperă. Scrierea povestirilor despre origini. Religia: politeistă; Enlil, stăpânul furtunii în

vârful panteonului; evenimente de pe pământ o reflectare a celor din cer.

(c) Imperiul akadian. Veniți în Mesopotamia ca seminomazi, akadienii se amestecă treptat cu sumerienii. Sargon I, primul constructor de imperiu din istorie² cu capitala la Akad. Expansiune formidabilă până la Mediterana. Statul nu era legat de templu ci de palat. Arta și scrisul liberalizate. În această vreme Ebla³ din Siria putere militară și comercială rivală, în final distrusă de Akkad. Invazii barbare din munții Zagros determină sfârșitul imperiului akkadian.

(d) Egiptul. Vechea împărăție a Egiptului ca națiune unită: regele dinastiei întâia cu coroana albă a Egiptului de sud și roșie a Egiptului de nord, de proporții uriașe (la fel ca și zeii) reprezintă memoria duală a națiunii, o emblemă păstrată până azi. Odată cu dinastia a-3-a, a cărei cultură devine normativă de aici înainte, începe perioada clasică (c. 2600 BC). Era piramidelor: cea în trepte, Zoser, Keops, Kefren, Mykerios, la Memfis. Marea piramidă cu înălțimea de 144 m iar baza de 226, 5 m. construită din aproximativ 2.300.000 blocuri de câte 2, 5 t. fiecare. Cu 1.000 de ani înainte de nașterea lui Israel! Respect pentru egipteni.

Datele aparțin lui Bright.

Identificat cu o oarecare aproximație ca Nimrod, Orley Berg, *Treasures in the Sand*, 31.

3 16. (XX) tăblițe, cu istorisiri despre creațiune și potop, nume ca Avram, Ismael, Israel, Nahur și nume de locuri din Palestina necunoscute anterior ca Ierusalim, Hațor, Meghiddo, Dan. Lachis, Asdod, Gaza, etc.

A

Legături economice și culturale cu Canaanul. Tipuri de ceramică și alte obiecte schimbate. Asimilarea unor cuvinte canaanite în limba egipteană, Prezență egipteană în Canaan (comercială sau militară). Byblos asigura lemnul pentru Egiptul iară pomi. Înainte de sfârșitul mileniului 3 BC, canaanii din Byblos au dezvoltat o scriere silabică modelată pe hieroglifice egiptene.

Faraon era privit ca zeu, (nu vice-rege sau om zeificat ca în Mesopotamia!) și întreg Egiptul este proprietatea sa, cu toate resursele lui.¹ Absolutism cu preocupare pentru dreptate. Nu existau bariere rigide, ascensiunea la poziții de onoare posibilă. Societatea ancorată puternic în ordinea cosmică, cu zeul-rege ocrotind poporul, iar în moarte, trăind mai departe, în timp ce fiul său continua să stăpânească, conform ordinii stabilite la creațiune și care era atât de neschimbată și fixă ca apele Nilului ce se revarsă. Sistemul „toți pentru unul” (nu o aberație la egiptenii unde „toți și totul” exista pentru rege, pentru a-i asigura viața de dincolo) a rămas neschimbat în esență, chiar dacă se schimbă mereu în formă.

(e) Palestina. Marea parte a mileniului 3 BC cunoscută că Era Bronzului Timpuriu (EBT). Timp de mare dezvoltare urbanistică, cetăți-state bine zidite și fortificate ca Ierihon, Meghiddo, Bet Sean, Ai, Gezer. Populație canaanită. Limba lor este strămoașa celei vorbite de Canaanitiții din vremea vechiului Israel, a cărei dialect este ebraica. Numele cetăților: semite, uniform! Religia canaanită pare deja stabilită.

4 Vechiul Orient în ajunul erei patriarhilor

(a) Perioada este caracterizată de secole de perturbări. Au loc mișcări de populații, migrații uni și invazii care au răsturnat modelele stabilite în tot cadrul lumii biblice. În Mesopotamia asistăm la sfârșitul îndelungatei civilizații sumeriene, în Egipt avem de a face cu o perioadă de dezintegrare, iar în Palestina cu absolută confuzie.

(b) Mesopotamia: căderea Akkadului și renașterea Sumeriană. Până în 2400 BC puterea trecuse de la cetățile-state sumeriene la împărății Akkadului, semiți, care au creat un puternic imperiu. Dar după 2200 BC, barbarii numiți Gutti au sfârșit imperiul. Sub ei se nasc cetăți sumeriene semiindependente, ce duc la renașterea culturii sub a-3-a dinastie din Ur. Urnammu, fondatorul renumit pentru cel mai vechi cod de legi. Gudea din Lagaș. Multe inscripții și monumente, iscusința artistică sumeriană ajunge la cea mai mare desăvârșire dar și la ultima etapă, la capăt de drum. Limba sumeriană încetează până în 1800 BC, păstrată doar în liturghii timp de multe secole (asemenea

limbii latine). Amestec cu

Aceasta explică de ce nu era nevoie de un cod de legi.

8. LUMEA ORIGINII ISRAELULUI

1. Scena apariției strămoșilor evrei (2000 – 1550 BC)

(a) În contextul migrării unor popoare seminomade în Palestina, cândva în secolele primei jumătăți a mileniului 2 BC, apare pe scena istoriei Avraam din Haran. Odată cu aceasta se pune în mișcare un lanț providențial de evenimente atât de semnificative, încât acestea au devenit „istoria” israeliților. În realitate Israel apare ca popor mai târziu, prin secolul 13 BC2 când atestările arheologice dovedesc prezența lui în Palestina.

(b) Strămoșii lui Israel au venit în aceste locuri din alte părți și Israel a rămas întotdeauna conștient de aceasta. Pe baza unui corp de tradiții sfinte fără paralel în lumea antică orientală, Israel și-a adus aminte de cucerirea țării, de lunga călătorie din deșert și de experiențele minunate prin care Dumnezeu l-a călăuzit, precum și de anii anteriori de cruntă sclavie din Egipt. De asemenea, și-au amintit cum strămoșii lui, cu alte secole înainte, au migrat din Mesopotamia în țara care acum era a lor. Deși tradiții stau la baza acestei istorii, ele trebuie luate în serios, în ciuda faptului că ridică unele probleme. Trebuie deci să analizăm era la care acestea se referă, să le evaluăm în lumina unor astfel de date și să tragem concluziile care se impun despre originea lui Israel. Pentru a avea perspectiva potrivită, trebuie să descriem cadrul istoric în care aceste evenimente au loc.

2. Vechiul Orient Apropiat între 2000 – 1750 BC

(A) Mesopotamia.

(a) Mileniul al 2-lea începe cu a 3-a dinastie din Ur (Ur III 2060 – 1950 BC) purtând sceptrul asupra celor mai mari părți din Mesopotamia. Ur: centru comercial și religios (ziguratul) și cel mai vechi cod de legi descoperit până în prezent: Ur Nammu. Are loc o reînvioreare glorioasă a culturii sumeriene. În 50 de ani, puterea din Ur apune fără succes, urmând o perioadă de slăbiciune și instabilitate

Datele aparțin istoricului John Bright, A History of Israel;

acestea sunt rotunjite cu idei din Bernhard, W. Anderson, Understanding the Old Testament și temperate de poziția SUA Bible Commentary Series.

După părerea lui John Bright.

mileniului 2 purtau nume akkadiene și se considerau adevărații moștenitori ai culturii sumero-akkadiene. Politică de expansiune comercială spre nord și nord-vest. Din textele Capodociene¹ reiese că negustori asirieni organizați în colonii, trăiau în așezările lor proprii în afara cetăților și făceau comerț cu populația locală. Deși plăteau taxe, aveau și unele drepturi. Ambiția dintre aceste cetăți state a condus inevitabil la o luptă pentru putere între Asiria, Mari și Babilon

(B) Egiptul și Palestina între 2000 – 1750 BC

(a) în evident contrast cu confuzia politică din Mesopotamia, Egiptul se bucură de o stabilitate remarcantă în era patriarhală timpurie. După ce Vechiul Regat și Perioada I Intermediară au trecut, Egiptul trăiește probabil cea mai prosperă perioadă din toată istoria, sub faraonii Regatului Mijlociu.

(b) Dinastia a-12-a (1991 – 1786 BC) cea mai capabilă din toate câte a avut Egiptul vreodată. Șase regi prin sistemul de corergență, domnind în medie fiecare câte 30 de ani, purtând numele de Amenhotep ori Sesostis, au concentrat puterea în coroană și au administrat-o prin birocrăția regală. Tranziția de la Regatul Vechi la cel Mijlociu a avut ca implicații ridicarea unor noi elemente la poziții înalte, accesibilitatea la viața de după moarte și pentru nobili, sau unii care aveau bani pentru ea. Elevarea zeului Amun la poziția Am un Re. Proiecte îndrăznețe ca Fayyum, lac de acumulare a apelor revărsate ale Nilului, devine bazinul de irigații pentru întinse suprafețe; fortificații pe Suez contra incursiunilor de bande semitice; minele de cupru din Sinai redeschise, exploatate; comerțul spre sud și nord până în Fenicia, Creta, Babilon; dezvoltarea artelor, medicinei, matematicii (cu lucrări didactice), povestiri, narațiuni auto-biografice, poeme și texte profetice. În scurt, era de aur a culturii egiptene.

(c) Egiptul în Asia. Activități militare spre Libia, Nubia, Sinai.

Prezență și control în Palestina, Fenicia, Siria de sud (Textele Execratic). Byblosul, colonie egipteană așa cum reiese din prezența obiectelor egiptene în zonă.

(d) Sfârșitul Regatului Mijlociu. Odată cu dinastia a 13-a, strălucirea era pe sfârșite; colapsul nu poate fi oprit. Formațiuni tribale în Palestina și Siria nu mai erau sub controlul Egiptului, ci independente sub regi locali. Părți din vestul

1 Mii de tăblițe în asiria veche, găsite la Kanish, în Asia Mică.

Incantații contra inamicilor propriu-ziși și potențiali, pe vase care erau apoi sparte, sau pe figurine de lut ce reprezentau captivi legați, cu scopul de a aduce puteri magice în slujba faraonilor.

(b) Căderea Ur III. Urul nu a fost niciodată pe deplin centralizat. Pierzând controlul din cauza invaziilor elamite din munții Iranului, se formează cetăți-state izolate și independente ca Elamul, Asur (Asiria), Mari, isin. Elamul ia oarecum conducerea Urului.

(c) Amoriții1 (Amurru sau Vesticii) dinspre vest, din deșertul Arabiei, au acoperit Palestina și au transformat Mesopotamia de nord într-o țară amorită începând cu mileniul 3 BC, 2 și sunt elementul dominant al populațiilor canaanite. Odată cu căderea Urului, amoriții s-au revărsat în toată Mesopotamia, astfel că până în secolul al 18-lea. toate cetățile-state erau stăpânite de dinastii amonte. Deși amoriții au adoptat cultura Sumerului și Akkadului și într-o mare măsură religia și scrisul acestora, numele și alte dovezi lingvistice dau de gol prezența lor pretutindeni.

(d) Rivalități dinastice în Mesopotamia Inferioară (2000 – 1850 BC). Moștenirea Urului III a fost preluată pentru scurtă vreme de Isin și Larsa, stăpânite de dinastii amonte, purtând nume de „regi ai Sumerului și Akkului”. Apare în scenă ca rival, Babilonul. Depresiunea economică reiese din raritatea documentelor. Cu toate acestea, scrisul este înfloritor. Din această perioadă datează alte două coduri de legi recent descoperite: unul în sumeriană, promulgat de Lipit-Iștar al Isinului (c. 1870 BC), celălalt în akkadiană, din împărăția Eshnunna. Ambele preced codul vestit al lui Hammurabi și dovedesc că acestea se

întemeiau pe o tradiție legislativă larg răspândită și veche, ce se întindea până la codul lui Ur-Nammu din Ur, și chiar înainte de el. Ele se aseamănă remarcabil cu codul de legi biblice (Ex 21 – 23) sugerând o dezvoltare a tradiției legislative a lui Israel dintr-un fundal asemănător.

(e) State rivale în Mesopotamia Superioară. Mari și Asiria sunt centre semnificative. Mari joacă un rol important în învingerea Urului. Din mileniul 3 BC dominat de amoriți. Textele din Mari aruncă o lumină inestimabilă asupra istoriei dezvoltării lui Israel, datorită documentelor provenite de aici, precum și a faptului că poporul de aici din mileniul 2 BC era de aceeași proveniență cu strămoșii evreilor.

Asiria și Assur sunt printre puținele state nestăpânite de dinastii amonte. Asirienii, deși akkadieni în limbă, cultură și religie, sunt de origine mixtă: o combinație de vechi akkadieni, hurieni, nord-semiți și alții. Primii regi asirieni erau „locuitori în corturi” adică seminomazi, aparent nord-semiți, dar la începutul

Aceasta a devenit aparent termenul general aplicat vorbitorilor dialectelor nord-semitice din zona de nord și nord vest, incluzând și ebraica.

J De exemplu cetatea Mari, cu rege amorit și populație amorită.

Abundența documentelor administrative atestă o viață economică bine organizată, comerț extins cu Byblos, Cipru, Creta, Anatolia și Palestina.

(d) Triumful Babilonului: Hammurabi (1728 – 1686 BC). Prin alianțele pe care le-a făcut și printr-un oarecare șiretlic diplomatic, pe rând toate puterile rivale sunt aduse sub sceptrul său. Are loc o remarcabilă înflorire culturală. Babilonul mai elevat ca Mari. Zeul principal, Marduk. Eternenanki, una din minunile lumii. Literatură: toate formele de învățământ iau amploare așa cum rar se întâmplă în antichitate. Din această vreme vine raportul Babilonului despre creațiune și potop; liste de cuvinte, dicționare, texte gramaticale ne-egalate în lumea veche, tratate matematice indicând o algebră neîntrecută nici chiar de greci, texte astronomice și compilații,

clasificări de tot felul de cunoștințe. Interes și în tot felul de pseudoștiințe: astrologie, magie, hepatoscopie, etc. Cel mai important însă este codul de legi al lui Hammurabi, o nouă formulare a unei vechi tradiții legislative, punct de referință standard printre tradițiile legislative curente în diverse orașe-cetăți și zone ale Orientului. Important pentru lumina pe care o aruncă asupra organizării sociale a zilei și pentru numeroasele paralele pe care le are cu Pentateucul.

(B) o perioadă de confuzie în Vechiul Orient Apropiat.

(a) Ultima parte a perioadei patriarhale este o perioadă de confuzie. După zenitul puterii, chiar H ammurabi intră într-un declin rapid. În toată Mesopotamia, Siria și Palestina, oamenii sunt în mișcare. Egiptul sub dominație străină, Ură inscripții contemporane.

(b) Egiptul: Hicsoșii. Prin slăbirea puterii centrale. Egiptul nu mai are control în Palestina și peste hotare. Infiltrația asiaticilor în Deltă. Hicsoșii erau „domnitori străini”. 1 Ei adora zeul Baal, corespunzător cu Seth al Egiptului. Au întemeiat Dinastia a 15-a. Capitala la Avans între 1650 – 1542 BC. În opinia multora, strămoșii lui Israel au intrat în Egipt în această vreme. Control în Palestina, Siria, posibil în Creta, mai puțin în Mesopotamia. Reîncepe lupta de eliberare începută de Dinastia a 17-a sub Seqeneare și Kamose. Ahmose întemeiază dinastia a 18-a și treptat scapă de luxoși. Calea era pregătită ca Egiptul să devină cea mai mare putere militară a lumii antice.

(c) Mișcări rasiale în Mesopotamia (secolele 17 și 16 BC). În timp ce hicsoșii stăpâneau în Egipt, au loc presiuni și în cornul fertil: vin hurieniicxx Nuzi.

Nume dat de faraoni conducătorilor asiatici (canaaniți sau amoriți, din ramura nord-semitică și posibil din alte componente).

deltei Nilului separate sub dinastia a-14-a și infiltrări asiatice sporite pregătesc calea pentru un ev întunecat de dominație străină.

(e) Palestina. Odată cu pătrunderea invadatorilor nomazi în Palestina, apar distrugerii însemnate. Rezultatul: o existență semisedentară cu puține sate nefortificate în estul Iordanului și în

regiunea Neghev. Însă începând cu secolul al 19-lea, apare o înflorire culturală remarcabilă în Palestina și Siria, dezvoltare a vieții urbane, odată cu sosirea unor noi valuri de seminomazi amoriți de factură similară cu cei din Mesopotamia. Ei nu au adus schimbări etnice fundamentale, au asimilat limba Canaanului și au devenit o parte a culturii Bronzului Mediu canaanit. La vremea ocupării Palestinei de către Israel (secolul 13BC) nu mai exista nicio distincție între amoriți și canaaniți.

3. Cornul fertil în perioada 1750 – 1550 BC

(A) Lupta pentru supremație din Mesopotamia (secolul 18 BC).

(a) în timp ce Regatul Mijlociu al Egiptului se prăbușește, în Mesopotamia Babilonul este învingător în lupta pentru putere dintre acesta, Asiria și Mari.

(b) Expansiunea Larsa – Asiria. Cucerind Isinul, Larsa reprezenta o puternică amenințare pentru Babilonul din sud, când Hammurabi ajunge la tron (1729 BC). La nord, Asiria se extinde peste tot, cucerește Mari. și devine un inamic important pentru Babilon la fel ca și Larsa.

(c) Epoca Mari (1750 – 1697 BC). Pentru scurtă vreme Mari preia conducerea în Mesopotamia de Nord. Zenitul înfloririi culturale, textele din Mari, 1 din această perioadă Enunia Eliș și Epopeea lui Ghilgameș, precum și codul de legi al lui Hammurabi. Extindere, relații diplomatice, alianțe defensive cu Babilonul. Care de luptă trase de cai în uz. Berbeci de lovit ziduri, cunoscuți, Sistem de semnalizare prin focuri, făcând comunicarea rapidă posibilă. Mari, 2 o cetate măreață, palatul: 200 x120 m, aprox. 300 camere cu zone de locuit, bucătării, magazii, săli de clasă, toalete, scurgeri – una dintre minuniile lumii.

Textele din Mari. aprox. 25.000 de tăblițe și fragmente de natură literară și administrativă, în akkadiană veche. Corespondențe cu Hammurabi. Israel, Levi, Beniamin sunt identificate ca triburi războinice. Peleg, Serug, Nahor: cetăți lângă Haran. Fenomenul profetic prezent în Mari.

2 Azi sub ape.

A C /

V>ewnea He-méoê /44 g. (nr-cxr Da)

Gtfa-Ct.

fimo, y

CKjQ

O

I mirona ISarmnnd

I (ounoa-a.

X Hecpv fi-lnooc v-au // «ovcof-L

5 /plep è iz)! 7? e (e (ki cm (.mu cioc /

;\itemrr>l. & Xe (Z /S & ChoaQOel?? ou'dim i ia /J. coillOL Ocyno

& e//ai, ßumex-ți ei

¿Jù oDno armnr? tóeu. A too 7

l r n

r eX

WL OOCX

C; inc Áftolteo.), care constituiau componentele națiunilor Canaanului este de asemenea grăitoare: „țara canaaniților, hetitilor, amoriților, fereziților, heviților și iebusiților” (Ex 3, 17 emfaza adăugată).

(d) Apiru sau habiru, răspândiți peste tot. Nu o etnie ci mai degrabă o grupare socială printre care și mulți semiți, fără cetățenie, „călători”, „auslenderi” la fel ca țiganii de azi sau muncitorii migratori, uneori asociați pentru a prăda caravane sau făcând raiduri în sate și cetăți, alteori mercenari sau robi la muncă în proiecte sociale. Evreii nu sunt Habirrf. deși sunt posibile legături și asemănări cu aceștia. Și Avraam este călător dar nu cu rădăcini adânci și nici asemănare cu habiru ci mai degrabă cu asiaticii zugrăviți în pictura murală din Bem Hasan (sec. 19 BC).

(e) Apariția arameilor. Din Aram (Siria), 1 apar abia în secolul 12 BC pe scena istoriei, după căderea imperiului hitit. În acest caz Iacov arameul la fel ca și Avraam amoritul înseamnă fie că arameii

sunt o ramură mai târzie a amorîților. fie că se utilizează o terminologie mai târzie, fie că prezentarea istoriei este făcută prin prisma confederației tribale, când Aram și alții erau puteri politice contemporane.

5. Concluzii

(a) Respect pentru Egipt care cu 1.000 de ani înainte de nașterea Israelului și a strămoșilor lui se putea mândri cu un trecut istoric vrednic de invidiat (perfecțiunea în construcția piramidelor, etc.).

(b) În toată era patriarhală nu exista stabilitate politică în Mesopotamia, Siria, Palestina ci mai degrabă mișcări de populații de tot felul pe un fundal de confuzie. Egiptul recâștigă viața și vigoarea. Migrarea lui Avraam în Canaan pe fundalul infiltrării amonte în Mesopotamia și Siria. Avraam putea fi contemporan cu Hammurabi. Haran o cetate amorită. Nume ca Benjamin, Iacov, Abram arată fundalul semitic comun. În această eră pare cel mai verosimil să se desfășoare istorisirile din Geneza 12 – 50.

Gn 24.10; 25.20; 28, 2.5 – 7.

Alalakh și Mitanni. Babilonul mai slab după moartea lui Hammurabi; măcinarea internă tace ca unele formațiuni să-și recâștige independența (ca Isin) și să devină chiar rivale Babilonului. În plus, ca și [i]apar pe scenă și devin un alt rival.

(d) Palestina în perioada hicsosilor. În secolele 15 și 14 BC, alături de nume semite și huriene abundă și cele indo-ariene. Faraonii Egiptului cunosc Palestina ca Hurum timp ce Babilonul menționează pe horiți ca așezați aici. Arme și tehnici militare noi: care trase de cai și arcul compus dau o putere neobișnuită de luptă (la fel hicsosii). Planul înclinat bătătorit (glacis) apare ca nouă fortificație de apărare contra berbecilor de dărâmat. În uz în această vreme. De asemenea, un fel de tabere cu efective și tehnică militară apar în jurul cetăților. Orașele înfloritoare, bine construite, fortificate, creștere a populației, cultură materială, bogați și săraci, cetăți-state.

(e) Vechiul regat hitit și căderea Babilonului. Lovitura de grație

pentru slăbitul Babilon nu o constituie incursiunile cassite ci invazia hitită (din nordul Anatoliei). Haiti nu sunt indo-europeni ci mai degrabă proto-hitiții. Capitala Hattusas (Boghazkoy). Puternică împărăție înainte de secolul 16 BC în Asia Mică centrală. Cucerește în stilul unui raid Siria și Babilonul. Acesta din urmă ajunge apoi sub stăpânire cassită aproximativ 400 de ani. Nici Asiria nu mai este proeminentă.

4. Mișcări de populații în Cornul Fertil

(a) Amoriții, principalul component al populațiilor canaanite; asimilând întreaga cultură anterioară devin elementul dominant în toată Palestina, Siria și Mesopotamia, așa cum s-a văzut mai sus.

(b) Mișcarea huriană. Horiții sau heviții VT, din Caucazi, prin infiltrare nu prin lupte. Mai întâi în jurul lui Mari și Haran, apoi în toată Mesopotamia. În Mitanni secolului al 15-lea BC ei constituie majoritatea. Utilizează arcul compus și se află adesea în luptă cu Egiptul care forța nota spre nord, spre Canaan. Influență serioasă aici, încât zona se numește Hurru în documente egiptene începând cu dinastia a 18-a. Nuzi lângă Eufrat era o cetate huriană de unde au rămas mii de tăblițe din perioada Mitanni (1500 – 1370 BC).

(c) Hitiții. Coborau adesea din Anatolia în Canaan luptându-se cu Egiptul pentru supremație. Boghazkoy a oferit o zestre arheologică inestimabilă cu coduri de legi, tratate de suzeranitate, 1 etc. Avraam a cumpărat de la ei locul de înmormântare, ceea ce denotă o influență extinsă în Canaan. Ordinea popoarelor

1 cele mai apropiate de modelul biblic.

având în vedere că ele trebuie să treacă testul riguros al metodei istorice, la care sunt supuse și alte documente ale istoriei. Dacă istorisirilor patriarhilor au fost investigate cu metodele istoriografiei moderne, așa cum s-a încercat prin prisma ipotezei documentare a școlii critice a secolului 19 AD, rezultatul a fost devastator: Avraam, Isaac și Iacov au fost priviți ca figuri mitice sau simbolice ale clanului, uneori existența lor a fost chiar negată. Religia lor a fost considerată ea o retroproiectare a unor crezuri mult mai

târzii, sau chiar ca animism și polidemonism. Astăzi însă aceste istorisiri sunt privite diferit, datorită dovezilor arheologice care aduc lumină nouă asupra tradiției patriarhale.

(b) Pe vremea când s-a dezvoltat teoria documentară, se știa puțin din surse directe despre Vechiul Ortient. Marea vechime a civilizațiilor lui nu era nici măcar intuită și natura culturilor lui diferite nu era deloc înțeleasă. Ca urmare era ușor de negat, de ridiculizat și de subestimat valoarea documentelor biblice. Astăzi însă avem zeci de mii de inscripții din vremea aceea, ca de exemplu: tăblițele din Mari, aproximativ 25.000 (secolul 18 BC); textele Capodociene, mai multe mii (secolul 19 BC). mii de documente ale primei dinastii babiloniene (secolele 19 – 16 BC); textele din Nuzi1 (secolul 15BC); tăblițele din Ras-Shamra (secolul 14 BC dar conținând documente mult anterioare); textele de Execrație și alte documente ale Regatului Mijlociu al Egiptului (secolele 20 – 18 BC), la care acum se adaugă și cele din Ebhân nordul Siriei, aproximativ 16.000 (mileniul 3 BC) care deși nu au fost încă analizate și publicate, vor oferi mult mai multă lumină. Datorită faptului că prima jumătate a mileniului 2 BC a ieșit la lumină, narațiunile patriarhilor, pe departe de a îi creații literare ale vremurilor monarhice, conțin multe reflexii ale unor zile mai timpurii, cu mult înainte ca Israel să apară pe scena istoriei. Tradiția patriarhală este într-adevăr foarte veche.

(c) Pe de altă parte însă, chiar dacă unele documente ar putea fi datate, conținutul materialul din ele nu poate fi cronologizat cu precizie (altfel spus, data unui document nu pronunță un verdict asupra vârstei și valorii istorice a conținutului său). Nu trebuie să uităm nici faptul că în trecut multe epici, materiale legislative și liturgice, etc. au fost transmise oral; trebuie apreciat deci rolul tradiției orale în transmiterea materialelor. Astfel, deși scrise mult mai târziu, ele pot reflecta cu multă precizie vremuri timpurii. Tradiția orală circulând alături de cea scrisă, continua să exercite rolul de modelare, mișcare și augmentare a materialului.3

Nuzi, centru al culturii huriene, se pare că a fost „înfrățit” cu

Haranul din punct de vedere cultural.

Ebla, înfloritoare în timpul patriarhilor, excavată în anii 1970 de arheologi italieni, a produs o arhivă uriașă. Un rege eblait purta numele Ebrium, posibilul Eber, strămoș al lui Avraam (Harper, 20.21).

Nu putem ști precis cum s-a format tradiția, dar este cel mai probabil că au existat tradiții

9. ISTORISIRILE PATRIARHILOR¹

1. Introducere

(a) Așa cum reiese din Hexateuc, istoria originii lui Israel este unică în contextul Vechiului Orient Apropiat, fără paralelă de acest gen în toată istoria. Deși aceasta se potrivește foarte bine în contextul istoric descris în cursul anterior nu putem să facem totuși o datare completă și precisă a patriarhilor. Probabil din această cauză, istorisirile patriarhilor constituie o problemă majoră a istoricii lui Israel. În ce măsură putem folosi până la urmă aceste tradiții timpurii ca bază a reconstituirii evenimentelor, a istoriei?

(b) Istorisirile despre Avraam nu pot fi coroborate cu repere istorice stricte. Ele sunt mai degrabă o colecție de tradiții colective, arătând lucrarea lui Yahweh în chemarea la existență a poporului Său.

(c) Scopul cursului este de a evalua istorisirile patriarhilor în lumina fundalului istoric, cultural și religios al vremii și al spațiului geografic la care acestea se referă.

2. Metodologie

(a) A recita Biblia nu înseamnă a face deci istoric. Arheologia nu ne dă un verdict pro sau contra. A alege, înseamnă a fi selectivi cu tradițiile, a fi subiectivi. Critica formei nu poate judeca istoricitatea în absența dovezilor externe.

(b) Cea mai sigură cale este de a încerca o examinare echilibrată a tradiției în lumina fundalului lumii respective și de a face aplicațiile pe care dovezile le permit. Reconstrucțiile ipotetice, deși plauzibile, trebuie evitate. Multe lucruri vor rămâne obscure, însă se poate spune suficient pentru a întări încrederea că tradițiile patriarhilor sunt ferm ancorate în istorie.

3. Istorisirile patriarhilor și istoria

(a) Narațiunile patriarhilor nu sunt documente istorice propriu-zise, contemporane cu evenimentele pe care le descriu. Conform tradiției, Moise le-a scris multe secole mai târziu. Pe baza lor nu se poate scrie pur și simplu istoria.

Pe baza materialelor din John Bright, A History of Israel, Hxpositor's 1: 314, ele și Harper, Great Events of Bible Times, p. 20.21.

soția și câțiva robi, însă în 13, 1 – 13 atât el cât și Lot au turme și clanuri mari, deși Avraam era încă fără copii! Faptul că în Genesa 14, 14 Avraam a fost în stare să pună 318 oameni în luptă, înseamnă că avea o familie într-adevăr mare. De asemenea, anihilarea Sihemului de către Simeon și Levi (Gn 34) nu pare a fi acțiunea unor indivizi, ci mai degrabă a două triburi (Gn 49, 5 – 7). Deși teologic toți erau urmașii lui Avraam, ei veneau din linii diferite. Originile lui Israel nu trebuie suprasimplificate, căci ele sunt destul de complexe.

4. Cadrul istoric și cultural al istorisirilor patriarhilor

(a) Nume ebraice timpurii pe fundalul mileniului 2 BC

Ya qub-il, cunoscut în Mesopotamia, îndeosebi printre amoriți; Avram, din texte babiloniene și din Mari; Nahur; ca localitate lângă Haran; Turahi, în textele asiriene; Mar-ben-Yamin, în textele Mari; Zabulon, Gad, Dan, în textele din Mari și cele de Execrație; Ismael și nume înrudite cu Levi, în Mari; asemănătoare cu Așez și Isahar., în liste egiptene. Eber, Israel. Esau, Saul. David, și nume de cetăți purtătoare ale numelor strămoșilor lui Israel ca Sarugi. Peleg, Terah, Nahor, în textele din Ebla!

Cetățile-state erau dominante în Palestina. Printre ele figurează ca locuite Beel. Hebron, Sihem, Sodoma, Gomora, Neghev și altele.

Aceste referiri nu se fac la personajele biblice, ci mai degrabă vorbesc despre o populație înrudită, asemănătoare cu strămoșii lui Israel din aceeași vreme și cea anterioară din Mesopotamia și din nordul Siriei. Ele nasc încredere în antichitatea tradiției biblice și adaugă verosimilitate afirmațiilor acestora referitoare la migrarea strămoșilor lui Israel din această zonă generală.

Deși nume similare apar și mai târziu, aceasta nu impietează asupra celor spuse anterior. Unele sunt de factură timpurie și cu certitudine ele nu sunt caracteristice unei nomenclaturi Israelite mai târzii. Astfel niciunul din numele patriarhilor și foarte puține dintre cele în legătură cu ei, nu se mai repetă ca nume proprii în Israel de-a lungul perioadei biblice. Istorisirile patriarhilor sunt din acest punct de vedere cu atât mai autentice!

(b) Obiceiurile patriarhale pe fundalul contemporan al vremii.

Textele din Nuzi iluminează câteva incidente de altfel misterioase ale istorisirilor despre patriarhi. Moștenirea lăsată unui fiu adoptat era revocată în cazul nașterii unui fiu (Eleazar și Isaac). Dacă o femeie era lipsită de copii ea trebuia pe baza unui contract să ofere soțului ei un substitut, o înlocuitoare (Sara și Agar). Dacă nici aceasta nu putea naște un fiu, după 7 ani era legitimă a treia căsătorie (cei 7 ani de așteptare pentru Rahela par să aibă o nouă semnificație în

(d) Limitările dovezilor. Nomazii lasă puține urme; de aici este necesar ca informațiile despre ei să-l'le câștigate din rapoartele celor nenomazi, locuitori cu așezări permanente cu care aceștia vin în contact. Este imposibil a scrie o istorie pe baza raportului biblic și arheologic, pentru că se știe prea puțin (de exemplu nu se știe aproape nimic despre lumea înconjurătoare, despre măriile imperii ale vremii, despre oamenii care locuiesc Canaanul; faraonul, chiar dacă prezent puțin mai mult, nu are nume, nu este numită nicio figură istorică, nici urmele patriarhilor pe vreo inscripție, aceștia sunt foarte puțin sau deloc cunoscuți, nu știm precis când a trăit Avraam, Isaac, Iacov. Mărturia arheologiei este indirectă, dând o tentă de probabilitate și posibilitate ca istoria lui Israel să se fi desfășurat așa cum este scrisă în Geneza și oferind fundalul pentru înțelegerea acesteia.

(e) Limitări în natura materialului. Orice literatură trebuie interpretată în lumina categoriei tipului de care aparține. Așadar, aparținând Hexateucului, aceste istorisiri formează o parte a marii istorii teologice care caută să ilustreze prin elemente istoriei lui Israel, faptele răscumpărătoare ale lui Dumnezeu în favoarea poporului Său,

deci ca istorie a credinței. Evenimentele și interpretarea lor teologică nu trebuie deci confundate. Prin urmare istoria trebuie căutată în dosul documentelor interpretative. Pe de altă parte, formele de transmitere orală cum sunt poemele eroice, înțelepciunea sau proză epică, sunt forme de povestire a istoriei și se pare că sunt mult mai potrivite acelor timpuri decât felului cum facem noi astăzi istorii! Tipul materialelor nu poate rezolva niciodată problema istoricității istoriei (adică faptul că povestirile patriarhilor nu apar în forma analelor, nu împieteză asupra inenției istoriografilor, nici asupra examinării lor cu privire la vreo informație istorică pe care o conțin. Ca urmare nu putem aranja evenimentele în ordine cronologică și nici să construim cronologiile patriarhilor.

Mai mult, se pare că evenimentele au fost mult mai complexe decât sunt descrise în Biblie (de exemplu Avraam în Genesa 12, 5 pare că a plecat doar cu separate legate de evenimente în forma unor poeme epice (cum ar fi Cântarea Deboreisau istorisirea despre Avraam, Isaac și Iacov) care au fost grupate în cicluri mai mari ale tradiției și în final au fost modelate ca un fel de Povestiri ale Strămoșilor. Acestea la rândul lor au fost legate de tradiția Exodului, a Sinaiului și a cuceririi Canaanului, pentru a forma o mare istorie epică a originii lui Israel. Pe parcurs, bineînțeles aceste tradiții au cunoscut un proces de selecție refracție și normalizare, formalizat în cadrul motivelor convenționale, ceea ce nu era de interes fiind abandonat. Astfel, de la o vreme au fost schematizate într-o structură de referință națională, ca tradiții normative pentru Israel.

Faptul că istorisirile patriarhilor nu sunt o editare post-exilică, este susținut de multe argumente (Gn 20, 12; Lv 18, 9.21 și Dt 27, 22; Gn 29: Lv 18, 18; Gn 21, 33: Dt 16, 21; Gn. 28, 22 etc. ar fi șocat pe cititorii contemporani postexilului). Deși posibil ca forma literară să fi fost amendată mai târziu, fără îndoială că istorisirile patriarhilor dezvoltă tradiții vechi. (John Bright)

adevărați nomazi cu cămile nu apar în povestirile Genezei. Abia în Judecătorii 6 la 8, cămilele sunt prezentate ca fiind animale

domestice. Patriarhii deci, nu trebuie confundați cu valurile de nomazi pastorali venind dinspre deșert și stânenind populația satelor, ci păstori în căutare de pășuni și având relații pașnice cu nativii. Măgarul ca animal de povară apare în tabloul din Beni Hasan, secolul al 19-lea BC. Există se pare și alte anacronisme, ca menționarea lui Dan (Gn 14, 14 cf. Jd 18, 29) și a filistenilor (Gn 21, 32 – 34; 26).

Deși istorisirile patriarhilor par împodobite cu detalii mai târzii, fondul este clar. Ei se puteau mișca liber, neîmpiedicați, așa cum relevă textele din Mari și cele Execralice. În plus, există detalii care se potrivesc și atestă autenticitatea rapoartelor despre ei. Astfel patriarhii se mișcă de la Sihem la Neghev și în estul Iordanului (în M-ții Centrali) dar nu în nord, în Valea sau Câmpia Esdraelonului, unde zona era foarte puțin locuită și adesea împădurită (Ios 17, 18) și nu în locuri în care pășunatul se mutase în vremea judecătorilor. Sihemul, Betelul, Ierusalimul și Hebronul existau deja în Era Bronzului Mediu II și nu sunt anacronisme.

Desigur toate acestea nu confirmă rapoartele biblice, însă se potrivesc bine cu împrejurările vremii și întăresc încrederea noastră că istorisirile patriarhilor păstrează o memorie istorică veche și autentică.

5. Datare

(a) Limitări.

Deși rapoartele despre patriarhi se potrivesc pe fundalul secolelor 20 – 17 BC (Era Bronzului Mediu II), nu avem dovezi suficiente pentru a-i plasa într-un anumit secol; mai mult, există posibilitatea ca ipotezele să combine memoria unor evenimente ce s-au întâmplat într-o perioadă și mai mare de timp.

Date ca 1996 BC: nașterea lui Avraam și 1728 BC: Iosif în Egipt, luate din cronologia lui Ussher, sunt ipotetice. Anii petrecuți în Egipt: 430 de ani cf. Exodul 12, 40 și 215 ani pentru aceeași perioadă cf. LXX, par a fi o altă dilemă. Coaliția împăraților din Genesa 14 nu poate fi sincronizată cu niciun eveniment extra-biblic.

(b) Nu date ci un cadru.

Chiar dacă nu se pot stabili date certe pentru istorisirile patriarhilor, cel puțin putem sugera cadrul istoric cel mai verosimil. Secolele de început ale mileniului 2 BC sunt caracterizate de un sfârșit abrupt al civilizațiilor și al vieții semisedentare, babiloniene arată că citarea lor în vremea lui Avraam nu este un anacronism! Pare adevărat în același timp că domesticirea lor pe scară largă și utilizarea în război apare în perioada 1500 – 1250 BC.

acest context). Nașterea unui fiu dintr-o asemenea unire, interzicea alungarea roabei și a copilului ei (de aici împotrivirea lui Avraam).

Adoptarea lui Iacov de către Laban (sugerată în Genesa 31, 43) și condiția de a-i lua doar felele lui în căsătorie; resentimentul Leii și al Rahelei față de Laban și furarea zeilor de Rahela, toate sunt ilustrate de obiceiuri din Nuzi. Prevederi similare cu privire la căsătorie, adopțiune, moștenire etc., erau comune și în alte părți ale Cornului Fertil în nordul Siriei. Contractul de cumpărare a peșterii Macpela (Gn 23) oglindește procedee similare din tradiția babiloniană și hitită a vremii. Daruri și zestre asigurate pentru mireasă cu ocazia logodnei și nunții (similare celor din Genesa 34, 12). Un contract de căsătorie stipula că era posibil ca tatăl să aleagă un alt „întâi născut” decât primul (conform Genesei 48, 8 – 20, Efraim a fost ales în locul lui Manase și Iosif în locul lui Ruben), deși acest obicei devine mai târziu explicit interzis (Dt 21, 15 – 17).

Paralelele nu trebuie exagerate; ele nu dovedesc că istorisirile patriarhilor sunt adevărate, căci uneori se potrivesc, alte ori nu. Și chiar dacă nu se potrivesc, ele nu invalidează ipotezele, ci mai degrabă, împreună cu alte dovezi, le sprijină. Asemenea obiceiuri nu mai sunt promovate în istoria lui Israel de mai târziu. Oricum, istorisirile patriarhilor reflectă în mod autentic obiceiurile sociale ale vremii în care acestea au avut loc (mileniul 2 BC).

(c) Migrările patriarhilor și modul de viață pe fundalul mileniului 2 BC

În mediul cultural și politic al vremii, patriarhii sunt zugrăviți ca

seminomazi, trăind în corturi. Corturile din păr negru de capră, impermeabil, absorb razele solare mai puțin ca pânza albă europeană! Patriarhii umblă din loc în loc în Palestina și în țările învecinate, în căutare de pășune pentru turmele lor, de-a lungul cursurilor de apă, uneori făcând călătorii lungi în Mesopotamia și Egipt. Ei nu sunt adevărați beduini care traversează deșerturi. îi găsim adesea campând lângă orașe și în relații pașnice cu locuitorii. Uneori stăteau destul de mult, pentru a semăna pământul (Gn 26, 12), dar nu aveau o așezare permanentă (excepție făcând Lot) și se amestecau cu populația țării. Nu dețineau pământ (excepție, peștera pentru cimitir: Gn 23; 33, 19; 50, 5).

Idealul nomad, simplu și nesofisticat a fost folosit mai târziu de profeți pentru a muștra luxul și aspectul sofisticat al vieții urbane din perioada monarhiei. Societatea nomadă trebuia să fie compactă dar și puternică. Răzbunarea sângelui, legi ale ospitalității și ale azilului sunt și astăzi trăsături ale societăților nomade contemporane.

Puținele referiri la cămile¹ (Gn 12, 16; 24) par a fi doar anacronisme, introduse cu scopul de a face povestirile mai vii pentru ascultătorii de mai târziu:

Cu toate acestea oase de cămilă din Mari, din jurul anilor '2500 BC, reprezentări pe sigilii, plăci și figurine din Byblos, Babilon și Egipt precum și referiri în texte sumeriene și cronologii. Cronologia scurtă este plauzibilă dar nu susținută de dovezi arheologice propriu-zise.

(c) Cronologia lungă.

Istoria Egiptului se află la Regatul Mijlociu (2100 – 1991 BC). Dinastia a 20-a (2100 – 1775 BC) reprezintă perioada clasică a istoriei Egiptului, cel mai bun mediu pentru dezvoltarea Israelului ca popor. Expediții în Egipt de genul celor din Genesa 37 sunt obișnuite. Fayyum. un sistem de canale pe Nil, par a se potrivi ca un proiect al lui Iosif pentru perioada de secetă (Gn 41). Țara este în posesia coroanei (Gn 47, 20). Amenemhat III (1852 – 1805 aparținând unei noi dinastii, pare a 11 faraonul care nu-l cunoștea pe Iosif. Un raport de sclavi la Teba conține o mulțime de nume ebraice¹.

Expediția egipteană a lui Khu Sebek în Palestina și riposta acestuia împotriva celor din Sihem, pare a fi din cauza unei provocări istorice² cu ocazia înmormântării lui Iacov (Gn 47.28 – 30). Cum rămâne însă cu Sihemul care nu cade nici pe departe în drumul spre locul de înmormântare? În vremea aceea, totul avea o legătură religioasă. Procesiunea pare că a urmat drumul Iabocului, locul unde Israel s-a născut și prin Sihem drumul Betelului, al doilea loc ca importanță, apoi Hebron. Posibilitățile de interpretare sunt mari în istorie.

6. Strămoșii evrei și istoria

(a) Migrarea patriarhilor

Strămoșii lui Israel au migrat din Mesopotamia superioară unde se afla o populație seminomadă înrudită. Haran (Gn 11, 32; 12, 5), dincolo de Eufrat, pare în opinia unora³ punctul de plecare pentru migrarea lui Avraam.

Papirusul Wilhur din jurul anilor 1740 BC are mai mult de jumătate nume de asiatici (printre care nume ca Așez, Sciora etc), din cei 100 de sclavi.

vezi Genesa 34; 35, 5 se pare că sosise ocazia retalierei față de masacrul întreprins de Simeon și Levi.

Textele par a fi ambigue în acest sens (vezi Genesa 11, 28.31.32; 12, 5; 15, 7; 24, 4.7.10; 25, 20; 27, 43; 28, 1 – 7.10; 29, 4; 31, 18. Vezi de asemenea Neemia 9, 7; Fapte 7, 2.3 și Iosua 24, 2). Avraam originar din Ur, nu o negare a acestui lucru. Plecarea la Haran a familiei nu trebuie interpretată neapărat ca fiind migrarea familiei lui Avraam sau chemarea lui expresă de a pleca în Canaan (Gn 12, 5) ci mai degrabă alegerea lui din familia lui. În cele din urmă, ori de unde ar fi plecai, tot din Mesopotamia a plecat. În lumina Genesei 12, 1 – 5 Haran ca punct de plecare pentru migrațiune nu trebuie privit neapărat ca incorect. Ultimul loc din care pleacă poate fi privit ca atare. Vezi cum și LXX, Keller și PP susțin acest raționament.

Amorfii migratori care au reconstruit viața aveau printre ei diferitele elemente care mai târziu au devenit descendenți a lui Israel.

Nu existau mari imperii la acest început de mileniu, schimburile erau libere la fel ca și circulația în toate direcțiile. Se vorbește doar despre câțiva regi mărunți în Genesa 14, despre Melhisedec, regele Ierusalimului și împăratul Gherarului. Cât despre Hebron și Sihem, acestea erau în mâna confederațiilor tribale. Nu este prezență Egipteană în Palestina. Condiții pașnice în țară cu excepția Genezei 34 (cucerirea Sihemului) care poate face parte din ocuparea timpurie a țării, la fel ca Genesa 38 unde Iuda se infiltrează în sudul Palestinei.

Mișcarea care a adus pe patriarhi în Palestina, reprezintă fără îndoială un proces lung, de secole.¹ Așadar, nu avem date certe ale migrării în Palestina, și nici ale coborârii sau șederii în Egipt. Întrucât este posibil să avem de a face cu un proces, început timpuriu (Gn 14), continuat în Era Bronzului Mediu II și chiar a Bronzului Târziu. Oricum, cel mai târziu până în Era Bronzului Târziu, toate componentele a ceea ce mai târziu s-a numit Israel, se găseau în Palestina.

(c) Cronologie lungă și scurtă²

Câteva texte care ne pot ajuta în tentativa de a stabili o cronologie: Genesa 12, 1 – 5: Avraam la 75 de ani pleacă din Haran; Genesa 15, 13: 400 de ani în Egipt; Exodul 12.40.41: 430 de ani în Egipt; Galateni 3, 17: 430 de ani de la chemarea lui Avraam la darea legii; Fapte. 7, 6: 400 de ani de robie într-o țară străină. Din Genesa și Exod reiese timpul propriu-zis petrecut în Egipt iar din Fapte și Galateni, perioada de la chemarea lui Avraam până la Sinai.

Cronologia lungă plasează în cei 430 de ani atât șederea în Egipt cât și timpul lui Iacov, în timp ce în cronologia scurtă cei 430 de ani se întind de la făgăduința făcută lui Avraam la 75 de ani, până la darea legii de pe Sinai. În acest caz, 1880 BC este fie anul făgăduinței date lui Avraam (Pavel citând LXX), fie anul când Iacov este deja în Egipt (Exodul și Genesa, cf. 1 Regi 6.1).

(d) Argumente pentru o cronologie scurtă.

Dacă Iacov coboară în Egipt în jurul anilor 1795 BC, la putere sunt hicoșii și este verosimil ca Iosif să fie conducător, carele

introduse de „domnitorii străini” sunt la ele acasă. Fortificații, glacis – planul înclinat din piatră sau pământ bătătorit, introdus tot de luxoși. Sigilii numeroase, comune unor documente sigilate între Eufrat și Nil. Cadrul arheologic general este oarecum potrivit (aceleași tradiții ca fundal). Aceste condiții sunt folosite de altfel pentru ambele

Este de părere John Bright.

O schiță istorică se predă cu ocazia cursurilor ținute.

Amoriții migratori care au reconstruit viața aveau printre ei diferitele elemente care mai târziu au devenit descendenți a lui Israel. Nu existau mari imperii la acest început de mileniu, schimburile erau libere la fel ca și circulația în toate direcțiile. Se vorbește doar despre câțiva regi mărunți în Genesa 14, despre Melhisedec. regele Ierusalimului și împăratul Gherarului. Cât despre Hebron și Sihem. acestea erau în mâna confederațiilor tribale. Nu este prezență Egipteană în Palestina. Condiții pașnice în țară cu excepția Genesei 34 (cucerirea Sihemului) care poate face parte din ocuparea timpurie a țării, la fel ca Genesa 38 unde Iuda se infiltrează în sudul Palestinei.

Mișcarea care a adus pe patriarhi în Palestina, reprezintă fără îndoială un proces lung, de secole.¹ Așadar, nu avem date certe ale migrării în Palestina, și nici ale coborârii sau șederii în Egipt, întrucât este posibil să avem de a face cu un proces, început timpuriu (Gn 14), continuat în Era Bronzului Mediu II și chiar a Bronzului Târziu. Oricum, cel mai târziu până în Era Bronzului Târziu, toate componentele a ceea ce mai târziu s-a numit Israel, se găseau în Palestina.

(c) Cronologie lungă și scurtă²

Câteva texte care ne pot ajuta în tentativa de a stabili o cronologie: Genesa 12, 1 – 5: Avraam la 75 de ani pleacă din Haran; Genesa 15, 13: 400 de ani în Egipt; Exodul 12.40.41: 430 de ani în Egipt; Galateni 3, 17: 430 de ani de la chemarea lui Avraam la darea legii; Fapte. 7, 6: 400 de ani de robie într-o țară străină. Din Genesa și Exod reiese timpul propriu-zis petrecut în Egipt iar din Fapte și Galateni, perioada de la chemarea lui Avraam până la Sinai.

Cronologia lungă plasează în cei 430 de ani atât șederea în Egipt cât și timpul lui Iacov, în timp ce în cronologia scurtă cei 430 de ani se întind de la făgăduința făcută lui Avraam la 75 de ani, până la darea legii de pe Sinai. În acest caz, 1880 BC este fie anul făgăduinței date lui Avraam (Pavel citând LXX), fie anul când Iacov este deja în Egipt (Exodul și Genesa, cf. 1 Regi 6, 1).

(d) Argumente pentru o cronologie scurtă.

Dacă Iacov coboară în Egipt în jurul anilor 1795 BC, la putere sunt hicsoșii și este verosimil ca Iosif să fie conducător, carele introduse de „domnitorii străini” sunt la ele acasă. Fortificații, glacis – planul înclinat din piatră sau pământ bătătorit, introdus tot de luxoși. Sigilii numeroase, comune unor documente sigilate între Eufrat și Nil. Cadrul arheologic general este oarecum potrivit (aceleași tradiții ca fundal). Aceste condiții sunt folosite de altfel pentru ambele

1 Este de părere John Bright.

O schiță istorică se predă cu ocazia cursurilor ținute.

(b) Alianțe politice între statele din Mesopotamia de genul celei din Genesa 14, sunt tipice pentru perioada 2000 – 1750 BC

(c) Numele personale ale patriarhilor și faraonilor pot fi comparate direct cu nume identice sau similare din documente mesopotamien și egiptene ale secolelor 20 – 18 BC.

(d) Ocuparea vremelnică a Negheului este atestată arheologic pentru secolele 21 – 19 BC (Era Bronzului Mediu I), dar nu pentru 1.000 de ani mai devreme sau 800 de n-ai mai târziu. Avraam și Isaac au locuit aici (trebuiau să fie pășuni, apă, condiții pentru cultivarea pământului).

(e) Libera circulație a oamenilor și influențelor.

(f) Religia patriarhilor includea conceptul proeminent de Dumnezeu al părinților.

(g) Obiceiurile patriarhale (sociale, legislative etc) sunt susținute de suficiente paralele extra-biblice. De exemplu cei 20 de arginți pentru Iosif, se potrivesc cel mai bine cu secolul 18 BC; mai devreme era 10 – 15 sâcâi; mai târziu, în secolele 15 – 14 BC între 40 –

50 de sâcâi, iar pe vremea lui Ieremia și a NT 30 de arginți.

10. PERIOADA DE FORMARE: EXODUL ȘI CUCERIREA CANAANULUI

1. Cadrul istoric al exodului

(a) Antecedente istorice ale exodului.1

Prologul exodului se află în Genesa 12 – 50. Aceste capitole reflectă viața și vremurile timpurii ale mileniului 2 BC, mai precis Era Bronzului Timpuriu (2050 – 1550 BC), păstrând memoria mișcărilor de triburi și relațiile sociale pregătitoare pentru exod și formarea poporului Israel. Strămoșii sunt descriși ca trăind pașnic alături de populația canaanită păstrând totuși legături cu rudeniile din Haran (Gn 24 și 29). Organizați în triburi sau familie extinsă. Nu după mult timp au intervenit probleme între Isaac și Ismael, Iacov și Esau, Iacov și Laban care

Cf. Bernhard W. Anderson, Understanding the Old Testament.

Obiceiurile, tradiția legislativă, narațiunile despre potop, creațiune, toate atestă proveniența lor de pe aceste meleaguri. Ur din Haldeea (sau Haran) – centre ale închinării la zeița lunii; legate prin comerț și religie; Haldeea numită așa abia din secolul al II-lea BC, anacronism natural. John Bright susține că există mai puțină probabilitate că patriarhii să fi migrat din sud, decât din nord (LXX omite Ur). Tradițiile patriarhale reflectă puține influențe din Mesopotamia inferioară.

Arameii, sunt strămoșii lui Israel în termeni confesionali, deși ei proveneau dintr-o ramură nord-vest semitică și erau un amestec de multe linii (înrușiți cu Moab, Amon, Edom, Madian și în special Aram). De aici și limba aramaică. Ei au emigrat în Palestina, s-au amestecat cu popoarele locale. În genul celor sugerate de cazul lui Lot, Ismael, Esau. Oricum, dacă grupurile au fost reale și șefii acestora ca Avraam, Isaac și Iacov trebuie să fie reali, nu legendari.

Apiru sau Habiru: pot fi identificați cu evreii? Și da și nu! Nu, căci aceștia erau oameni problemă, în timp ce patriarhii erau pașnici. Apiru erau mai degrabă o clasă de oameni fără cetățenie, la marginea

structurii sociale existente, trăind când pașnic, când în raiduri, asociați ca mercenari pentru profit și interes, sau în slujba altora ca robi, putând să ajungă chiar la poziții înalte. Da, căci printre sclavii (apiru) din Egipt se aflau și evrei.

(b) Mișcarea de migrațiune: complexă și de durată

Aceasta a adus cu ea pe unii care nu s-au putut integra în structura formațiunilor statale în devenire. Alții au continuat viața seminomadă, pastorală, alții s-au așezat devenind fermieri, iarăși alții au căzut pradă stăpânitorilor agresivi ai cetăților. Alții tară pământ și fără rădăcini, au ajuns izgoși, neintegrați (Apiru), bandiți. Printre ei și Avraam, Isaac și Iacov, șefi de clanuri considerabile a căror descendenți și-au amintit de proveniența lor din Câmpia Aram, aproape de Haran.

(c) Migrațiunea: un act al credinței 17. Concluzii

(a) Genesa 12 – 50 reflectă într-o măsură considerabilă cadrul cultural al primei jumătăți a mileniului 2 BC în veacurile de după Hammurabi. Numele comune cu cele din tradiția lui Israel, obiceiurile sociale ale vremii și uzanța legislativă constituie paralele grăitoare în acest sens, iar religia Israelului se înscrie pe fondul mai larg al închinării la Dumnezeuul părinților.

Vezi Spiritul Profetie...

Dinastia a 19-a, cu Ramses 7 (1306 – 1305 BC) și Setos 7 (1305 – 1290 BC) care preiau controlul asupra Palestinei și Siriei. Ramses 7 (1290 – 1224 BC) și inevitabila luptă cu hitiții. conduce la retragerea Egiptului și nevoia de ani pentru a-și reveni, dar niciodată să nu spere la Siria. Apoi urmează pace, pentru că Asiria vrea să ia Mitanni și să o anexeze. A reușit.

Alimose 7, naționalist, politică opresivă pentru recrutarea mâinii ieftine de lucru necesară planurilor ambițioase, faraonul care nu-l cunoscuse pe Iosif. Ramses II reconstruiește Egiptul, mută capitala la Avans, „Casa lui Ramses”, unde apiru lucrează la proiectele Egiptului (una din cele mai deschise perioade pentru asiatici). După Ramses 77. faraonul exodului (mumia în Cairo), Egiptul și Palestina se aflau în

confuzie. Memephlah (1224 – 1211 BC) găsește deja pe Israel prezent în țară, deși nu se știe dacă Israelul din Egipt sau un alt grup din Canaan. Imperiul hitit, lovit decisiv și ireversibil de migrația popoarelor mării.

(c) Canaanul

Varianta 1: Exodul timpuriu.

Cassiții în Mesopotamia inferioară. Hurienii în cea superioară cu Mitanni. În vest hitiții s-au întins până în Siria, reclamată atât de egipteni cât și de Mitanni. În Siria și Palestina, arameii la nord, canaanii la sud și fenicienii pe coastă, peste tot regi amoriți. Trupe și garnizoane egiptene (secolele 16 – 15 BC), după campaniile lui Tutmose III. Scrierea cuneiformă larg utilizată între domnitorii asiatici și cei egipteni.¹ Minerii palestinieni inventează un scris alfabetic în Sinai, care mai târziu a fost adnotat de greci devenind cel mai desăvârșit scris inventat vreodată. Viața culturală de nivel: fortificații puternice, temple și palate bine construite, arte, meserii, sistemele de război formate pentru secole. Hixoșii, veniți de dincolo de munții Caucaz, cu caii și carăle lor trase de cai, cu aproximativ 2 secole înaintea lui Moise, reprezintă începutul mecanizării militare și punctul de plecare al armatelor pe roți. Religia politeistă și închinare la idoli. Sacrificii de animale și uneori oameni. Zeii: forțe personificate ale naturii. Credința în viață după moarte.

Varianta 2: Exodul în secolul 13 BC.

Populația era canaanită (amorită). Canaanul era titlul oficial pentru Palestina (fără Transiordania), Fenicia și sudul Siriei. Elementele hitite, hevite, horite, iebusite, ghirgasite, etc. erau non-semite. Migrația popoarelor Mării, colapsul imperiului hitit. O extinsă dislocare de populații din Anatolia și alte ținuturi hitite în Siria și Palestina.

Așa cura reiese din scrisorile de la Amarnar.; egiptenii trebuiau deci să-l învețe!

și-au găsit apogeul în disputa fiilor lui Iacov împotriva lui Iosif și astfel acesta ajunge în Egipt ca salvator al familiei lor.

(b) Egiptul

Varianta 1: secolul 15 BC. dinastia a 18-a. Zenitul puterii militare. Imperiu adânc în Africa și Asia. Stabilitate de aproximativ 250 de ani sub „regii eliberatori”. Bogăția faraonilor legendară: Nubia bogată în aur, vite, piei, fildeș, pietre semiprețioase; Sira și Palestina asigurau pe calea tributului cedru, ulei de măsline, vin. vite, etc. Mineritul din Sinai, comerț cu Cipru. Creta, insulele Ioniene. „Frați” cu regii babilonieni, asirieni și cei din Mitanni. Bogăția a dus la ușurarea taxelor impuse asupra egiptenilor și la înființarea primei armate permanente cu mercenari străini, iar munca pentru coroană a fost înlocuită cu munca sclavilor proveniți din campanii. Pe acest fond robia evreilor și refuzul lăsării lor să plece! Viața culturală înfloritoare, gustul artistic ales (mormântul lui Tutankamon), texte astronomice, matematice, medicale, etc. Egiptul cel mai puternic, cel mai emancipat și civilizat.

Varianta 2: După ce așitecții imperiului (faraonii dinastiei a 18-a au alungat pe luxoși 1, dând Egiptului o putere și un prestigiu neegalat în întreaga lui istorie, urmează expansiunea în Asia pentru prevenirea unei noi invazii, prin Tutmose I (1507 – 1494 BC) și Tutmose III (1490 – 1436 BC). Perioada Amarni pune capăt dinastiei a 18-a. Amenofis IV (1364 – 1350 BC), cu un secol înainte de Moise revoluționează cultura Egiptului punând bazele unei religii cu caracter monoteist, în cadrul căreia faraon era adevărata întruchipare a zeului Aten. Tăblițele din biblioteca de la Amarna, în akkadiană, limba oficială a zilei, vorbesc de o deteriorare a poziției Egiptului în Siria, așa cum reiese din scrisori din Mitanni și Babilon. Acestea vorbesc de Palestina, etc., ca fiind răsculate! apiru fiind capul răutăților. Ridicarea imperiului hitit, având pe Mitanni vasal. Egiptul este slăbit, Asiria este acum liberă să se ridice.

Alături de invazia amorită și huriană, cea luxosă prin Siria și Palestina a ajuns în Egipt (harta ABW, 37). Hixosii, în egipteană „domnitori ai unor țări străine” de origine semită, hitită și huriană, porniți pe cucerire (carul tras de cai) în vreme de slăbiciune politică cuceresc Egiptul în jurul anilor 1720 BC. Manetho, istoricul egiptean de

prin anii 275 BC, îi descrie ca superiori în forță, arzând cetăți, demolând la pământ templele zeilor și tratând pe localnici cu ostilitate și cruzime (ABW, 47). Unul dintre ei ajunge rege la Memphis și reconstruiește Avansul. Dinastiile a 15-a și a 16-a erau luxose și au întemeiat un imperiu puternic ce includea Siria și Palestina (Siheumul o fortăreață luxosă cu valuri de pământ bătătorit introduse pentru apărarea unei cetăți de staționare a carălor de luptă). Patriarhii în schimb au migrat pașnic, nu ca parte a năvălirii luxose. Ei puteau cobora în valuri, iar descrierea biblică pare a simplifica un proces de altfel destul de complex.

Din această vreme tăblițele de la Amarna, reprezentând corespondența oficială a lui Amenofis III și a fiului său Akenaton, sau Amenofis IV.

Ridicarea lui Iosif la putere și primirea prietenoasă a familiei lui Iacov în Delta Nilului în timpul unei perioade de foamete este similară cu alte exemple de asiatici cărora li s-au dat poziții în guvernământ.¹

Motivul acuzării false pentru adulter întâlnit și în istorisirea egipteană Cei doi frați din preajma anilor 1225 BC.

Narațiunile despre Iosif, zugrăvite în coloratură egipteană, cu nume, titluri, interpretări de vise, îmbălsămări, etc.

(b) Necesitatea coborârii în Egipt²

Să enumerăm doar câteva motive: (1) Salvarea familiei în timp de foamete;

(2) Formarea familiei lui Iacov ca popor ales. Aceasta se putea face într-un mediu civilizat, emancipat din punct de vedere politic, cultural, social, etc., unde să se poată pregăti pentru a deveni „cap și nu coadă”. (3) Realizarea că sunt în robia păcatului și că devin poporul lui Dumnezeu prin eliberare.

3. Exodul

(a) izvoare: surse biblice, istorice și arheologice.

(b) Datare timpurie și târzie

Diferența de bază dintre cele două păreri majore pentru exod constă în interpretarea diferită a celor 480 de ani din 1 Regi 6, 1.

Deoarece dovezile arheologice nu par să susțină o asemenea dată, cei 480 de ani pot reprezenta totalul anilor de domnie care puteau fi suprapuse, obicei uzitat în listele de regi mesopotamieni și egipteni

Conform acestei presupunerii, exodul nu putea să aibă loc mai devreme de secolul al 13-lea BC. Dacă însă cei 480 de ani din 1 Regi 6, 1 sunt luați literal, exodul ar trebui căutat undeva în secolul 15 BC, în perioada Amarna. Poziția a

De exemplu, în vremea lui Akenaton (secolul 14 BC, un semit pe nume Tutufigurază ca reprezentant al coroanei în diferite domenii ale lucrărilor publice având cuvânt în toată țara, primind delegații străine și transmițând soliile acestora către palat. BWA, Understanding the O T. Sau permisiunea unor oameni loviți de foame să treacă granițele deltei, așa cum reiese dintr-un document al anilor 1350 BC, în care un slujbaș de frontieră informa pe faraon de nomazi „care nu știu cum vor trăi și au venit să cerșească un cămin în ținutul lui Faraon, după maniera părinților părinților tăi de la început” Pritchard, The Ancient Near East, p. 14 – 20.

2 Vezi Charles B. Haynes, God Sent a Man.

De exemplu, papirusul dă pentru dinastiile 13 – 17 450 de ani de domnie care se suprapun parțial și în realitate avem doar aproximativ 240 de ani așa cum reiese din alte surse. Același lucru se întâmplă cu în raportul biblic al judecătorilor. Expositor's, 1: 318.

Cultura materială, arhitecturală a Canaanului impresionantă, în ciuda influenței confuze a Egiptului. Societate feudală, meseriași, comercianți, mari exportatori de lemn și textile, de purpură. Legături nu doar cu Egiptul și Mesopotamia ci și cu civilizațiile din Marea Egee (ceramica miceniană din secolele 14 – 13 BC). Realizarea de bază însă constă în scris. Încă din mileniul 3 BC. canaanii din Byblos au dezvoltat un scris silabic după modelul celui egiptean. În secolul 13 BC scrierea în akkadiană, egipteană, etc., mai multe tipuri de scris, inclusiv cel canaanit, care prin Fenicia și Grecia a devenit strămoșul alfabetului nostru (în secolul 14 BC la Ras Shamra, scrieri canaanite cu caractere cuneiforme). Mitul și epopeea Canaanului. Întrudă cu versul ebraic

timpuriu, deja în uz. Acest material cu multe secole mai vechi, oferă dimensiuni inestimabile pentru religia și cultul canaanit. A nu se uita că era originii lui Israel a fost o eră de întinsă dimensiune literară.

Religia canaanitilor, o formă josnică de păgânism: cultul fertilității. El, zeul tată, inactiv; Baal, zeitate activă de bază și Astartea, zeița fertilității. Învierea lui Baal și a naturii, celebrate prin prostituție sacră, homosexualitate și orgii.

Din punct de vedere politic, Canaanul nu are identitate, căci Egiptul l-a muls încurajând dublarea localităților dar slăbirea lor la jumătate. Aceasta a ușurat posibilitatea Israelului de a lua în stăpânire țara. În Transiordania erau edomiții, mea biții și am (mi ții).

2. Israel în Egipt

(a) Argumente ale prezenței

Termenii tehnici ca „brutar”. „paharnic”, proceduri de înțemnițare, condiții din închisoare, nume proprii, sunt similare cu Povestea celor doi frați, unde eticheta de curte, investitura și mediul economic mărturisesc despre validitatea narațiunilor legate de Iosif. Faptul că nume ca Asenal, Potifar, Zafenat-Paneah, etc., apar doar în inscripții din secolele 12 – 10 BC, se datorează mai degrabă lipsei de documente.

Nume egiptene în Israelul timpuriu ca Moise, Hofni, Țineas, Merari, posibil Aaron și alții. Prezența multor semiți în Egipt în această perioadă, în special în Deltă. Existența a sute de cuvinte semite în limba egipteană. Egiptenizarea unor zei canaaniti și închinarea la ei identificându-i cu zei egipteni corespondenți Prezența lui apiru ca sclavi de stat începând cu secolul 15 BC, printre care și componenții lui Israel de mai târziu. Pithom și Raamses, posibila capitală Avans, „Casa lui Rarnesses1”, nume dat de Ramses al II-lea, numită azi Tell-er-Retâbeh., în nordul Egiptului la vest de insula Timsân).

Numită așa din secolul 11 BC.

4. Faraonul exodului

(a) Potrivit cu 1 Regi 6, 1 exodul poate fi plasat în 1445 BC, adică la 5 ani după moartea lui Tutmose III și în timpul lui Amenhotep

II. Acesta însă a continuat să mai domnească peste 20 de ani. O dată mai acceptabilă a fost propusă de William Shea, și anume 1450 BC, dacă al 4-lea an al lui Solomon. Începutul zidirii templului este 971 BC. Vremea instituirii paștelui, adică 17 martie 1450 BC, corespunde vremii morții lui Tutmose III care a domnit 54 de ani. Presupusa lui mumie însă nu arată decât 40 – 45 de ani în loc de minimum 60!

(b) Cea mai verosimilă explicație se găsește în faptul că Amenhotep II a fost trei ani coregent cu tatăl său Tutmose III. În 1451 BC, Ahmose II a fost trimis într-o expediție în Siria pentru a stinge o rebeliune, de unde se întoarce după trei luni, adică după exod, doar pentru a găsi pe tatăl său și pe fiul mai mare morți. Urmează o campanie înfricoșătoare de răzbunare: 7 conducători prizonieri decapitați cu țestele atârinate de corabia sa și corpurile spânzurate, 6 la Teba și unul în Nubia. Apoi două campanii în Siria și Palestina pentru a aduce 90.000 de prizonieri.² Inscripțiile lui Amenhotep II scot în evidență ura lui intensă față de semiți, ultimul text dintr-o serie este așa de dur încât se pare că a fost dictat în stare de ebrietate. Tutmose IV a urmat lui Amenhotep II, deși nu era fiul mai mare al acestuia.

(c) Data exodului. Mai nou, tot mai mulți teologi sunt înclinați să plaseze exodul undeva cu 200 de ani mai târziu, pe vremea lui Ramses II, faraonul opresiunii și Merneptah al exodului. Cu toate acestea există argumente de netăgăduit pentru datarea timpurie. În muzeul din Cairo stela lui Merneptah din 1220 BC de 2, 4 m înălțime, atestă deja existența evreilor în Palestina, așa că Ramses II (1295 – 1223 BC) nu putea fi faraonul în cauză! În același timp Merneptah a domnit doar câțiva ani și aceștia nu se pot armoniza cu apariția lui Israel în Canaan după cei 40 de ani în pustie!

5. Ruta posibilă a exodului

(a) i-am șuf înseamnă „marea de trestii” dar Marea Roșie nu are trestii! Gosen, în jurul Avansului, Țara lui Ramesses (Gn 47, 11) sau Câmpia Țoan (Ps 78, 12.43). Locul exact de pornire și trecere nu e cunoscut, în același fel cum și alte detalii rămân necunoscute (ca mormântul sfânt pentru creștinătate).

1 William Shea, în Berg, Treasures in the Sand, 78 – 80.

Cei 90.000 de prizonieri par a da o idee despre numărul sclavilor plecați cu ocazia exodului!

fost abandonată de inului, datorită dificultăților pe care această interpretare le ridică. Întrucât 40 este un număr rotund pentru o generație (în pustie de exemplu), este posibil ca cei 480 de ani să fie o cifră rotundă pentru 12 generații.¹ Însă de la nașterea tatălui la nașterea fiului par să fie mai degrabă 25 de ani, ceea ce ar da aproximativ 300 de ani și astfel exodul în mijlocul secolul 13 BC pare plauzibil.

(c) argumente în favoarea datării timpurii: 1445 BC

Dinastia a 18-a este singura dinastie care are un faraon femeie, Hatšepsut (1504 – 1482 BC) și care este aparent bucuroasă să-l adopte pe Moise în locul urâtului ei nepot Tutmose III, care a fost ridicat cu silă din cauza unei revolte a preoților. În acest caz Amenhotep I s-au Tutmose I pot fi faraonul care nu-l cunoscuse pe Iosif iar Amenhotep II (1450 – 1425 BC) sportiv, înotător, arcaș, mare vânător, dar aspru și fără milă. stingând revoltele cu teroare, faraonul exodului. Tutmose IV ajunge la tron în mod cu totul neașteptat, ceea ce presupune moarte neașteptată a fratelui său mai mare, ucis în plaga a zecea.

Prezența israeliților în Palestina este atestată deja pentru 1224 BC de stela lui Merneptah de la Lachis, cu nume și locuri pretinse a fi fost supuse de faraon. De asemenea stela lui Seti I de la Bet Sean din 1313 BC numește pe apiru din munții Iarmutului.

(d) argumente în favoarea datării târzii: 1280 BC

Distrugerile masive ale unor cetăți ca Lachis, Asdod și Hațor sunt atribuite invaziei evreilor.

Gosen, în estul deltei Nilului, numit „Țara lui Ramses” în Genesa 47, 11, era aproape de curtea lui Faraon, adică Avans (Gn 45.10; 46, 28. etc.), azi Wadi Tumilat. De aici coborârea în Egipt trebuia să aibă loc în perioada luxosă când capitala a fost de prima dată la Avans, înainte la Teba sau Memfis.

Pitoni și Ramses, cetățile din Exodul 1, 11 la zidirea cărora au

participat evreii, par a se potrivi mai bine cu dinastia a 19-a, deoarece se știe că ele au fost întemeiate de Seti I și continuate de Ramses II.

Dacă Ramses II (1290 – 1224 BC) a fost faraonul exodului, mutarea centrului politic în Deltă de unde putea controla mai bine imperiul său asiatic ce i-a scăpat din mâini în timpul perioada Amarna precum și construcțiile de la Pithom și Rameses cu munca sclavilor apiru. pot foarte bine să fie parte a acestei ambiții politice grandioase.

Atât fenicienii cât și cartagienii recunoșteau generațiile de 40 de ani.

7. Compl exi lalea origi n i i 1 srae lui u i 1

(a) A nu se suprasimplifica. Nu putem admite că pur și simplu 70 de suflete (Gn 46, 27) au coborât în Egipt, apoi au ieșit toți odată, au călătorit masiv, și căzând asupra Palestinei au luat-o. Aparent nu toți strămoșii lui Israel au participat în Exod. Nu toți israeliții au descins din punct de vedere fizic din ei.

(b) Mulțimea de adunătură (Ex 12, 38; Nu 11, 4) poate sugera sclavi apiru multinaționali. Nume egiptene printre ei ar putea sugera sânge egiptean în Israel!

(c) Socrul lui Moise era un madianitșx era cu ei (Nu 10, 29 – 32; Jd 1, 16;

4, 11).

(d) Caleb și Otniel erau cheniziți, dintr-un clan cdomit (Gn 36, 11, 15)

(e) Canaanul a fost cucerit treptat și popoarele lui asimilate. Alte regiuni au fost incluse mai târziu împreună cu populațiile lor. Așa de exemplu Ghibeoniții (Ios 9) au fost absorbiți în final. Hefer, Tirța, Sihem (Ios 17, 2 etc.), cetăți absorbite în Manase. Ruben, Simeon, Levi, au fost cândva triburi puternice, dar după cucerire nu mai rămân aceleași. Canaanii și amoriții au fost absorbiți de asemenea (Gn 38, 5; 1 Cr 4.21).

(1) Este posibil ca o grupare „Israel” să fi existat în Palestina centrală în secolul 13 BC și chiar înainte, care după cucerire a intrat în liga tribală în masă primindu-și numele de la Israel. Sunt și dovezi că

diverse grupări au intrat în Palestina independent și au fost absorbite de asemenea (cheniții, cheneziții, ierarhmeliții: 1 Sa 27, 10; 30, 29).

(g) Nu este posibilă o reconstrucție prea precisă a evenimentelor. Vorbim doar în termeni destul de generali, cu conștiința că totul într-o anumită măsură rămâne ipotetic și supus corecției în lumina unor noi informații. Este posibil ca Israel din Canaan să se fi unit cu Israelul care a venit din pustie și aceasta a fost scânteia care a aprins Palestina. De asemenea, mulți semiți s-au reîntors în Palestina odată cu alungarea luxoșilor. Fundalul și tradițiile lui „Israel” din Palestina erau cam aceleași cu cele ale israeliților veniți din Egipt. Apiru, sclavi, mercenari rău plătiți, țărani abuzați, au fost tentați să devină evrei. Chiar și coborârea în Egipt putea avea loc printr-un proces. În perioada luxoșilor, Amenioas II (1438 – 1412 BC) a adus 3600 de palestinieni ca prizonieri de război. Câți au adus alții în alte campanii, nu se știe. Așadar, mulți evrei, unii cu fundal patriarhal, alții fără, au format grupul exodului, nucleul Israelului de la Sinai. Nu

După John Bright

(b) Dacă prințul coregent Amenhotep II era în campanie în Palestina, e ei ar că Moise nu a ales ruta întâlnirii cu acesta!

(c) Călătoria la Sinai (Horeb). Nu se știe locul exact (ori sudul, ori nordul peninsulei Sinai). Oricum, nu a mai jucat un rol cultic în istoria mai târzie a lui Israel.

(d) Călătoria prin pustie. Cades, o oază uriașă la o distanță de aproximativ 50 de zile sud de Beer-șeba. Apoi în loc de a pătrunde prin sud. fac un mare înconjur, ocolind Moabul, Edomul, etc.

6. Cucerirea Canaanului

(a) Există multe dovezi externe dar uneori sunt ambigue, confuze chiar, ceea ce face ca armonizarea lor cu narațiunea biblică să nu fie deloc ușoară. Tradiția biblică nu oferă un singur raport coerent. Dacă Iosua 1-12 prezintă trecerea senzațională a Iordanului, căderea Ierihonului, trei campanii fulger (una centrală (7 – 9); alta la sud (10) și a treia la nord (11), toate sângeroase și complete, apoi împărțirea

țării (13 – 21). există și alte rapoarte din care reiese că acest proces a fost dilicil și îndelungat (Judecătorii 1 și implicit în Iosua 13, 2 – 6; 15, 13 – 19.63; 23, 7 – 13). De asemenea cetățile cucerite de Iosua și Israel (ca Hebronul, Debirul, Ios 10, 36 – 39) sunt luate aici prin acțiuni individuale (Id 1, 9 – 15).

(b) Dovezi arheologice. În distrugerea generală din secolul 13 BC, mulți au văzut cuceririle lui Israel. Deși nu e nimic clar cu privire la Ierihon și Ai sau Betel, altele ca Debirul, Kiriath – Seferul, Lachishul și Hațorul au suferit distrugeri masive, urmate de reconstruiri sărace israelite, sau lăsate dezolate. Că Israel a fost cel ce le-a distrus, nu se poate atesta arheologic! Cu toate acestea, conform narațiunii biblice și alte cetăți au fost distruse, dar se pare că nu există nicio urmă de distrugere în acea perioadă la Ierihon. Gibeon, Hebron, Arad, Horma, Debir. Ai și Debir sunt încă și astăzi locuri disputate. În alte cazuri, Gibeon, Hebron, etc. au fost excavate doar parțial și este posibilă modificarea teoriilor legate de ele. Lipsa urmelor de distrugere nu trebuie să fie o dovadă că nu Israel a cucerit locurile respective, cu atât mai mult cu cât distrugerea cetăților a fost mai degrabă o excepție, nu regula! Din punct de vedere arheologic există înclinații tot mai pronunțate pentru a fixa cucerirea devreme în secolul 12 BC.

(d) Astfel exodul nu este doar un eveniment polițic, ci eliberarea de către Dumnezeu a unui popor, cercarea lui Israel dintr-un haos, o experiență de bază care descoperă puterea lui Dumnezeu care este sfânt și transcendent, un semn al prezenței Lui istorice, a intervenției Lui într-o situație aparent fără speranță. Pentru Israel acesta a fost mijlocul prin care prezența și scopul lui Dumnezeu au fost descoperite.

9. Teme de cercetat

(a) Ce spune Spiritul Profetic despre Exod?

(b) Care sunt învățăturile spirituale ale exodului?

11. problema numerelor uriașe – excurs

Citind Sfânta Scriptură suntem prinși adesea de farmecul istorisirilor ei atât de mult, încât nici nu ne vine în minte să analizăm critic ceea ce citim. Desigur nici nu este întotdeauna necesar, căci cele

scrise au un rol spiritual și didactic. Oricum suntem confrunțați cu ceea ce probabil au observat doar alții, care căutau altceva decât noi: existența unor cifre care ridică probleme atunci când încercăm să le interpretăm matematic. De exemplu, citim în Numeri 1, 45.46 că „Toți aceia dintre copiii lui Israel ieșiți la numărătoare, după casele părinților lor, de la vârsta de douăzeci de ani în sus, toți aceia din Israel cari erau în stare să poarte armele, toți cei ieșiți la numărătoare, au fost șase sute trei mii cineașute cinci zeci”. (italicele adăugate). La cea de-a doua numărătoare din capitolul 26, 51 cifra este de 601.730.

În 1 Cronici 22, 14 se spune că David a dedicat pentru construirea templului 100.000 de talanii de aur și 1.000.000 de talanți de argint. Putem accepta aceste cifre și altele asemenea lor ca reale?

I. CIFRA EXODULUI

1. Dificultăți

(1) Cifra de 600.000 de bărbați de război, cere o populație de minimum 2 milioane. De fapt, pentru a oferi o armată de 600.000 de oameni de la vârsta de 20 de ani în sus ar fi necesară o populație de aproximativ 5 milioane;

există nicio certitudine în a intui care din cele 12 triburi a fost sau nu în Egipt. Probabil din toate triburile au fost unii acolo.

(h) Nucleul a fost format la Sinai, apoi la Cades și pe parcurs s-a întărit, a fuzionat cu alte grupe sau indivizi care erau atrași de Yahwism și făgăduința unei patrii. Posibil că galaadiți de factură palestiniană, sub conducere amorită (posibil din Siria) au salutat pe eliberatori și s-au făcut „evrei”, deschizând țara pentru israeliți (Sihon și Og au pierit; vezi și Jd 1, 22 – 26). Consternarea este bine reflectată de poeme ca cel despre Balaam. Clanuri și sate întregi au fost convertite la Yahwism, completând structura Israelului și potențialul său militar. Probabil că și cei din vestul Palestinei au încercat să se răscoale înainte de sosirea Yahvismului.

(I) Noua credință a constituit catalizatorul care a adus laolaltă pe Israel și a făcut ca situația să scape de sub control. Exterminarea ca

metodă a fost doar ca excepție, pentru cetățile care au rezistat. Celelalte elemente au fost absorbite (gabaoniții, de teamă, sihemiții deja aparținând lui Israel, etc.). De aceea nu avem dovezi arheologice de distrugere, pentru că distrugerea sau cucerirea venea din interior. Și operații militare de anvergură (Iosua). Enclave canaanite au continuat să existe în mijlocul lor, însă Israel era în posesia țării. Cele două mari părți ale Israelului erau acum laolaltă la Sihem și în legământ solemn, au promis să fie poporul lui Dumnezeu (Ios 24). Cu aceasta structura tribală a lui Israel și-a asumat forma clasică și putem spune că istoria lui Israel a debutat.

8. Concluzii

(a) Deși adânc întrețesută în schimbările politice și sociale ale zilei, semnificația exodului nu constă în stabilirea unei date precise, ci în locul pe care acesta îl ocupă în desfășurarea scopului divin vizavi de afacerile omului.

(b) Oricare ar fi data exodului, câteva lucruri sunt certe: 1) Egiptul era un imperiu și era la zenitul puterii lui militare. Aceasta a făcut scoaterea din prinsoarea inamicului cu atât mai epocală!

(c) Nu sunt argumente extra-biblice pentru exod. În schimb mărturia biblică este atât de impresionantă, încât nu există nicio îndoială în acest sens. Exodul a stat în centrul credinței lui Israel, așa cum a fost celebrat de cele mai vechi poeme (ca Ex 15, 1 – 18; Dt 6, 20.25; 26.5 – 10; Ios. 24, 2 – 13, etc.) credință ce a rămas marcată până în prezent de acesta. Faptul că în rapoartele Egiptului exodul scapă nementionat, este ca și săptămâna pasiunilor în analele lui Cezar.

V

baza posibilităților matematice a acestor cifre și în termeni de statistică procentajul natalității, logistica trecerii Mării Roșii într-o noapte, locuirea în deșert, mărșăluirea în ordine a triburilor, masarea de partea ăștică a Iordanului și cucerirea țării promise. Cu cât încercăm să le facem mai acceptabile în limitele contextului socio-geografic al Ereii Bronzului Târziu, cu atât problemele devin mai dificile dacă nu chiar imposibile!

(1) Corupție în transcriere.

Unii consideră că aceasta este explicația. De exemplu, 2 Samuel 10, 18 subînțelege 700 de care de luptă în timp ce 1 Cronici 19, 18 amintește de 7.000. Sau 1 Samuel 13, 1 spune că „Saul era în vârstă de... ani când a început să domnească, și a domnit... și doi de ani peste Israel (textul ebraic cf. RSV). Numeri 25, 9 afirmă că 24.000 au murit de urgie, iar 1 Corinteni 10, 8 dă cifra de 23.000.

Însă pentru ca totalul de 603.550 să fie greșit (prin corupție sau omitere) lista întreagă ar trebui să fie compromisă, ceea ce nu poate fi cazul. Avem nevoie de mai multă credință pentru a admite că e vorba de corupție în transmisie decât în a rezolva logica acestor cifre așa cum sunt.

(2) Interpretarea termenului alef / "mie".

a) În cazul nostru susțin unii. „Mie” ar putea avea semnificația diferită față de ideea numerică obișnuită. Astfel alef este un termen grafic derivat din limbajul pastoral folosit pentru numărarea turmelor. Privind asupra unei mulțimi de oi, se putea spune un alef (mie) de oi. Astfel cuvântul „mii” ar putea fi o simplă afirmație cu sensul de „erau mii de persoane în fiecare trib”;

b) în unele pasaje biblice cuvântul ebraic pentru „mie” este un termen tehnic pentru o companie de oameni care poate egala sau nu 1.000 (ex. Numeri 31, 5; Iosua 22, 14: o diviziune de familii; 1 Samuel 23, 23: clanuri);

c) Alef / c'7 și-a pierdut orice sens al valorii specific numerice și înseamnă simplu „unitate, un grup mare”. 1 Astfel fiecare trib poate fi compus din 30 – 70 de unități și totalul luptătorilor din aceste grupe ar fi numărate în sute (ex. Ruben: 46 de trupe cu 500 de luptători; Simeon: 59 unități cu 300 de luptători, etc. Totalul ar fi atunci 589 de unități și aproximativ 5500 luptători, fiecare unitate cu 9 sau 10 oameni;

d) Alef considera alef ca aproximativ, merge doar acolo unde aproximația este intenționată (Ex. 1 Samuel 4, 10: 30.000 pedestrași învinși de filistenii)

1 Martin Noth, Expositor's, 2: 682.

(2) o populație de milioane de invadatori nu aveau nevoie să se teamă și mei chiar să se încreadă în Dumnezeu (omenește vorbind) căci pur și simplu ar fi „călcat în picioare” toată țara;

(3) Pare imposibil ca în numai 400 de ani familia lui Iacov să crească de la 70 de persoane la 2 – 5 milioane, în ciuda Exodului 1: 7 care afirmă emfatic că „s-a umplut țara de ei”;

(4) Este eu neputință de imaginat cum puteau doar două moașe să facă față la rata creșterii populației pe vremea lui Moise!

(5) Deuteronomul 7: 7 spune că Israelul este „cel mai mic dintre toate popoarele”. 1 Aici numărul este mult minimalizat, deși avem de a face cu un limbaj retoric, cu toate acestea efectul va rămâne proporțional cu numărul „Da, erau puțini în comparație cu alte națiuni”;

(6) Din punct de vedere logistic trecerea Mării Roșii într-o singură noapte pentru atâția oameni este de neconceput;

(7) Deplasarea devine și ea o problemă: având în vedere că ținutul făcea dificilă călătoria a mai mult de zece persoane alături, acest grupaj ar da o lungime de 200 km lăsând câte un metru între șiruri, iar locul uneori nu avea mai mult de 180 km;

(8) Hrana și apa, o altă problemă: socotind doar un litru de apă pentru o persoană pe zi (ceea ce este mult prea puțin) și timpul zilnic pentru a colecta peste 2.000.000 de litri; în plus apa menajeră;

(9) Probleme sanitare legate de nevoia de a ieși la marginea taberei cel puțin de două ori pe zi (în special cei ce locuiau în centrul taberei);

(10) Neputința de a lua toată țara în stăpânire de la bun început, pune sub semnul întrebării semnificația matematică a cifrei în discuție.

2. Cifra exodului: în căutare de soluții

Asemenea cifre sunt peste măsură de mari pentru acele vremuri și locuri, pentru peregrinarea în deșert și locuirea Canaanului pe care aceștia urmau să-l cucerească. Unii comentatori au depus eforturi considerabile pentru a demonstra pe

Deuteronomul 7: 7 s-ar putea referi la familia lui Avraam sau la familia lui Iacov la data coborârii în Egipt.

(3) Semnificația simbolică.

a) Există o utilizare retorico-simbolică a numerelor sau cifrelor în vederea efectului, numită gematria. Conform acesteia „poporul lui Israel” este „603, numărul miilor lui Israel”, sau „603 numărul miilor de bărbați luptători”; restul de 550 (+ 1 Moise) ar putea veni de la echivalentul numeric al literelor ebraice din expresia „toți oamenii care erau în stare să slujească în armată” (Numeri 1, 3). Aceasta înțelegere ar fi similară cu situația din Proverbe 10, 1 – 22, 16 secțiunea care conține 375 din proverbele lui Solomon, echivalentul numărului pentru numele lui Solomon în ebraică.

b) cifra de 603.550 este un număr aproximativ, 1 adică 600.000 care la rândul lui este compus din 12 x50.000 însemnând că cele 12 triburi au o medie de 50.000 în armată. Șase triburi au mai puțin de 50.000 iar șase peste 50.000. Seminția lui Iuda are numărul cel mai mare, ca semn al superiorității (asupra lui Ruben) în experiența deșertului. Astfel cifra de 600.000 așa cum este, apare ca o expresie a extinderii grațioase a binecuvântării divine asupra lui Israel, prin multiplicarea descendenților într-o măsură și putere atât de mare.

(4) Concluzia preliminară.

Până aici nu sunt soluții satisfăcătoare. Exodul 1, 7 – 12 raportează o remarcabilă creștere a evreilor în Egipt. Numerele mari împreună cu toate problemele lor, arată spre marele rol al providenței și al miracolelor în procedurile lui Dumnezeu cu poporul Său, în perioada lor de viață din pustie.

(5) Către o soluție a) Problema credibilității. Cifra de 600.000 și totalul de peste 2.000.000 nu par credibile din punct de vedere istoric, chiar dacă pentru lumea noastră cu milioanele și miliardele ei aceasta nu ar constitui o problemă. Însă pentru antichitate, când națiunea lui Israel era la începuturile ei, fiind un popor fugitiv care trece marea într-o noapte, etc., aceste date par de-a dreptul o imposibilitate. Asemănând Bucureștiul – cu cei peste 2.000.000 de locuitori, cu

nesfârșitele lui blocuri și suprafața imensă – cu micuța tabără din pustie cu latura de 1500 m (dacă distanța unei călătorii în Sabat era de 1.000 de metri de la colțul taberei la centru – diagonala trebuia să fie cel mult 2 km), oare câți oameni în corturi și animale putea o asemenea suprafață să adăpostească?

I

e) Alei, „mie” este similar cu aluf „șef”, „comandant”, sau „căpetenie”. Genesa 36, 15 – 43 enumeră căpeteniile Edomului în acest sens. Sir Flinders Petrie sugerează încă din 1923 că a lui se referă la o unitate familială care trăiește într-un cort, adică „trib”. Astfel Așez cu cei 53.400 (Numeri 26, 47) ar putea însemna 53 unități (căpetenii sau triburi) și 400 bărbați; Manase cu cei 32.200 (Numeri 1, 35) ar avea 32 unități (clanuri, familii) cu 200 bărbați. În ebraică însă, atât sutele cât și miile se adaugă numerelor prin vav și astfel ar trebui adunate laolaltă (altfel am avea de a face cu o confuzie a editorilor mai târzii, care au citit „miile” drept „căpetenii” și au adăugat la sute cuvintele respective ca cifre).

Conform acestei interpretări am avea un total de 598 căpetenii sau familii (clanuri) cu 5.500 de bărbați și o populație totală de aproximativ 15.000 – 18.000. Problema principală ridicat de acest calcul: cam mulți șefi (căpetenii) la atâția luptători, adică 46 căpetenii pentru 500 oameni în Ruben, sau 59 căpetenii pentru 300 bărbați în Simeon, etc.). În nicio armată nu întâlnim o așa proporție generoasă! În plus, totalurile din Numeri 1, 46 și 2, 32 nu suportă această distincție în semnificația termenului alef. Anticii erau în stare să adauge cifre în același fel ca și noi și se pare că ei au adăugat numerele pentru cele douăsprezece triburi fără nicio distincție pentru sute și mii ca tipuri diferite de grupe; au luat cifrele pentru sute, în coloana pentru mii, la fel ca și copiii uneori la școală.

f) Noordtzi1 socotește că alef este egal cu „x” iar 603.550 ar putea fi interpretat ca 603 x plus 550 bărbați, în care caz „x” rămâne necunoscut.

g) Semnificația duală2. Alef este folosit în două moduri distincte

în aceste liste, una indicând „oameni înarmați” și alta „mii”. Pe parcurs scrierii au încurcat semnificațiile și pur și simplu au adăugat ambii termeni ca „mii”. Rezultă că avem

57 bărbați înarmați și 23 de sute de unități, ceea ce ar da un total de 18.000 de luptători și aproximativ 72.000 de suflete pentru întreaga migrațiune.

Această cifră ridică alte probleme. Dacă numărul leviților ieșiți la numărătoare este de 22.000 (cf. Numeri 3, 39) acesta nu suportă un total de 60.000 – 75.000 de membrii în Israel! O schimbare a cifrelor în Numeri 1 și 2, pretinde schimbări și în alte părți ale Scripturii. De asemenea numărul celor ce mor în diverse plăgi nu ar merge cu cifrele mici, astfel cei 24.000 din Numeri 25: 9 ar însemna o treime din populație. Iarăși, pentru luptele cu forțele inamicului ar fi necesar un număr imens de personal. Decât să complicăm și mai mult problema mai bine rămânem la cifre așa cum sunt, până când vom găsi explicațiile adecvate ale textului (pe care acesta le permite).

vezi Idem, 683.

sugerată de John Wenham, în Expositor s2: 683.

setimează că în secolul 8 BC, Israel și Iuda numărau împreună circa 900.000 de locuitori, dacă presupunem că popoarele din vremurile canaanite (secolul 15 BC) erau cel puțin așa dense ca acestea.¹ Întrebarea logică ce se ridică este următoarea: putea Canaanul absorbi o asemenea populație? E drept că pe timpul lui David și a lui Solomon (în timpul imperiului) era cam 1 milion; dar pentru a încerca o populație cel puțin dublă pentru perioada de început, necesită o pauză... Numerele din Numeri sunt pur și simplu prea mari!

(7) o sugestie a) Există posibilitatea ca cifrele listelor de numărătoare a poporului din Numeri să fie în mod deliberat exagerate, ca un mijloc retoric de a aduce slavă lui Dumnezeu, de a derâde inamicii și de a anticipa făgăduința lui Dumnezeu făcută părinților, potrivit căreia descendenții lor vor fi un popor nenumărabil, așa fel ca stelele cerurilor. Cifrele pot fi o multiplicare cu factorul 10, astfel o armată de 60.000 bărbați s-ar potrivi cu ceea ce știm despre regiune și

vremuri.

b) Soluția trebuie să fie simplă și să ofere în același timp o populație care să permită împlinirea făgăduinței, nu însă atât de mare încât să pară imposibilă. Astfel cifra 10 este un multiplu potrivit pentru o oștire de 60.000 ceea ce este sinonim cu cele 12 seminții fiecare cu câte 50.000 de luptători.

c) o populație totală de 250.000 – 300.000 constituie o sumă ce se potrivește cu cerințele realității sociale, geografice și politice, fără a diminua sau a minimaliza în același timp grija miraculoasă și providențială a lui Dumnezeu. În plus, o armată de 60.000 de oameni nu este o forță nesemnificativă, dar era desigur considerabil mai mică decât armatele asociate ale cetăților-state ale Canaanului la vremea respectivă. Deși erau o gloată (asemenea unui roi de albine sau asemenea unei cete de lăcuste) în comparație cu supraputerile vremii, Israelul era cea mai mică dintre națiuni. Cifra se potrivește de asemenea și cu forța egipteană urmăritoare (Exodul 14, 7 – 600 de care) ce constituia o amenințare reală pentru o gloată neorganizată sau cu asedierile (Ierihónul și șirul înconjurător...). Ea permite armonizarea și cu eșecul de a ocupa țara pe deplin sau cu stela lui Merneptah, care face aluzie la Israel printre populațiile Canaanului în timpul raidului său, pe care-l putem plasa în perioada judecătorilor (o populație de câteva milioane ar fi constituit mult mai mult decât doar o simplă impresie asupra acestui faraon).

d) Numărul 60.000 nu diminuează miraculosul ci mai degrabă îl intensifică. Minunile se potrivesc cu geografia, topografia și vremurile. Numerele mari din deși estimările arată cifre mult mai mici. așa cum am arătat mai sus (90.000 – 280.000 cifrele maxime pentru secolul 15 BC).

Chiar dacă raportul celor zece iscoade pare exagerat, potrivit celor din Deuteronomul 4, 38 și 7, 1 „va izgoni dinaintea ta... șapte neamuri mai mari la număr și mai puternice decât tine”. el trebuie să conțină o doză rezonabilă de adevăr. Și dacă mai luăm în calcul faptul că armatele combinate ale Egiptului regatului mijlociu împreună cu ale

hitișilor numărau în jur de 25.000 de oameni... Cu cât ne gândim mai mult, cu atât suntem mai paralizați la ideea de 60.000. Probabil amănunte despre populația Canaanului în perioada biblică ne vor fi utile în continuarea cercetării.

(6) Studii demografice¹

a) Cum putem afla numărul locuitorilor Palestinei din timpul patriarhilor? O cheie ingenioasă se află în compararea cadrului medieval al diferite cetăți (care au cam aceleași caracteristici – străzi înguste, locuri mici de piețe, clădiri publice, acestea ne pot da o idee despre numărul persoanelor care au trăit în cetățile din vremea cuceririi Canaanului.

b) în mod normal pe un hectar de teren locuiesc în jur de 400 – 500 oameni. De unde această cifră? Un hectar cuprinde 54 de case a câte cinci la zece oameni fiecare, ceea ce ar da o cifră medie de 250. Astfel chiar dacă am socoti o populație dublă, am avea 400 – 500 de locuitori la hectar. Socotind numărul de hectare al centrelor urbane palestinienne din acea perioadă (suprafețe cunoscute azi), ajungem la următoarele cifre: 150.000 – 300.000 locuitori pentru era bronzului timpuriu (3050 – 2300 BC) ²; 140.000 – 280.000 locuitori în era bronzului mediu (2300 – 1550 BC) și 45.000 – 90.000 locuitori pentru era bronzului târziu (1550 – 1200 BC).³

c) în ultima vreme s-au făcut numeroase încercări de a estima populația Palestinei în diferite perioade istorice. Pe baza unor calcule recente, științifice se

Pe baza cursului lui J. Bjørnar Storfjell, () TST510 ARCHAEOLOGY AND THE BIBLE, Andrews University. 1992.

În principal cultură urbană. Cele mai des locuite regiuni au fost în această perioadă Câmpia de coastă, Munții Samariei, Sefelah și Valea Iordanului, cam 20 de locuri a câte ceva mai mult de 10 hectare fiecare, dau nu mai mult de aproximativ 300 de hectare locuite. Cele 36 de cetăți de câte 6 hectare în medie și aproximativ 160 de așezări mai mici a câte un hectar și un sfert dau un total de nu mai mult de 450 de hectare locuite. $300 + 450 = 750$ hectare locuite cu câte 200 media la

hectar150.000 locuitori.

În era bronzului târziu densitatea ocupării a cunoscut un declin față de perioada precedentă și în așezările rurale. Declinul demografic a fost urmat de o populație pastorală seminomadică. Multe cetăți au fost distruse în secolul 14BC iar declinul a continuat și în secolul 13BC.

I) Cartea Numeri ne învață să gândim în superlative. Cifrele din ea reamintesc de harul lui Dumnezeu, arată către mila Sa și anticipează slava Lui. Ele au o semnificație teologică. Săracul Balaam, nu putea să-i numere, dar Dumnezeu le cunoștea numărul, și numărul lor era destinul lor. Astfel cifrele uluitoare celebrează lucrarea lui Dumnezeu și în aceste numere se descoperă lauda Sa.

(8) E.G. White în Patriarchs and Prophets, p. 334 se vorbește de „marele popor, numărând mai mult de două milioane de suflete”. La acesta s-a mai adăugat bineînțeles și mulțimea de adunătură.¹ Ce s-ar fi întâmplat dacă dânsa ar fi negat cifrele biblice? Nu cumva tratarea acestor dificultăți au fost lăsate pentru alte generații?

II. TALANȚII DE AUR AI LUI DAVID₂

(1) Problema: 100.000 de talanți de aur și 1.000.000 de talanți de argint a) la această sumă trebuie adăugate și celelalte contribuții făcute de David și de căpeteniile lui Israel pentru același scop (vezi cap. 29, 3 – 7).

b) evaluarea în valori contemporane arată că doar cei 100.000 de talanți de aur valorează în jur de 3.000.000.000 de dolari SUA ceea ce nu poate fi asumat corect având în vedere că întreaga cantitate de aur cunoscută în antichitate în toată lumea cu greu însuma trei miliarde de dolari!

(2) Sugestii: vom preciza doar câteva amănunte legate de soluționarea acestei probleme.

a) Cartea Cronicilor a fost compusă sau cel puțin încheiată la sfârșitul secolului 5 BC și a fost scrisă cu caractere aramaice pătrate³ caracteristice după exil, față de scrierile preexilice (cum ar fi cronicile lui David, adică 1 și 2 Regi);

b) Toate numerele din orice manuscris cunoscut al Bibliei

ebraice sunt scrise în litere; nu în cifre;

1 E.G. White, *Patriarchs and Prophets*, p. 281.

Pentru o discuție mai amănunțită în legătură cu cifrele din 1 Cronici 22, 14 vezi SDA BC 3: 122 – 24.

Conform tradiției iudaice acest tip de scriere a fost introdus de Ezra și cu mici modificări a rămas în uz până în prezent (SDA BC3: 122).

Numeri nu apar în forma de „termeni probleme” ci mai degrabă de „cuvinte pline de putere”. Exagerarea deliberată nu are scopul de a reprezenta greșit realitatea și nici simplu pentru bombastică. Ea poate fi mai degrabă considerată ca semn al credinței în Dumnezeu care a înmulțit așa de mult familia de 70 de suflete, iar într-o zi îi va face ca stelele. Într-o zi vor fi într-adevăr foarte mulți la număr, exceptându-L pe Acela care îi numără pe toți și le cunoaște numele!

e) Aceste cifre „stânjenitoare” nu sunt stânjenitoare deloc. Ele celebrează pe Dumnezeu fiind un număr de închinare. Textul din Numeri putea fi citit la ocazii de închinare, când uniți și studiați, cu structura lor formulară și numerele puterii, evocau mândria și patriotismul, simțul apartenenței și celebrarea puterii lui Yahweh.

f) În literatura extra-biblică avem o paralelă istorică de folosire și multiplicare cu cifra 10: preoții Egiptului au dat lui Platon o informație despre civilizația Atlantidei, culturii Miceniene. unde populația acesteia a fost amplificată cu cifra zece! Ca urmare Platon nu a putut localiza imensa populație în Mediterana ci în Atlantic...

g) Dacă 600.000 sună ca un număr astronomic pentru acele vremuri, 60.000 nu este o forță copleșitoare pentru cele șapte popoare din Canaan, mult mai numeroase decât Israelii. Folosirea multiplicării cu 10 poate fi privită ca o celebrare a lucrării lui Dumnezeu. Chiar și ordinea și organizarea formulară a taberelor dau un simț al sublimului, ca o prezentare ordonată a unei oferte de bucurie adusă lui Dumnezeu. De asemenea, folosirea retorică a acestor numere este un simbol profetic (un tip) al numerelor care vor veni (ca stelele, vezi Psalmii 147, 4).

h) Folosirea retorică a numerelor nu mai este la modă astăzi, dar în trecut: listele regilor sumerieni, genealogiile din Geneza, și alte liste antice orientale indicau extraordinara lor importanță (așa cum chiar mai târziu zecile de mii atribuite lui David au stârnit multă vâlvă – 1 Sa 18, 7). Această utilizare a cifrelor nu constituie o îndepărtare de la interpretarea literală (aceasta se întâmplă doar în cazul spiritualizării numerelor prin găsirea unor semnificații mistice, niciodată intenționate de autor/editori, ori prin atașarea unor semnificații bizare din alt domeniu. Ar fi un abuz al interpretării literale de a insista că modul în care noi folosim cifrele în era calculatoarelor de buzunar, este modul în care personajele biblice trebuiau să folosească numerele în zilele lor. Interpretarea literală a numerelor include semnificații care se extind de la exactitatea matematică, prin aproximație generală, la legitimitate literală.

Câmpia Esdraelonului. Popoarele Mării epuizează Egiptul prin lupte, vasalitate, infiltrare (mercenari în armata egipteană), etc., chiar migrare pe coaste. Ceilalți Ramseși nu sunt în stare să mențină puterea. Anarhie, morminte jefuite, etc. Ridicarea preoției și independența lor. Controlul în Palestina încetează.

(b) În sec. 12 și 11 BC nu este nicio putere în Asia de vest care să se bucure de control. Prin urmare Israel este liber să se dezvolte nestingherit din exterior. Popoarele Mării ocupă regiunea de coastă iar arameii preiau controlul Damascului și Siriei, ceea ce conduce mai târziu la fricțiuni inevitabile cu Israel.

3. Perioada judecătorilor

(a) Este dificilă de tratat din punct de vedere strict istoric doar pe baza cărții Judecătorii. Așa cum și arheologia arată, este o perioadă de distrugeri și refaceri repetate, durând aproximativ 300 de ani. Este caracterizată printr-un amestec de putere și slăbiciune atât din punct de vedere politic cât și religios. Israelul este instalat în regiunea muntoasă și locuiește printre canaaniți, neavând control deplin asupra țării; cei mai mulți în corturi, posedând puține cetăți. Majoritatea săraci, puțini aristocrați și artizani; orașe primitive, cultură săracă.

Sunt divizați în unități tribale, fără unitate națională și rămân divizați uneori chiar și în vremuri de criză (vezi Cântarea Deborei). Lipsa unității administrative se datorează atât despărțirilor geografice și enclavelor canaanite cât și deversității triburilor. Uneori rivalități inter-tribale sau dezbinare internă (cei credincioși contra apostaziaților). Doar liga legământului îi ținea laolaltă.

(b) Perioadă de adaptare și ajustare. Apariția caravelor de cămile, a comerțului maritim (Jud. 5, 17) și a cisternele tencuite, care fac posibilă urbanizarea unor regiuni muntoase și crearea unor terenuri arabile. Asimilarea culturii locale cu procedeele legislative și formele sacrificiale ale acesteia a condus la tensiuni inevitabile. Astfel religia canaanită și cultul ei atractiv au produs necazuri ciclice care au necesitat „ridicarea” judecătorilor (¿o7<? /-judecător, conducător militar, politic și spiritual; judecătorii erau foarte diferiți). Nu puritate a Yahwismului. Pe scurt, iregularitate teologică, anarhie politică, regula harismei.

(c) Deși lejeră, confederația tribală a ținut. Teritoriul ocupat a fost păstrat în linii mari. Ruben dispare ca seminție. Yahweh este Dumnezeu lor și-i scapă prin reprezentanți harismatici. Criza filisteană confruntă tot mai mult pe Israel cu o situație de forță majoră, care determină în cele din urmă schimbări radicale.

c) În literatura extra-biblică se cunosc cazuri în care numerele sunt în parte scrise cu litere, în parte cu cifre.1 în aceste documente, cifrele care se foloseau pentru unități, zeci, sute și mii, au în configurația lor liniuțe verticale care sunt ușor confundabile cu conjuncția ebraică vav i”. De aici dificultatea da a preciza cu exactitate despre ce era vorba: conjuncție sau numeral. De aici se poate deduce cât de ușor documente antice pot da loc la înțelegeri greșite. Astfel un text care intenționa să redea cifra de 1.100, putea fi interpretat neintenționat ca citind „o sută de mii.

d) Pentru orientali, expresii ca „mii de mii” sau „fără măsură” (1 Cr 22, 14) sau poporul era fără număr” (2 Cr 12, 3) înseamnă simplu cifre colosale. Ele nu pot fi desigur interpretate literal ci potrivit

intenției generale a autorilor.

e) Predilecția pentru liste genealogice și pentru rapoarte statistice a cronicarilor trebuie de asemenea avută în vedere atunci când ne aflăm la cărțile Cronicilor!

12. ISRAEL SUB JUDECĂTORII

1 Cronologia perioadei

Pe baza textului din 1 Regi 6, 1 putem stabili câteva repere: 930 BC – moartea lui Solomon; 966BC – începe construirea templului; 1445 BC – exodul; 1405 BC – trecerea Iordanului; 1405 – 1051 BC – de la Iosua la Samuel; 57 de ani – de la Iefta la ungerea lui Saul; 300 de ani – chivotul la Silo.

Judecătorii 11, 26 vorbește de o perioadă de 300 de ani de la cucerirea Canaanului la Iefta. Perioada cuprinde continuarea cuceririi sub Iosua, pe Otniel, Ehud, Șamgar, Debora și Barac, Ghedeon, Tola, Iair, precum și perioadele de asuprire, parțial suprapuse, în funcție de zona geografică a opresiunii.⁴

2. Situația internațională între 1200 – 1050 BC

(a) Dinastia a 20-a reprezintă sfârșitul Imperiului egiptean. Ramses al III-lea (1183 – 1152 BC) recâștigă controlul în sudul Asiei până la Bet Sean în

Inscripții preexilice ca ostraca din Samaria, din Lachis sau din Tell Qassile ori Papirusul aramaic din Elefantina, SDA BC 3: 122.123. SDA BC 2: 34 – 50.

Un tabel tentativ al perioadei Judecătorilor în SDA BC\ 2: 36.4 vezi Patriarchs and Prophets, p. 514.

Instalați israeliți. Există ginizoane egiptene la Bet Sean și Megiddo. Faptul că Ramses I are printre apiru și evrei la lucru, se poate datora faptului că unii evrei cădeau ocazional în mâinile unor conducători militari ai săi.

(c) Debora și Barac. Eliberează Israelul din mâna lui Iabin al Hațorului în timpul lui Ramses II.

(d) Ghedeon. Asuprirea madianită a fost paralelă cu invazia lui Merneptah al Egiptului, care așa cum se lauda el „a distrus cu

desăvârșire pe Israel". Ironia istoriei sau „care tălmăcit înseamnă”: Israelul era deja așezat în Palestina la data aceea! Rivalitate între triburi și dorința Israelului de a avea un rege reiese din oferirea regalității lui Ghedeon. Cea mai serioasă amenințare la existența Egiptului până la pericolul asirian, apare odată cu Popoarele Mării. Lupte sângeroase pe mare și pe uscat cu Ramses III al Egiptului, îi întorc pe aceștia spre Asia Mică, regiunea Carmelului sau Câmpia Filisteană unde întâlnesc triburi existente deja de multă vreme, devenind cei mai problematici inamici ai Israelului multă vreme.

4. Judecători târzii

(a) Toi a și Iair; 23 respectiv 22 de ani.

(b) Ieita, aproximativ 1106 BC, după o asuprire amonită din est, ce a durat 18 ani. În acest timp în vest, oprimarea filisteană timp de 40 de ani, cea mai dezastruoasă dintre toate, asupra semințiilor lui Dan, Iuda și Simeon.

(c) Eli, și mare preot. În jur de 1100 BC în lupta de la Alek, luarea chivotului de către filistenii a constituit cel mai trist moment din istoria Israelului de până atunci.

(d) Samson, născut în timp ce Samuel creștea și se întâlnea. A hărțuit timp de 20 de ani pe filistenii, pricinuindu-le pierderi însemnate.

(e) Samuel. Încă nu pregătit să înceapă lupta contra filistenilor. După 20 de ani, strălucita victorie de la Eben Ezer. Urmează 30 de ani de pace.

Se poate spune că teocrația a durat până aici, deși ea a fost încheiată din punct de vedere formal la cruce.¹

Vezi The Desire of Ages, 737.

Instalați israeliții. Există gizoane egiptene la Bet Sean și Megiddo. Faptul că Ramses I are printre apărări și evrei la lucru, se poate datora faptului că unii evrei cădeau ocazional în mâinile unor conducători militari ai săi.

(c) Debora și Barac. Eliberează Israelul din mâna lui Iabin al Hațorului în timpul lui Ramses II.

(d) Ghedeon. Asuprirea madianită a fost paralelă cu invazia lui Merneptah al Egiptului, care așa cum se lăuda el „a distrus cu desăvârșire pe Israel”. Ironia istoriei sau „care tălmăcit înseamnă”: Israelul era deja așezat în Palestina la data aceea! Rivalitate între triburi și dorința Israelului de a avea un rege reiese din oferirea regalității lui Ghedeon. Cea mai serioasă amenințare la existența Egiptului până la pericolul asirian, apare odată cu Popoarele Mării. Lupte sângeroase pe mare și pe uscat cu Ramses III al Egiptului, îi întorc pe aceștia spre Asia Mică, regiunea Carmelului sau Câmpia Filisteană unde întâlnesc triburi existente deja de multă vreme, devenind cei mai problematici inamici ai Israelului multă vreme.

4. Judecători târzii

(a) Toi a și Iair.; 23 respectiv 22 de ani.

(b) leita, aproximativ 1106 BC, după o asupra amonită din est, ce a durat 18 ani. În acest timp în vest, oprirea filisteană timp de 40 de ani, cea mai dezastruoasă dintre toate, asupra semințiilor lui Dan, Iuda și Simeon.

(c) Eli, și mare preot. În jur de 1100 BC în lupta de la Alec, luarea chivotului de către filistenii a constituit cel mai trist moment din istoria Israelului de până atunci.

(d) Samson, născut în timp ce Samuel creștea și se întâlnea. A hărțuit timp de 20 de ani pe filistenii, pricinuindu-le pierderi însemnate.

(e) Samuel. Încă nu pregătit să înceapă lupta contra filistenilor. După 20 de ani, strălucita victorie de la Eben Ezer. Urmează 30 de ani de pace.

Se poate spune că teocrația a durat până aici, deși ea a fost încheiată din punct de vedere formal la cruce.1

Vezi The Desire of Ages. 737.

4 – Caracterizarea perioadei

(a) surse extra-biblice.

Există o scrisoare satirică din perioada de după 1250 BC (conținut temporară cu asuprirea madianită), care descrie călătoria unui înalt

emisar egiptean în Palestina și Siria. Drumuri neîngrijite, lei, tâlhări, calul și hainele furate, apoi arcul, sulița și cuțitul; priviri dușmănoase ale beduinilor; sedus de o tânără din Ioppa de unde scapă doar cu prețul cămășii de în regal egiptean foarte valoros.

De asemenea călătoria lui Wenamon la Byblos, pentru a cumpăra lemn de cedru în vederea confecționării unei corăbii pentru Amun, apare într-o scriere dinaintea anilor 1050 BC. Aurul și arginții i-au fost furate la Dor; fapt pentru care adresează o plângere către regele cetății, însă nu a primit niciun răspuns favorabil. Fură și el ce poate și merge mai departe, însă trebuie să aștepte 29 de zile la porți pentru ca în cele din urmă regele Byblosului să-l trateze fără politețe și să-i amintească despre un alt agent egiptean care a așteptat 17 ani tară să fi primit ce avea nevoie, căci între timp a murit. Prețul este stabilit a fi de 30 de ori mai mare ca cel scontat și se cer în schimb piei, papirus, în regal, aur, argint și multe altele. La întoarcere este pândit de cei din Dor și trebuie să se refugieze în Cipru unde abia scapă de moarte. Aici textul se întrerupe și ceea ce se poate intui, este un sfârșit totuși fericit; altfel istorisirea nu ar fi fost relatată.

Cele două istorisiri din perioada judecătorilor scot în evidență nesiguranța, anarhia precum și imaginea ridicolă a prestigiului Egiptului în Canaanul acelor vremuri.

(b) Surse biblice

Cartea Judecătorii sumarizează perioada într-un singur verset: „Pe vremea aceea, nu era împărat în Israel, fiecare făcea ce-i plăcea” (21, 25). Episodul final cu călătoria levitului și întâmplările tragice care au urmat par a umple paharul.

5. Judecători timpurii

(a) Otniel. Se pare că regele mesopotamian Cușan Rișeataim este un prinț din Mitanni. În perioada lui, Seti I invadează Câmpia Esdraelonului pentru a-și asuma controlul asupra cetăților din câmpie. Aparent are de furcă doar cu tribul lui Isahar, așa cum reiese dintr-un monument prost păstrat de la Bet Sean.

(b) Ehud. Eliberează pe Israel de inamicii din sud: Moab, Amon,

Amalec. Urmează 80 de ani de pace, perioadă în care Ramses II al Egiptului conduce o luptă împotriva hitiților, tot în Câmpie, dar nu este preocupat de munte unde erau

Deși formată în Țara sfântă, liga tribală este o expresie exterioară a credinței Yahwiste primare, care în Palestina este reafirmată și extinsă.¹

8. Instituțiile confederației tribale

(a) Sanctuarul central era la Silo, înainte se pare că a fost la Ghilgal (1 Sa 11, 14 etc.; 13, 4 – 15; Am 5, 5) sau la Sihem și Betel.

(b) Cultul și preoția. Deși texte din Ras Shamra scot la iveală paralele canaanite, totuși acestea diferite atât în formă cât și semnificații. Nu sacrificiile ci reînnoirea legământului (Dt 31, 9 – 13) trebuia să ocupe locul central. De aici importanța fundamentală a legii legământului în viața lui Israel.² În ce privește preoția, Aaron și urmașii săi, preoții și leviții asigurau ceremonialul cultului.

9. Slăbiciunile majore ale confederației tribale ca organizație

(a) Liga tribală nu a putut soluționa impactul religiei canaanite;

(b) Ea nu a reușit să concerteze eforturile triburilor pentru a acționa în mod unit contra vrăjmașilor;

(c) Confederația tribală nu a putut împiedica semințiile de a se lupta unele împotriva altora.

¹ Bright, 168.

Privind forma, legea poate fi de tip apodictic („să nu” sau „nu vei” la fel ca în tratatele de suzeranitate) sau de tip cazuistici” dacă un om... atunci”, Exodul 21.22) așa cum de fapt era și în tradiția legislativă a vremurilor.

7. Confederația tribala

(a) Amfăcționia, termen tehnic introdus de Martin Noth, 1 se referă la confederația sacră a celor 12 triburi unite în jurul închinării la Yahweh. Ideea de confederație este folosită pentru a exprima solidaritatea socială, simțământul de apropiere și înrudire ce izvorăște din alți factori decât de sânge sau de limbă comună. În acest sens triburile reprezentau mai degrabă unități teritoriale decât pur de

rudenie. Nu atât de mult etnia ci mai degrabă tradiția sau ideologia îi făcea separați de celelalte popoare, chiar dacă s-ar putea numi „familie” (la fel ca familia adventă, familie a credinței și speranței comune). Este adevărat că întrajutorarea a dezvoltat legături între seminții, dar acestea nu au fost definitorii (ele au putut întări dar nu au creat legăturile – vezi Judecătorii 5, unde unitatea a supraviețuit în ciuda neparticipării unora).

(b) Ce rol a jucat însă religia comună, Yahvismul, în amfâcționia israelită? Nici acesta nu a fost elementul definitoriu, căci cum am putea altfel explica numeroasele lupte dintre cei de aceeași religie? Singura explicație satisfăcătoare s-ar putea găsi în ceremonia solemnă de tipul convertirii în masă de la Sihem (vezi Iosua cap. 24) cu ocazia căreia Israel a luat ființă ca o confederație de triburi unite în legământ cu Yahweh. Astfel legământul este forța unificatoare a amfâcționiei.

7. Sistemul tribal în acțiune

(a) Triburile erau egale între ele și nu era o conducere birocratică de tip feudal, asemenea celor canaanite din vremea respectivă, ci mai degrabă opera un centru religios, iar bătrânii judecau în virtutea prevederilor legământului. Cartea Judecătorii arată cum funcționa sistemul în caz de pericol: un om era „ridicat” și Duhul venea asupra lui, iar el conducea triburile la biruință împotriva asupritorilor.

(b) Judecătorii, cum au fost numiți acești conducători, nu erau regi; nu aveau o autoritate absolută, nici permanentă și nici ereditară; autoritatea lor consta în calitățile personale de conducător, mai precis înzestrările divine sau harisma. Acest tip de conducere era exprimarea credinței și constituției lui Israel: Dumnezeu domnea direct asupra poporului prin reprezentantul Său, călăuzit de Duhul Sfânt inspirată din structurile din Grecia, Asia Mică și Italia, deși azi criticată, nu trebuie lepădată ad-hoc. Moldovan Vilhelm, PROFETII VECHIULUI TESTAMENT, curs, București, 1983.

John Bright, A History of Israel, p. 178.

(c) Monarhia unită durează aproximativ 120 de ani, cu trei regii

care domnesc în medie câte 40 de ani: Saul cel slab și neexperimentat, David neobositul geniu luptător care pune bazele imperiului și Solomon care adaugă strălucirea la toate realizările de până atunci, conducând cu braț puternic. Ierusalimul, centru politic și religios cu influența lui magică asupra gândirii ebraice din toate timpurile, devine simbolul de care inspirația leagă tronul și mesianitatea Fiului lui David.

2. Saul (1050 – 1011 BC)

(a) Persoana: natură religioasă profundă, umilință, tendință spre generozitate. A început sub auspicii bune, aducând Israelului un nou suflu de speranță și curaj. Aceasta însă nu a ținut mult, căci relația lui cu Samuel s-a deteriorat și situația a devenit și mai rea ca înainte. Din nefericire, caracter indisciplinat: călcarea legilor levitice și a ordinelor divine duce la pierderea sănătății mintale (tentativa de a ucide pe David și pe Ionatan, uciderea preoților din Nob) și a tronului. Perturbarea se evidențiază și prin zelul nestăvilit contra spiritismului din țară, ca în final să caute refugiu tot în acesta. Pierde bătălia de la Ghilboa, la est de Câmpia Esdraelonului și împreună cu ea tot ce câștigase de la filistenii, iar poporul se retrage din nou în panică la munți! Puține schimbări, nu ocazie, dar mai cu seamă nu dorință.

(b) Realizări – un castel la Ghibea, 6, 5 km nord de Ierusalim, cu dimensiunile de 51, 8 m x 34, 7 m, cu ziduri exterioare de aproximativ 2 metri grosime, în care sala de audiențe de 2, lui x 7, bun, locul posibil al concertelor de arfă ale lui David. Ales datorită capacităților sale, a darurilor harismatice. Judecător, conducător harismatic, împărat, lider, comandant (conducător militar permanent, cel puțin așa intenționat). Oricum rămâne în funcția de judecător, conducând pe popor împotriva vrăjmașilor lui Yahweh. Prima armată permanentă de 3.000 de ostași, câte 1.000 în trei locuri; și succese militare contra lui Amon, Amalec, Edom, Moab, Siria și bineînțeles asupra filistenilor: prima prin Ionatan la Micmaș (11, 5 km nord de Ierusalim la înălțimea de 650 m, prin Wadi-es-șuvenit) iar a doua prin David asupra lui Goliat (între Soco și Azeca, la mijlocul drumului dintre Ierusalim și Ascalon), cu libertate

sporită și prăzi însemnate. Prin biruințele sale eliberează muntele iar bătăliile sunt continuate în Câmpie și la marginea ei. Toată viața lui a luptat cu filistenii (1 Sam. 14, 47 – 52).

(c) Filistenii –, sosiți cam în același timp cu Israel în Palestina. După aproximativ 200 de ani, dedați unui program de cucerire sistematică. Luptători formidabili, bine disciplinați, cu o tradiție militară puternică, deținând monopolul tehnicii fierului, invincibili acolo unde locul permite desfășurarea lor, parteneriatul

PERIOADA

AUTODETERMINĂRII

NAȚIONALE

13. MONARHIA UNITA

1. Sinteză istorică

(a) Criza care a dus confederația israeliană tribală la un sfârșit este una din perioadele cele mai semnificative din întreaga istorie a lui Israel, deoarece ea a pus în mișcare evenimente care în mai puțin de un secol au transformat atât de mult Israelul, încât în lumea contemporană nu se putea să nu ții seamă de el. Totodată este perioada despre care suntem cel mai bine informați (atât din surse biblice cât și extra-biblice).

(b) În timpul celor 350 de ani trecuți, dezvoltarea a fost greoaie; aveau loc eliberări, însă fără speranța că vor veni urmași care să-i elibereze în continuare. Abia acum nevoia unei guvernări unite devine tot mai acută. Din punct de vedere uman, dorința după un rege era justificată: unitatea națională, continuitatea stăpânirii și guvernarea stabilă sunt trei factori de care depindea atât rămânerea lor în viață cât și îndeplinirea misiunii față de lume. Această eventualitate a fost prevăzută de Moise în Deuteronomul 17, 14 – 20 unde sunt prezentate principiile regalității.

Imperiale, eu instalarea de garnizoane israelite în punctele strategice, apoi Siria cu Damascul, ce devine capitala administrativă de la nordul Israelului. Tratat de prietenie cu regele Hamatului (la nordul extrem) și Hiram. regele Tirului. Tot teritoriul dintre Egipt și

Euftrat a ajuns supus, tributar sau în relații bune cu David. Statul davidic a fost cel mai puternic în toată Palestina și Siria, și la fel de puternic ca oricare din cele ale zilei. Puterea imperiului era concentrată în coroană.

David era și rege și prim-ministru, administrând statul cu căpeteniile oștirii și celelalte căpetenii, după model egiptean: impozite, susținere de către provincii, îmbogățirea cultului cu muzică, curte, harem, gardă personală (cei 30 de viteji), etc. Probleme de succesiune: rășcoala lui Absalom, rebeliunea lui Șeba, Adonia. În schimb politica internă nu totdeauna strălucită (numărătoarea poporului, păcatul, poligamia). Personalitatea lui puternică și sprijinul neșovăitor al celor care l-au sprijinit au dominat forțelereacționante din popor și regatul a fost predat unit lui Solomon, cu care modelul vechi al conducerii harismatice a dispărut.

4 Solomon (971 – 931 BC)

(a) Personalitate: Ieddida, „Iubitul Domnului” se pare că a luat și un nume de tron: „Pașnicul”, adică Solomon. A condus cu mână tare în sensul că cea mai mică greșeală a cuiva putea să-l coste viața (Adonia, Ioab, Abiatar etc). Înțelepciune proverbială primită de sus datorită pietății din copilărie.

(b) Realizări administrative, economice și sociale: construcții vaste (templul, palatul pe Moria și Milo „umplutură” între Sion și Moria, Casa Pădurii Libanului, sala de judecată, palatul fiicei lui faraon. Crează un sistem național de apărare pentru menținerea siguranței și descurajarea agresorilor: repară zidul Ierusalimului și fortifică un lanț de cetăți pentru care și cai, ce devin baze militare (Hațor, Megiddo, Ghezer, Bet-Horon. Baalah). Întărirea armatei cu 1200 de care de război, 4.000 de cai și 12.000 de pedestrași. Epuizează atât de mult bugetul încât este nevoit să vândă 20 de cetăți din Galilea pentru plata datoriilor externe. Industria cuprului. Cai și care – intermediar pentru Siria.

Era de aur – bogăția coroanei, creșterea nivelului de trai, populația se dublează în raport cu cea din vremea lui Saul. Harem,

pentru relații bune cu vecinii, temple pentru fiecare doamnă, etc. Necazuri interioare: munca silnică, problema fiscală, 12 districte în slujba curții – o față mai puțin lăudabilă a erei de aur – ca întotdeauna de fapt. Neliniștea poporului, poligamie, idolatrie, politică străină de principiile tradiționale. Toate acestea împreună cu altele au condus la inevitabila scindare și națiunile înconjurătoare și-au proclamat independența!

(c) Politica externă. Împărățiile vremii slabe, teritoriul vast ca niciodată. Solomon nu a avut probleme cu inamicii nici cu extinderea statului. Deși a ținut laolaltă imperiul, l-a lăsat totuși mai mic de cum l-a găsit (în Edom și Hamatul a cinci 5 cetăți. Teamă de Israel: amenințare la siguranța lor sau a comerțului.

(d) Sub jugul filistenilor. 1 Samuel 4, puțin după 1050 BC. Chivotul este luat, cultul central distrus, preoțiinea la fel. Garnizoane filistene în puncte strategice. Deprivarea lui Israel de arme. Forțele risipite și ordinea de mai de mult dispărută. Eșecul organizației tribale de a rezolva criza.

(e) Monarhia: era cu totul străină de tradiția lui Israel. Privită cu reținere, ostilitate și împotrivire pe de o parte și tacit favorabil pe de altă parte (așa cum pare a reieși din cele două categorii de rapoarte (1 Sa 8; 10, 17 – 27; 12 și respecti v 1 Sam. 9, 1 – 10, 16). Deși o imitare a națiunilor păgâne, monarhia lui Israel este unică, nu ca cetalățile-state de tip feudal canaanit, ci cu puțin diferită de ceea ce a fost înainte. Ideea regalității s-a conturat în mod gradat (Saul apărea în fruntea triburilor doar în vremuri de criză).

3. David (1011 – 971 BC)

(a) Personalitatea: deosebit de Saul, posesor de moșii, militar talentat, poet, muzician. Profund religios, greșeli mari (oamenii mari fac greșeli mari) dar a știut cum să se pocăiască și să recâștige favoarea divină. Om cu spiritul lui Dumnezeu, harismatic.

(b) Recâlizări de natură politică: luptător experimentat, cu trupe de reputație, salvează în câțiva ani situația disperată distrugând decisiv și pentru totdeauna opoziția lilisteană. Domnește 6 ani peste

Iuda ca nouă entitate la Hebron, cu știrea filistenilor (vasal al lor, care se bucură de dezbinare), în timp ce peste Israel stăpânește Iș-Boșet. Apoi întreg Israelul devine statul Israel. Consolidarea acestuia prin înfrângerea filistenilor, teama de Egipt probabil l-a oprit să-i desființeze. Filistenii sunt aduși în armata sa ca mercenari.

Alegerea noii capitale. Ierusalimul, a constituit dovada unei înțelepciuni politice remarcabile (localizată între Iuda și Beniamin, centrală, departe de drumul imperial, nu aparținea nici unui trib și era acceptabilă pentru toți, rămânând până în ziua de azi cu un rol unic în lume. Mutarea chivotului, adunarea preoției (față de decimarea ei de către Saul), o altă mișcare strategică pentru a lega laolaltă cele două împărății.

Extinderea și consolidarea statului. Abia acum cucerirea Canaanului este încheiată – odată cu zdrobirea suveranului filistean unele enclave și cetăți și-au transferat loialitatea lui David. Se naște o nouă entitate geografică: întreaga Palestină. Apoi luptă contra vrăjmașilor imperiului: Edom, în sudul Transiordaniei, Moab la nord de Edom și Amon la nord de Moab devin provincii

Din numele lui reiese că Saul a terminat prin a se închina la Baal-dar hagiograful a preferat Iș Boșet om al rușinii căci atât de detestabil era Baal.

a cinci 5 cetăți. Teamă de Israel: amenințare la siguranța lor sau a comerțului.

(d) Sub jugul filistenilor. 1 Samuel 4, puțin după 1050 BC. Chivotul este luat, cultul central distrus, preoția la fel. Garnizoane filistene în puncte strategice. Deprivarea lui Israel de arme. Forțele risipite și ordinea de mai de mult dispărută. Eșecul organizației tribale de a rezolva criza.

(e) Monarhia: era cu totul străină de tradiția lui Israel. Privită cu reținere, ostilitate și împotrivire pe de o parte și tacit favorabil pe de altă parte (așa cum pare a reieși din cele două categorii de rapoarte (1 Sa 8; 10, 17 – 27; 12 și respectiv 1 Sam. 9, 1 – 10, 16). Deși o imitare a națiunilor păgâne, monarhia lui Israel este unică, nu ca cetățile-state

de tip feudal canaanit, ci cu puțin diferită de ceea ce a fost înainte. Ideea regalității s-a conturat în mod gradat (Saul apărea în fruntea triburilor doar în vremuri de criză).

3. David 0011 – 971 BC)

(a) Personalitatea: deosebit de Saul, posesor de moșii, militar talentat, poet, muzician. Profund religios, greșeli mari (oamenii mari fac greșeli mari) dar a știut cum să se pocăiască și să recâștige favoarea divină. Om cu spiritul lui Dumnezeu, harismatic.

(b) Realizări de natură politică: luptător experimentat, cu trupe de reputație, salvează în câțiva ani situația disperată distrugând decisiv și pentru totdeauna opoziția filisteană. Domnește 6 ani peste Iuda ca nouă entitate la Hebron, cu știrea filistenilor (vasal al lor, care se bucură de dezbinare), în timp ce peste Israel stăpânește Iș-Boșet¹. Apoi întreg Israelul devine statul Israel. Consolidarea acestuia prin înfrângerea filistenilor, teama de Egipt probabil l-a oprit să-i desființeze. Filistenii sunt aduși în armata sa ca mercenari.

Alegerea noii capitale. Ierusalimul, a constituit dovada unei înțelepciuni politice remarcabile (localizată între Iuda și Beniamin, centrală, departe de drumul imperial, nu aparținea nici unui trib și era acceptabilă pentru toți, rămânând până în ziua de azi cu un rol unic în lume. Mutarea chivotului, adunarea preoției (față de decimarea ei de către Saul), o altă mișcare strategică pentru a lega laolaltă cele două împărății.

Extinderea și consolidarea statului. Abia acum cucerirea Canaanului este încheiată – odată cu zdrobirea suveranului filistean unele enclave și cetăți și-au transferat loialitatea lui David. Se naște o nouă entitate geografică: întreaga Palestină. Apoi luptă contra vrăjmașilor imperiului: Edom, în sudul Transiordaniei, Moab la nord de Edom și Amon la nord de Moab devin provincii

Din numele lui reiese că Saul a terminat prin a se închina la Baaldar hagiograful a preferat Iș Boșet om al rușinii căci atât de detestabil era Baal.

fost transferată de la individ la dinastie. Triburile israelite erau

organizate în districte guvernamentale cu scopul impozitării, a scrierii la oaste și la muncă silnică. Societatea tradițională agrară și pastorală a fost transpusă într-o structură comercială și industrială imunătoare. Israel a dezvoltat o cultură urbană similară în multe feluri celei canaanite. O distribuire inegală a bogăției și resurselor a sporit prăpastia dintre săraci și bogați producând o serioasă schismă în societatea israelită.

(b) Legământul cu David – teologia regalității davidice, bine conturată în Psalmi – prevede alegerea Sionului și a casei lui David pe vecie. Regele și cultul formează o legătură ilicită: instituția regalității, străină la început pentru Israel, a fost privită apoi ca sfântă și sprijinită de cult și teologie. Chiar dacă cultul a fost pepiniera de unde s-a născut așteptarea lui Mesia, David cel ideal – așteptare ce a modelat credința și istoria lui Israel în veacurile viitoare – amprenta religioasă dată statului a dus la concluzia că tot ce consfințește statul e bun și inspirat, sau este în armonie cu țințele religioase. Astfel cultului i s-a acordat o funcție păgână, ca protector al siguranței statului. Legământul cu David a eclipsat pe cel sinaitic. Apar tensiuni cu privire la monarhie. Unii au acceptat Casa lui David ca instituție în mod divin rânduită, alții au văzut în tirania lui Solomon tot ceea ce nu trebuia monarhia să fie, considerând-o intolerabilă (în special cei din Nord).

(c) Nici David nici Solomon nu au putut face punte peste prăpastia dintre independentă tribală și autoritatea centrală, dintre tradiția amfictionică și pretențiile noii ordini. Din contră, politica opresivă a lui Solomon a mărit și mai mult abisul dintre vechi și nou, care în cele din urmă a devenit iremediabil. Problemele ce s-au ridicat au fost mai degrabă reprimare decât rezolvate.

14. ÎMPĂRĂȚIILE INDEPENDENTE ALE LUI ISRAEL ȘI IUDA

1 Izvoare: sursa principală o constituie cărțile 1 – 2 Regi, chiar dacă aceasta sunt mai preocupate de evaluarea teologică a istoriei și a monarhiei decât de istoric per's; cărțile profetice Amos și Osea; inscripții extra-96 biblice contemporane.

2. Cronologie1

Vezi tabelul din SDA BC. 2: 77.

sirian – puterea lui scăzută). Relații amicale, alianțe (multe via căsătorie). Căsătoria cu fiica lui Faraon¹ arată atât importanța lui Israel cât și statutul relativ inferior al Egiptului la data aceea.

Solomon a înțeles cel mai lucid potențialul economic al imperiului. Comerț pe marea Roșie inspirat de la fenicieni (până în Somalia / Ofir) – o flotă la Etion Gheber și marinari fenicieni iar pe uscat – comerțul de caravane cu Arabia, Sabeenii (împărăteasa din Seba) care aduc o strălucire nemaiîntâlnită și bogăție proverbială (Mt. 6, 28.29). Practic nimic nu trecea spre Egipt sau Mesopotamia, nimic nu venea din Est sau din Sud-Vest fără să îmbogățească visteriile lui Solomon. Dezvoltă relațiile comerciale cu Tirul.

(d) Planul cultural, are loc o înflorire fără precedent. Tradițiile istoriei lui Israel prind formă finală. Istoria curții regale a lui David, muzica și psaltirea, literatura înțelepciunii, sunt scrise.

(e) Planul social-religios: întreaga societate s-a transformat. Statul a luat locul confederației tribale. Triburile amestecate în parte de noua împărțire administrativă (în 12 districte). Independența tribală a dispărut, puterea devine centralizată. Apar impozite, înrolări în armată, munci de stat. Baza obligațiilor sociale nu mai era legământul ci statul. Legea legământului și-a pierdut mult din relevanța ei. Suprastructura industrială și comercială pe baze agrare a dat naștere culturii urbane. Influențele exterioare mult mai largi, absorbirea populației canaanite fără noțiunea de lege a legământului, adâncirea prăpastiei dintre bogați și săraci. Democrația tribală a slăbit. Are loc o schismă în societatea lui Israel – pe de o parte proletari, muncitori tocmiți, sclavi – de altă parte aristocrația, o generație născută la curte și crescută în purpură. Religia a fost centralizată și ea sub conducerea statului – comunitatea religioasă și cea seculară erau unite sub coroană – dacă Samuel l-a eliberat din funcție pe Saul, acum Solomon îl destituie pe Abiatar.

5. Problema teologică a monarhiei²

(a) Unii au considerat că legământul cu Avraam a fost împlinit în

David (deși mulți nu erau încântați sau mulțumiți de noua ordine). Însă monarhia a eșuat să devină o binecuvântare atât pentru Israel cât și pentru națiunile înconjurătoare. Monarhia lui David și Solomon a ajuns ca a celorlalte națiuni: imperialistă, ahtiată după putere și bogăție. Sub administrarea lui Solomon, națiunea lui Israel a suferit o transformare interioară: confederația tribală cu instituțiile ei sfinte și conducerea harismatică s-a transformat gradat într-un stat dinastic. Harisma și alegerea divină a

Siamun, dinastia 21.

Pentru o discuție mai amplă vezi Bright, A History of Israel, p. 224 – 228.

Sanherib. Ierusalimul scăpat prin intervenția divină (distrugerea unei numeroase armate asiriene) asigurată prin ascultarea de Isaia.

Manase (697 – 609 BC) aproximativ 10 ani coregent. Nelegiuit. Vasal față de Esarhadon și Asurbanipal. Rebeliune și luare în Babilon¹, restaurare apoi. Țara stoarsă la maximum de asirieni. Convertit în final.

Amon (642 – 640 BC) nelegiuit, asasinat de servii lui.

Iosia (640 – 609 BC) înclinație religioasă, găsește cartea legii și declară război total păgânismului și idolatriei chiar și în epava Israelului. Interferează alianța egipteano-asiriană contra pericolului babilonian pentru motive neclare², cu consecințe tragice (moartea la Megiddo, 609 BC).

Ioahaz (609 BC) domnește 3 luni. Țapul ispășitor pentru încumetarea lui Iuda de a se interfera cu planurile lui Neco. Prizonier în Egipt.

Ioiachim/ Eliachim (609 – 598 BC) nelegiuire grosolană și idolatrie. Ucide pe profetul Urie (În 26, 20 – 23). Vasal al învingătorilor babilonieni, care își desăvârșesc în câțiva ani cucerirea și reorganizarea întregii Palestine. Moare la scurt timp și înmormântat ca un măgar.

Ioiachim (598 BC) 3 luni. Luat prizonier de Nebucanețar cu toată

casa lui și elective serioase. Tratat cu demnitate.³ Apoi întemnițat și în al 37-lea an al captivității lui restaurat de Merodac Balada n.

Zedechia/ Matania (597 – 586 BC) caracter slab, înclinat să facă bine dar dus de valul popular. După 4 ani de loialitate, încearcă o alianță cu Egiptul, contrar sfatului lui Ieremia și atrage asupra sa și a lui Iuda dezastrul. Nebucanețar pustiește toată țara și asediază Ierusalimul, care după mai mult de doi ani este luat (19 iulie, 586), prădat și distrus prin foc (15 – 18 august).

Ghedalia ca guvernator (586 BC) la Mipta. Harababură politică. Ucis de una din căpetenii. Cei rămași iau drumul Egiptului.

ISRAEL (celelalte seminții)

Ieroboam I (931 – 910 BC) efraimit, condusesse lucrări la construirea Millo. Lupte cu Iuda, aparent și el atins de Șişac. Vițeei la Betel și Dan – păcatele lui Ieroboam. Modificări ale sărbătorilor. Calendar civil cu începere în primăvară, față de toamnă în regatul de sud.⁴ întemeiază împărăția pe cel mai slabe temelii.

Nadab (910 – 909BC) nelegiuit, ucis de Baeșă în cetatea filisteană Ghibeton

1 considerat a doua capitală de către asirieni, SDA BC, 2: 88.

fie teamă că faraonul Egiptului are și alte planuri decât cel de a salva dezintegrarea Asirici (posibila refacere a imperiului egiptean în Asia) fie din cauza unei alianțe cu Nabopolasar al Babilonului, sau de teama că dacă Egiptul va ieși biruitor, va cădea ori în mâna lui ori a Asiriei.

3 SDA BC, 2: 97.

Tot pentru a fi diferit, a introdus și sistemul egiptean al non ascensiunii față de cel inclusiv, folosit în sud. SDA BC, 2: 79.

Osea (732 – 722 BC) tribut insuportabil Asiriei în schimbul vasalității. Revoltă ce duce la alianță cu Egiptul și intervenția lui Salmanasar V care asediază Samaria. După 3 ani Sargon II cucerește cetatea.

4. Sinteză istorică

(a) Declinul națiunii

Perioadă în care vremurile eroice de debut ale națiunii s-au încheiat și vremea tragică a chinurilor de moarte încă nu a început. Cauze: inovațiile lui Solomon au fost întâmpinate cu un resentiment considerabil. Toleranța religioasă a dus la sincretism. Locuri sfinte au fost închinat lui Chemoș, Astartei și lui Milcom. Întreaga structură a societății israelite s-a schimbat și mulți tânjeau să se reîntoarcă la cărările cele vechi.

Autoritatea lui Solomon a fost public provocată de Ieroboam din cauza măsurilor opresive ale acestuia. Alegerea unui succesor de către Solomon s-a dovedit a fi o greșală, având în vedere că noul rege nu a putut trata situația complexă pe care a moștenit-o. Urmări: regatul s-a scindat. Relația dintre cele două împărății s-a deteriorat. Regii lui Israel și Iuda au păcătuit iar poporul le-a urmat exemplul.

(b) Primii 50 de ani (922 – 876 BC) 1

Cauzele schismei au fost multiple, dar una principală: politica opresivă a lui Solomon care duce la înstrăinarea triburilor din nord. A fost recâștigată oarecum independența tribală, Ahia și Șemaia umblă în vechea tradiție a ligii tribale (1 Rg 11, 29 – 39; 12, 21 – 24). Imperiul s-a prăbușit. Israel și Iuda au ajuns state de mână a doua. Tributul extern încetează să mai curgă. Multe din aventurile lui Solomon s-au prăbușit. Economia a fost grav afectată. Schisma a fost urmată de două generații adesea în conflict, cu lupte fără concluzii clare, în care poziția ambelor state s-a deteriorat și mai mult. Luptele sporadice dintre Roboam și Ieroboam vizau teritoriul lui Beniamin – tampon între nord și sud – anexat de partea sudică în vederea apărării capitalei, iar destinele lui de aici înainte s-au identificat cu cele ale lui Iuda.

Invazia lui Șişac al dinastiei a 22-a egipteană în jurul anilor '918 BC, urmărea recâștigarea autorității în Asia. Devastând întreaga Palestină slăbește regatul de sud, spulberând posibilitatea reîncorporării împărăției de la nord. Luptele dintre cele două împărății au continuat și în vremea lui Abia și Așa (915 – 913 BC respectiv 913 – 873 BC). Invazia lui Zerah, etiopeanul, poate fi din partea unei

Aceasta ne dă o idee despre relativitatea

Bacșa (909 – 886 BC) necăjește pe Iuda, necăjit de Benhadad. Ela (886 – 885 BC) ucis de Ziruri, generalul său. Ziruri (885 BC. 7 zile) sinucis prin foc.

Omri (885 – 874 BC) luptă patru ani1 contra lui Tibni pentru a-l înlătura. Alege Samaria ca David Ierusalimul, invincibilă prin forță, doar prin lipsă de apă și hrană. Personalitatea, succesul politic, realizările materiale l-au făcut ilustru generații după aceea. Relații cordiale cu fenicienii, încuscrire cu regele Tirului. Relații cinstite cu Siria. Supune pe Meșa (Piatra moabită).

Ahab (874 – 853 BC) mai bine zis Izabela, provoacă o criză de maximă magnitudine. Ilie și Elisei conducători spirituali la cârma destinelor Israelului. Casa de fildeș cu motive siriene și asiriene. Succese militare moderate contra sirienilor (de două ori) și în coaliția antiasiriană. Pierde în luptă contra Ramotului din Galaad – când s-a crezut prea puternic2) Ahazia (853 – 852 BC) nelegiuit.

Ioram (852 – 841 BC) înfrânge revolta Moabului cu Iosafat din Iuda. Lupte cu sirienii și moare de mâna lui Iehu.

Iehu (841 – 814 BC) desființează dinastia lui Omri și parțial baalismul. Tribut lui Salmanasar III (Obeliscul negru).

Ioahaz (814 – 798 BC) lupte interminabile cu sirienii, pierderea unor teritorii însemnate și pierderea înfricoșătoare3 a puterii.

Ioas (798-782 BC) reface echilibrul cu sirienii și îi învinge. Provocat de Amația supune și prădează Ierusalimul.

Ieroboam II (793 – 753 BC) coregent 12 ani cu Ioas. Reface mrea parte a teritoriului imperial în timpul unei depresii asiriene. Puternic dar fără discernământ politic.

Zaharia (753 – 752 BC) ucis de Șalum. Șalum (752 BC) domnește o lună. Asasinat de Menahem. Menahem (752 – 742 BC) sângeros, pierde vastul teritoriu sirian. Plătește un tribut enorm lui Tiglat Pileser III. Impozite grele asupra poporului. Pecahia (742 – 740 BC) asasinat de Pecah.

Pecah (740 – 732 BC) uzurpă anii regali ai lui Menahem și Pecahia! 4 Politică dezastruoasă: coaliția antiasiriană cu sirienii și

constrângerea lui Iuda în aceasta, duce la războiul siro-efraimit care provoacă Iuda să ceară ajutor Asiriei. Tiglat Pileser transformă Siria, Filistia și marea parte a Israelului în provincii asiriene.

1 Vezi SDA BC. \ 2: 80.

2 SDA BC 2: 81.

de la cele 2000 de cară ale lui Ahab la Qarqar au mai rămas doar 10! SDA BC \ 2: 82. Pecah își atribuie cei 12 ani pe care i-a domnit Menahem și Pecahia prin a se desemna continuator al dinastiei lui Iehu sau a lui șalum, ori prin a domni asupra unei părți neînsemnate a țării și nerecunoașterea celor doi predecesori ai săi. Vezi SDA BC, 2: 85.

nicio concepție clară despre legea legământului. Baalismul, criza religioasă, apostazia, păgânismul. Schismă în ordinul profetic care nu se va vindeca niciodată. Ilie, simbol și cristalizare a opoziției, luptă împotriva statului și religiei păgâne. Tensiunea așa de serioasă încât detonarea exploziei a șters cu desăvârșire casa lui Ahab și aproape că a distrus cu totul și Israelul.

Ahazia (850 – 849 BC) domnește doar câteva luni și cade printre zăbrelile odăii de sus: În opoziție cu Ilie.

Ioram (849 – 843) încearcă să facă o reformă dar este fără putere atâta timp cât umbra sinistră a reginei mame se întindea peste țară. Probleme cu Meșa al Moabului. Lupta împotriva Ramotului din Galaad și Damascului continuă și după 8 ani.

Opoziția continuă prin Elisei și fiii prorocilor. Buni patrioți, stând în vechile tradiții, încurajând războaiele sfinte ale lui Yahweh. Cazul lui Nabot nu se poate uita. Sentimentul popular contrar de asemenea și în opoziție cu luxul curții, etc. Recabiții, alți conservatori gata de opoziție, într-o tradiție foarte primitivă. Forțe oponente și în sânul armatei. Iehu și ofensiva lui sângeroasă – revoluția din 843 BC. Elisei a uns pe Iehu – tradiția harismatică; cultul lui Baal desființat, Yahwismul a redevenit religie oficială.

În Iuda, situația oarecum paralelă; dar întrucât influențele păgâne au pătruns mai greu, violența nu era atât de mare.

Iosafat (873 – 849 BC) a descurajat baalismul. Reformator

juridic. Alianța cu politica expansionistă a lui Israel a adus roade amare.

Ioram (849 – 842 BC) pierde Edomul și Etion Gheberul, cu consecințe economice serioase. Căsătoria cu Atalia aduce baalismul în Ierusalim, ca modă generală a curții.

(d) Israel și Iuda în secolul următor (850 – 750 BC)

Perioadă de slăbiciune în care Israel și-a pierdut aproape total existența independentă. Omri: o dinastie ce a durat aproximativ un secol. Pierderea alianțelor cu Tirul și Iuda duce la depresiune economică și instabilitate politică. În interior paralizie: clasa conducătoare (spuma) distrusă, resentimente, păgânism înfloritor sub numele de Yahwism. În paralel cu slăbiciunea internă, pericolul asirian devine amenințarea principală căreia Tirul, Sidonul și Israelul îi plătesc tribut. Retragera Asiriei timp de o generație dă mână liberă Damascului să se ridice. Iehu a pierdut Transiordania. Ioahaz (815 – 802 BC) pierde puterea (2 Rg 13, 7).

Iuda (837 – 802 BC) de asemenea slab. Ioas plătește tribut lui Hazael. Ioas repară templul. Amația.

Reînvierea lui Israel și Iuda în sec. 8 BC a avut loc datorită unor conducători capabili și împrejurărilor externe favorabile pentru casa lui Israel și Iuda.

garnizoane lăsate de Șişac. Lupta dintre Așa și Baeșa la Rama, la doar 8 km de Ierusalim, are ca urmare luarea unor teritorii din Benjamin. Timp de două generații lupta este indecisă căci nicio parte nu-l putea câștiga, însă aceasta a slăbit cele două state atât în efective cât și mijloace. Dacă acestea ar fi continuat, regatele ar fi căzut curând pradă agresiunii străine; noroc că războiul a fost abandonat.

Statele rivale erau diferite: Iuda mai sărac, mai mic, mai omogen; Israel mai bogat și mai mare, mai expus influențelor exterioare pentru că avea mai multă populație canaanită. Concepția despre dinastie era diferită: în nord trebuia creat un stat căci nu exista nimic. Astfel Ieroboam, cu geniul său neobișnuit, a reușit să facă tot ce era necesar: capitală (Sihem, apoi Tirța), organizație militară,

administrativă, culturală, etc. Cultul idolatru, chiar dacă prin reprezentări zoomorfe (viței) imitau heruvimii de la templu. Abia din Silo îl abandonează pe Ieroboam la fel ca Samuel pe Saul – o nouă întoarcere a politicii! Instabilitatea internă în nord, pe când împărăția din sud cu dinastia lui David a rezistat până la sfârșit. În primii 50 de ani tronul lui Israel și-a schimbat ocupanții prin violență de trei ori (datorită concepției harismatice despre conducere: numire de profet, aclamare de popor). Împărații propuși de popor erau când sprijiniți, când denunțați de profeți. În sud exista o tensiune între tendințele sincretiste: curtea – liberală, iar populația săracă» conservatoare. În vremea lui Ieroboam și Abia tendințele paganizante au continuat (putea ieși ceva nobil din mame păgâne?), ducând la prostituție sacră și homosexualitate. Așa, conservator, determină o reformă și urmează înflorire economică, comercială.

(c) Israel și Iuda de la Omri la Iehu (876 – 843 BC)

Omri (876 – 869) a moștenit un Israel redus și amenințat. Amenințarea Asiriei ce se ridica (pe vremea lui David și Solomon, la punctul cel mai scăzut) devine acum un pericol de moarte. Israel este numit de asirieni „casa lui Omri”, la multă vreme de la dispariția ei. Pace în interior, relații bune cu Iuda, legături strânse cu Fenicia și mână tare peste Iordan (mai ales asupra arameilor) alianță cu Tirul prin căsătoria lui Ahab cu Izabela și alianță cu Iuda prin căsătoria Ataliei (sora1 sau fiica lui Ahab) cu Ioram. Recâștigă controlul în Transiordania, Filistia și parțial în Siria. Israelul formează o alianță determinată de pericolul amenințării asiriene, prin care i-au ținut piept pentru o vreme (lupta de la Qarqar, pe Orontes un afluent al Eufratului).

s

În interior, refacerea economiei. Samaria devine capitala. Bogăție și putere, fortificații, dar dezintegrare socială progresivă (săracii la cheremul bogaților). Foametea din timpul lui Ahaz. La fel ca Izabela, o mulțime de oameni nu aveau

John Bright, A History of Israel.

Ascendența Damascului se termină abrupt datorită lui Adad-Nirarill (811 – 784 BC). Israel, Tir, Sidon, Edom, nu cucerite dar supuse unui tribut greu. Asiria slăbită de Urartu, așa că Israel a fost eliberat pentru o vreme de amenințări.

Ioaș (802 – 786 BC) din Israel, reia teritoriile pierdute de la Sirieni. Devastează Iuda și Ierusalimul.

Ieroboam II (786 – 746 BC) foarte capabil, reface frontierele aproape ca pe vremea lui Solomon.

În Iuda, Amația (800 – 783).

Uzia (783 – 742) repară zidul Ierusalimului, întărește armata. Inventează mașini de război, are control în Edom, Filistia, redeschide căile comerciale spre Elat și Etion Gheber. Împreună, teritoriile sunt aproape ca ale imperiului. Prosperitate economică, comercială, lux, bunăstare etc. Optimism în făgăduințele divine cu privire la viitor.

(e) Altă perioadă de slăbiciune: primii profeți clasici (Amos și Osea)

Amos, dezintegrare socială: solidaritate distrusă, săraci și bogați; dezintegrare religioasă: Yahwismul religia oficială dar cultul fertilității abunda peste tot. Cultul avea o funcție păgână – îmbunarea zeului pentru pacea împărăției prin jertfe și ritual. Mândrie și încredere falsă în puterea națiunii, orizontul internațional senin, încredere falsă în făgăduințele lui Dumnezeu. Obligația legământului era doar de natură rituală, cultică. Așteptarea zilei lui Yahweh provine din secolul 8 BC. Deși credința oficială (normativă) a reținut semnificațiile de „alegere”, „legământ” și „făgăduință”, o perversiune interioară insidioasă: Yahwismul în pericol de a deveni o religie păgână.

Protestul profetic. Amos și Osea au fost primii să atace abuzurile într-o manieră ce a devenit clasică. Stând în vechea tradiție a legământului și a conducătorilor harismatici veghează și asistă Israelul și Iuda în lunga lor agonie către moarte, dând un nou suflu de viață credinței lui Israel.

5. Reflexii:

(a) Israel: 10 dinastii pentru 22 de regi, din care 7 asasini ai predecesorilor, în 208 ani¹, întemeiată pe temeliile cele mai slabe nu a reușit să iasă niciodată din impasul religios, ci a fost fărâmițată bucățică cu bucățică de sirieni și Asiria. În cele din urmă s-a evaporat. Zămislită și născută în spiritul rebeliunii nu avea șanse de supraviețuire. Închinarea coruptă și adăugarea închinării baalite, supraviețuiește numai datorită slujirii reformatoare a lui Ilie, Elisei și a altor profeți.

SDA BC; 2: 79.

(b) Iuda: un tablou trist. Dezgolit de asirieni. Deși experimentată o eliberare strălucită și miraculoasă în timpul lui Ezechia, prețul lipsei de înțelepciune a fost greu plătit: devastarea țării de la un capăt la altul – Ierusalimul singur scăpat de distrugere. Repetatele nenorociri care s-au abătut asupra împărăției au fost cauzate de apostazie și neascultare – jumătate din regi au făcut ce nu plăcea Domnului!

6. Rebusul cronologic din Regi și Cronici.

(a) Temeiul rebusului.

Cărțile Regi și Cronici abundă în informații cronologice: de la lungimea domniei unor împărați ai lui Iuda și Israel, la legătura domniilor din cele două împărății (numite sincronizări), de la vârsta regilor lui Iuda la urcarea acestora pe tron sau legătura dintre anumite evenimente sincronizate cu anul de domnie al unui rege și referiri cronologice la evenimente raportate în istoria seculară (vezi 1 Rg 14, 25; 2 Rg 18, 13) și până la sincronizarea unui eveniment cu anii de domnie a unui rege străin (În 25, 1; 32, 1) avem un temei adecvat pentru construirea unei cronologii a lui Israel.

Necazul este că la prima vedere o mare parte a acestui material pare contradictoriu. De exemplu, potrivit cu 2 Rg 1, 17 și 3, 1 Ioram fiul lui Ahab începe să domnească în două timpuri diferite: al doilea an al lui Ioram, fiul lui Iosafat din Iuda și respectiv în al optsprezecelea an al lui Iosafat, regele lui Iuda. Perioada cuprinsă între 1 Rg 12 și 2 Rg 9, 24 – 27 (de la scindarea împărăției și până la insurecția lui Iehu, când cei doi împărați ai lui Israel și Iuda au fost uciși) este de 98 de ani și 7 zile

pentru Israel și 95 de ani pentru Iuda.

Datele pentru următoarea perioadă sunt și mai pline de mister. Iehu din Israel și Atalia din Iuda au început să domnească în același timp și totuși până la căderea Samariei (2 Rg 18, 10) totalul de ani este 143 și 7 luni pentru Israel și 166 pentru Iuda. Situația este și mai complicată din cauza cronologiei asiriene care însumează 120 de ani pentru aceleași evenimente.

Sincronizările domniilor unor regi cu duratele altor regi din alte împărății, ridică de asemenea dificultăți. De exemplu pe baza textelor biblice 2 Rg 14, 23 și 15, 1.8 rămâne o diferență de 24 de ani nejustificată. Toate acestea și altele de același fel constituie probleme aproape insurmontabile pentru cercetătorul Bibliei. Ceea ce pare a fi o breșă majoră a fost prezentat în cartea lui E.R. Thiele, *The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings* (1965). Cheia rezolvării rebusului cronologic se află în sistemul de socotire al anilor de domnie

Ascendența Damascului se termină abrupt datorită lui Adad-Nirarill (811 – 784 BC). Israel, Tir, Sidon, Edom, nu cucerite dar supuse unui tribut greu. Asiria slăbită de Urartu, așa că Israel a fost eliberat pentru o vreme de amenințări.

Ioas (802 – 786 BC) din Israel, reia teritoriile pierdute de la Sirieni. Devastează Iuda și Ierusalimul.

Ieroboam II (786 – 746 BC) foarte capabil, reface frontierele aproape ca pe vremea lui Solomon.

În Iuda, Amafia (800 – 783).

Uzia (783 – 742) repară zidul Ierusalimului, întărește armata. Inventează mașini de război, are control în Edom, Filistia, redeschide căile comerciale spre

Elat și Etion Gheber. Împreună, teritoriile sunt aproape ca ale imperiului. Prosperitate economică, comercială, lux, bunăstare etc. Optimism în făgăduințele divine cu privire la viitor.

(e) Altă perioadă de slăbiciune: primii profeți clasici (Amos și Osea)

Amos, dezintegrare socială: solidaritate distrusă, săraci și bogați; dezintegrare religioasă: Yahwismul religia oficială dar cultul fertilității abunda peste tot. Cultul avea o funcție păgână – îmbunarea zeului pentru pacea împărăției prin jertfe și ritual. Mândrie și încredere falsă în puterea națiunii, orizontul internațional senin, încredere falsă în făgăduințele lui Dumnezeu. Obligația legământului era doar de natură rituală, cultică. Așteptarea zilei lui Yahweh provine din secolul 8 BC. Deși credința oficială (normativă) a reținut semnificațiile de „alegere”, „legământ” și „făgăduință”, o perversiune interioară insidioasă: Yahwismul în pericol de a deveni o religie păgână.

Protestul profetic. Amos și Osea au fost primii să atace abuzurile într-o manieră ce a devenit clasică. Stând în vechea tradiție a legământului și a conducătorilor harismatici veghează și asistă Israelul și Iuda în lunga lor agonie către moarte, dând un nou suflu de viață credinței lui Israel.

5. Reflexii:

(a) Israel: 10 dinastii pentru 22 de regi, din care 7 asasini ai predecesorilor, în 208 ani¹, întemeiată pe temeliile cele mai slabe nu a reușit să iasă niciodată din

A

Impasul religios, ci a fost fărâmițată bucățică cu bucățică de sirieni și Asiria. În cele din urmă s-a evaporat. Zămislită și născută în spiritul rebeliunii nu avea șanse de supraviețuire. Închinarea coruptă și adăugarea închinării baalite, supraviețuiește numai datorită slujirii reformaloarea a lui Ilie, Elisei și a altor profeți.

SDA BC; 2: 79.

posibilitate de armonizare a datelor aparent contradictorii fără nevoia de corecturi sau ghicire.

În perioada 848 – 796 BC (începutul domniei lui Ioram și sfârșitul domniei lui Ioas), toate dovezile arată spre o schimbare a sistemului de numărare al anilor, de la anul ascensiunii la cel al nonascensiunii. Această schimbare a fost favorizată de bunele legături

cu casa lui Omri din nord și putea fi introdusă chiar de Atalia, care a încurajat aparent pe cronicarii regali să opereze schimbări și retroactiv, pentru a include domnia lui Ioram.

Presiunea politică asiriană însă a determinat o revenire la sistemul anului de ascensiune în ambele împărății odată cu Ioas din Israel (798 BC) și Amația din Iuda (796 BC), metodă folosită în continuare până la încheierea istoriilor lor.

Un ajutor inestimabil pentru toată această perioadă biblică (monarhia divizată) îl oferă cronologia asiriană, care nu numai că a folosit un calendar solar ca cel din zilele noastre, însă a dat de asemenea repere anuale precise pentru perioada 891 – 648 BC pe baza listelor eponimice¹. La acestea se mai adaugă și o eclipsă pe care astronomii o fixează în 15 iunie 763 BC. Listele eponimice ajută la fixarea cronologiilor regele asiriene care la rândul lor sunt cheia pentru a stabili cu fermitate datele regilor lui Israel și Iuda pentru această perioadă. Astfel puncte fixe pentru cronologia biblică pot fi determinate pe baza sincronizărilor dintre istoriile asiriană și israelită – punctele de plecare fiind lupta de la Qarqar 853 BC dintre Salmanasar al III-lea și Ahab, luarea tributului de la Iehu în 841 BC precum și campaniile lui Tiglat Pileser al III-lea, Salmanasar al V-lea, Sargon al II-lea și Sanherib.

Un deosebit interes pentru istoria mai târzie (asiriană și post-asiriană) îl constituie Canonul lui Ptolemeu (aprox. 70 – 161AD), în care acesta trasează stăpânirea regilor Babilonului de la 747 BC, ai Persiei, a lui Alexandru cel Mare și a urmașilor lui, precum și a împăraților romani până în zilele lui. Faptul că Ptolemeu era un erudit în cunoștințe astronomice, istorice și geografice, face ca lucrarea lui să fie și mai valoroasă. Mențiunea potrivit căreia Sargon II a urcat pe tronul Babilonului în 722/21 BC, oferă o legătură importantă cu listele eponimice asiriene.

(d) Perioada 740 – 715 BC.2

Această perioadă scurtă este una dintre cele mai frustrante din punct de vedere cronologic. La prima vedere texte ca 2 Rg 15, 30.33

(Osea din Israel vine la putere în al 20-lea an al lui Iotam, în timp ce Iotam domnește doar 16 ani!); 2 Rg 15, 27 (Pecah domnește 20 de ani în ciuda faptului că în cronologia ebraică a început să domnească în 740 BC, iar în cea asiriană a încheiat-o în 732 BC); și 2.

Liste eponime cuprind oficialități asiriene în funcții înalte pentru fiecare an.

De al ascensiunea lui Pecah până la moarte lui Aha/.

(b) Anul ascensiunii și al non-ascensiunii.1

Înainte ca anii să fie recunoscuți în ere (BC/AD) evenimentele erau adesea datate potrivit anului de domnie regesc, de exemplu „în al doilea an al lui Darius” (Hg 1, 1). Cu toate acestea regii nu erau destul de considerați ca să moară la sfârșitul anului, așa că urmașii lor începeau de cele mai multe ori să domnească înainte de anul nou. Perioada de timp care mai rămânea până la anul nou era socotită ca „primul an de domnie” al regelui respectiv chiar dacă acest prim an putea dura doar o singură lună. Dar dacă primul an începea exact de la anul nou, perioada precedentă de timp, de la urcarea lui pe tron și până la primul an nou putea fi numită „anul ascensiunii” (al urcării pe tron) iar primul an propriu-zis de domnie începea odată cu anul nou. Cele două metode de calculare a anilor de domnie sunt numite sistemul ascensiunii și al nonascensiunii. Este evident faptul că o succesiune de mai mulți regi va avea o durată diferită în funcție de sistemul de calculare al anilor folosit. Pentru a calcula echivalentul formulei „în al doilea an al lui Darius, luna a șasea, ziua întâi” trebuie mai întâi să aflăm care a fost metoda de socotire a anilor, iar luna a șasea corespunde cu „Elul” indiferent dacă este vorba de calendarul civil sau religios, iar ziua întâia corespunde primei zile a lunii noi, lucru care poate fi determinat.

(c) Aplicarea modelului la perioada 931 – 740 BC.2

Pentru socotirea anilor de domnie în Asiria, Babilon și Persia era folosită metoda anului ascensiunii. Având în vedere că evreii aveau două începuturi ale anului regal – în primăvară (Nisan) și în toamnă (Tishri), care dintre ele era folosit în fiecare împărăție și cum erau

prezentate date din cealaltă împărăție: în termeni proprii sau tradus în sistemul folosit de autor? Trebuie luate în considerare de asemenea, coregențele sau perioadele iară domii. Ținând cont de toate acestea, Thiele a ajuns la niște concluzii izbitor de convingătoare.

Astfel, în primii aproximativ 60 de ani după scindare, cronicarii din Iuda au folosit sistemul anului ascensiunii iar cei din Israel sistemul anului nonascensiunii. Oricâte ori se dau date despre un rege din Iuda, se folosește sistemul anului ascensiunii și același sistem și pentru sincronizarea cu regele paralel din Israel, în timp ce pentru regii din nord și contemporanii lor din sud se folosește sistemul anului de nonascensiune. În plus, (calendarul) anul regal al lui Iuda începe în toamnă (Tishri) pe când cel israelit în primăvară (Nisan), probabil pentru a fi diferit și pentru a imita pe cel egiptean sau asirian. Aceste argumente oferă o

Sau metoda inclusivă și metoda ne-inclusivă. De la scindare la urcarea lui Pecah.

15. CRIZA ȘI CĂDERE

În toată istoria statului Israel de aproximativ 500 de ani, a fost un vid de putere – niciun imperiu care să domine lumea politică. Însă norul amenințării asiriene care zăbovi atât de mult se afla acum la orizont, aducând în sfârșit furtuna care mătură micile state „ca frunzele luate toamna de vânt”. Deși Iuda a reușit să supraviețuiască încă un secol și jumătate, depășind chiar și existența Asiriei, regatul Israel a fost lovit de explozie și fărâmițat. Aceste vremuri le vom avea în obiectiv acum.

1. Ofensiva asiriană: căderea lui Israel și subjugarea lui Iuda

(a) Începutul căderii lui Israel. Odată cu moartea lui Ieroboam II, istoria statului nordic devine o poveste a dezastrului. Boala erupe în exterior, anarhie chiar în momentul când Asiria prezenta amenințarea cea mai gravă din toată istoria. În următorii 25 de ani regatul de la nord a fost șters de pe hartă.

(b) Tiglat Pileser III (745 – 727 BC) 1. Până acum Asiria a fost măcinată intern; de acum ea este hotărâtă să cucerească, să ocupe, să

subjuge. Pentru resurse materiale, lemn, minerale, poarta trebuia deschisă spre Egipt și Mediterana. Ziua de har pentru Israel s-a terminat. Țiglat Pileser III, unul dintre cei mai capabili împărați, fondatorul imperiului. Rezolvă tensiunile din jur (Babilon, Urartu etc), dar nu înainte de a se revărsa peste Vest. Reținut la început de Azaria/Ozia din Iuda (care a înțeles pericolul și s-a erijat în fruntea unei coaliții) dar ulterior nu ia doar tribut ci cucerește și deportează în mod sistematic. Însemnătatea acestei politici a fost învățată de Israel.

(c) Anarhia politică în Israel (2 Rg 15, 8 – 28). În cei zece ani de după moartea lui Ieroboam II (746 BC) cinci regi s-au succedat la tron. Pecah, unul din ascendenți în fruntea coaliției antiasiriene (formată din sirieni, filistenii) se găsește curând în luptă cu Iuda și aceasta a pus în mișcare marșul dezastrului.

(d) Dezintegrarea socială în Israel. Conform lui Osea și Amos nu există nicio integritate, niciun principiu, nicio credință comună, ci doar barbarie.

(e) Ultimele zile ale împărăției lui Israel. În coaliția antiasiriană, Pecah și Rețin, vor să scoată din amenințare pe Iuda, care a dorit o politică independentă.

Datele cronologice aparțin lui John Bright.

Rg 15, 27.30; 16, 1, ele; 18, 1 (de unde reiese că Ahaz avea 26 de ani când fiul său Ezechia a început să domnească la vârsta de 25 de ani) par imposibil de armonizat. Cu toate acestea, Thiele sugerează unde se află greșeala. Sincronizarea din 2 Regi 18, 1 nu poate fi corectă datorită faptului că Pecah a raportat domnia sa ca incluzând-o și pe cea a lui Menahem și Pecahia, începând din 752 BC în loc de 740 BC.

Sincronizarea misterioasă care plasează urcarea lui Osea în al 12 – le-a an al lui Ahaz (în 719 BC) și caută să coreleze domnia lui Osea cu cea a lui Ezechia, suprapunând astfel domniile lui Ezechia și a tatălui său Ahaz, se găsește în 2 Rg 17, 1; 18, 1.9. Astfel sincronizarea dintre Ezechia și Osea, incorect făcută de vreun cronicar sau editor trebuie ignorată, deoarece Osea a fost dus ostatec în captivitatea asiriană cu câțiva ani înainte ca Ezechia să fie încoronat. Neținând

seama de coregență de 12 ani a lui Iotam cu tatăl său Ozia (leprosul) și însușirea de către Pecah pe nedrept a unei perioade de domnie de 12 ani ai lui Menahem și Pecahia, revizuirea a suprapus domniile lui Iotam și a lui Ahaz cu aproximativ 12 ani.

(e) Concluzie

Ceea ce până atunci părea neatenție sau ignoranță din partea istoriografilor evrei, prin cercetarea asiduă a lui E. R Thiele apare ca fiind cheia pentru a descifra una dintre cele mai mari enigme ale Vechiului Testament. Aceasta demonstrează nu numai că Biblia este uimitor de vrednică de încredere ci și modul minunat cum istoria ei se armonizează cu fidelele rapoarte cronologice asiriene.

(1) Reflexii

A dogmatiza cronologia sau a încerca să fixăm fiecare detaliu o dată pentru totdeauna nu ar fi doar o încumetare ci și o imposibilitate. Noi descoperiri arheologice ulterioare ar face posibil să admitem că unele elemente ale rebusului cronologic au fost incorect așezate și prin urmare să necesite revizuire.

Armonia afirmațiilor biblice referitoare la timp întăresc convingerea noastră în acuratețea Cuvântului inspirat. Oriunde acest raport poate fi în mod adecvat testat, el se descoperă ca istorie vrednică de încredere.

Oricât de importantă pare să fie cronologia biblică, aceasta nu este esențială pentru mântuire. Aceasta nu înseamnă că date istorice nu ne-ar putea ajuta în căutarea unor adevăruri mai profunde. Reperele profetice sunt stabilite cu acuratețe, însă alte date istorice sunt rareori probleme de vreo oarecare importanță teologică.

sociale, abuzurile și alte nereguli sunt îndepărtate. Relativă prosperitate economică.

(d) Izbucnirea revoltei. Odată cu Sanherib (704 – 681 BC). Sargon II, învins, moare departe. Revoltă în două extremități ale imperiului: Babilonia în est iar în vest acțiunile concentrate de Merodac Balada n ce căuta aliați (2 Rg 20, 12 – 19; Is. 39). De asemenea Egiptul sub Shabako (710 – 696 BC), Tirul, Ascalonul și

Ecronul, Moabul, Edomul, Amon contaminați. Ezechia, alert și ocupat cu forțarea altora în alianță (Ecronul) și aliat cu Egiptul, sapă tunelul din Siloam, pentru apă. Sorții au fost aruncați, contrar sfatului lui Isaia.

(d) Campania lui Sanherib (701 BC). Babilonul este pacificat. Tirul, lovit și paralizat. Coaliția se destramă, Byblos, Asdod, Moab, Edom, Amon, vin cu tribut. Ascalonul, Ecronul și Iuda, primesc pedeapsa cea mai severă: 46 de cetăți întărite din Iuda sunt distruse, și altele filistene. Ajutorul Egiptul înfrânt. Ezechia închis ca o pasăre în Ierusalim (chiar și Lachisul, ultima cetate întărită, luată: British Museum). Termenii de pace drastici pentru Ezechia: teritorii, visterii, concubine, fiice, pierdute toate.

Dar în anii ce au urmat, Asiria hărțuită de Babilonieni și încurajat de ridicarea lui Tirhaca în Egipt, Ezechia se revoltă din nou, aparent reluând teritoriile cucerite de Sanherib. Momentul oportun însă nu întârzie: Babilonul este răvășit din nou, Asiria se revarsă din nou în Câmpia Filisteană, ia Libna și Lachisul. de data aceasta trimițând doar un general la Ezechia pentru a-i cere supunerea. Știind că aceasta ar însemna sfârșitul pentru Iuda precum și încurajat de Isaia, a decis să moară luptând. Este posibil ca armata asiriană să fi fost decimată de o epidemie, sau să fi fost urgentă nevoie de ea acasă. Biblia raportează 180.000 de oameni uciși. Oricum, Iuda a scăpat încă odată.

(e) Lipsa unei retalii s-a datorat probabil morții regelui Ezechia (în anul următor 687 BC). Manase, urmașul său a renunțat la rebeliune și a făcut pace. Brava lovitură pentru independență care a costat pe Iuda atât de scump, a eșuat.

3. Împărăția lui Iuda: ultimul secol (687 – 587 BC)

(a) Perioada cuprinde evenimentele dintre moartea lui Ezechia și distrugerea Ierusalimului. Rar a mai trecut vreo națiune prin atâtea schimbări dramatice subite ale sorții într-o perioadă atât de scurtă de timp: vasală Asiriei, perioade succesive rapide de independență și supunere, mai întâi Egiptului, apoi imperiului neo-Babilonian, înainte de a se autodistruge prin rebeliune fără rost. De fapt, rapida

succesiune a acestor etape a avut loc așa de neașteptat, încât a fost posibil pentru un singur om să asiste la toate evenimentele (Ieremia)

Astfel Iuda este atacat din trei părți (de Israel, de Edom și de Filistenii). În disperare și contrar sfatului lui Isaia, Ahaz apelează în schimbul unui tribut enorm la Tiglat Pileser III. Acesta acționează mai întâi spre fâșia Mediteranei încercuind Palestina pe la Gaza, mijlocul prin care orice ajutor egiptean era tăiat; apoi acționează cu deplină forță distrugând Galilea, Transiordania și cetăți importante ca Megiddo, Hațor; apoi Damascul.

(e) Căderea Samariei. Politica lui Pecah a costat scump pe Israel. Pentru ultimul rege, Osea (732 – 724 BC) nu a rămas decât ceva din Efraim și Manase, iar el a fost lăsat să stăpânească ca vasal. Când Tiglat Pileser III succedat de Salmanasar V, Osea a încetat să-i plătească tribut și s-a întors spre Egipt. Aceasta a însemnat sinucidere (căci nu era posibil niciun ajutor din Egipt care era și el fărâmițat în câteva provincii rivale). Salmanasar V cucerește totul în 729 BC cu excepția Samariei (capitalei) care a fost luată în anul 722BC de fiul său Sargon II, cu un număr de 27.290 de prizonieri, deportați pentru a dispărea din istorie. Israel este desființat și noua provincie asiriană primește alți deportați din Babilon, Hamat, ele. care devin samaritean de mai târziu.

2. Iuda: satelit al Asiriei

(a) Refuzul lui Ahaz (735 – 715 BC) de a participa în coaliția antiasiriană l-a scăpat de calamitatea ce s-a dezlănțuit peste Israel. Cu toate acestea a devenit vasal al Asiriei. Tendințele sincretiste ale lui Ahaz au rezultat din politica proasiriană însă aceasta a constituit o insultă la adresa lui Dumnezeu care nu mai era stăpân pe casa Sa. Este una dintre cele mai rele perioade de apostazie din Iuda (își treceau fii prin foc, credeau în superstiții etc). Dezintegrare economică, socială și morală a lui Israel își făcea simțite efectele și în Iuda.

(b) Ezechia (715 – 687/6 BC). Lupta pentru independență. Patriotism. Factori religioși: întoarcerea la Dumnezeu adevărat, determinată de profeți și de lecția dată lui Israel (apostazia și ruperea

legământului au dus la dezastru). Teologia națională: dinastia lui David. Situația internațională, favorabilă (revolta Babilonului, inamici distruși în Iran, Siria, Urartu, etc.). Egiptul trăiește o relativă reabilitare. Piankhi (dinastia a 25-a etiopiană) aduce din nou Egiptul întreg sub autoritatea sa, motiv de speranțe pentru vasalii din Palestina. Crezând că e vremea pentru revoltă, filistenii, Edom, Moab și aparent Iuda (?) cu ajutorul promis al Egiptului încearcă o scuturare a jugului suzeran, dar sunt înfrânți. La insistențele lui Isaia, Iuda scapă, iar soarta îi este temporar amânată.

(c) Reforma lui Ezechia este de natură cultică. Încearcă să atragă și supraviețuitorii statului defunct din nord, în speranța reînvierii și reunificării sub dinastia lui David. Și consecințele sociale (potrivit lui Mica și Isaia) – relele rivale asemenea vulturilor se roteau asupra stârvului asirian să-l împartă. Oricare ar fi câștigat. Iuda avea să piardă: întâi independența, apoi însăși existența.

(g) Pe ultima sută de metri. Distrugerea Ninivei (612 BC) și zdrobirea ultimei tentative de rezistență la Haran (610 BC) fac din Palestina mărul de ceartă între Babilon și Egipt. Iosia moare în anul 609 când a ieșit în întâmpinarea lui Neco, în drumul spre Charchemiş pentru a salva rămășițele Asiriei amenințate de Babilon. Ioahaz, fiul său este depozat și trimis în Egipt, Neco preluând controlul dincoace de Râu și punând pe Eliachim / Ioiachin în locul lui. Dominație egipteană: 609 – 605BC. Tribut greu. Ioiachin, prințisorul nepotrivit pentru o domnie, zidește un nou palat prin muncă silnică. Teologia oficială este la pământ, reforma este regretată!

În 603 BC Iuda devine vasal al Babilonului. Ascalonul în câmpia filisteană este luat. Lupta dintre Babilon și Egipt (601 BC) este indecisă. Rebeliunea lui Ioiachin, care înclina spre Egipt duce în final la moarte (598 BC), aparent un asasinat strategic cu rol de îmbunare a Babilonului.

(h) Ioiachin. Perturbarăea echilibrului prin jaf cu ajutorul forțelor babiloniene locale ce pun la lucru pe aramei, moabiți, amoniți. Apoi intervine armata babiloniană și urmează deportarea.

(I) Zedechia (598 BC), omul iară „coloană vertebrală”. Spuma națiunii plecată. Profeții, agitație falsă: minciuni, amăgiri cu privire la refacere. Numai Ieremia vestea cel mai rău lucru. Porniți spre autodistrugere, au reușit să tragă acoperișul peste cap.

(j) 587 BC: Nebucadnețar, asediul, executarea casei regale la Ribla. 586 BC, Nebuzardan, căpetenia oștirii babiloniene, distrugerea cetății. Iuda: SFÂRȘIT! Pentru totdeauna!

(k) Epilog: Ghedalia. Un alt eșec.

5. Reflexii: se vor discuta în cadrul predării cursului.

(b) Surse biblice: 2 Regi, 2 Cronici, Ieremia, Ezechiel, Tefania, Naum și Cronicile babiloniene.

(c) Sfârșitul dominației asiriene și recăștigarea independenței. Se pare că numai moartea l-a salvat pe Sanherib de ripostă, căci Manase a încetat opoziția și s-a declarat vasal credincios al Asiriei. De altfel, este puțin probabil că altă politică nu ar fi fost sinucigașă, întrucât asistăm în această perioadă la zenitul puterii și la întinderea stăpânirii asiriene (mai multe campanii împotriva Egiptului îl scot pe acesta din joc, dinastia a 25-a dispărea, chiar Memfis și Teba sunt distruse). Implicațiile sunt serioase mai ales pe plan religios, căci păgânismul este lăsat să înflorească în toate formele lui barbare (sacrificarea copiilor, prostituția sacră, cultul fertilității). Credința lui Israel este pe cale de a deveni prostituată cu totul. Violență, nedreptate, vocea profeților este adusă la tăcere. Manase este cel mai rău rege care a stat vreodată pe tronul lui David, a cărui păcate nu puteau fi iertate niciodată (2 Rg 21, 9 – 15; 24, 3; În 15, 1 – 4).

(d) Câteva din motivele principale ale prăbușirii Asiriei. Întinderea prea mare, ura supușilor, lipsa puterii centrale de a exercita stăpânirea. Egiptul greu de controlat, inamici din interior, pericolul coaliției formate din mezi, cimerieni, sciți. Propriul frate al lui Asurbanipal s-a răsculat împreună cu Babilonul și cu ajutorul elamiților împotriva lui, iar reverberațiile au zguduit imperiul din temelii. Manase este lăsat să se întărească pentru a fi folosit ca vasal contra Egiptului. Există și câțiva ani de pace în care biblioteca este

pusă la punct. Asurbanipal moare în 627 BC. Probabil luptele dintre doi fii ai săi au slăbit imperiul, așa încât peste 20 de ani, Asiria dispare de pe harta istoriei, sub presiunea mezilor conduși de Cyaxare și a babilonienilor sub Nabopolasar. În acest ceas de agonie Ninive este distrus (612 BC) iar alianța cu Egiptul în încercarea unei rezistențe în Haran, eșuează după câțiva ani.

(e) Reforma lui Iosia (622 BC). Cea mai îndrăzneță din întreaga istorie a lui Iuda. Are la temelie Legea. Centralizarea și purificarea cultului de practicile asiriene. Reînvierea naționalismului. Independență față de Asiria, recâștigarea unor teritorii și a Samariei. Așa cum Ezechia a reversat pe Ahaz, la fel Iosia pe Manase. Teologia dinastică prinde viață (înspre nord, în Galileea). În fața pericolului extern, căutarea siguranței în vechile tradiții (subconștient, exista nevoia omului de dumnezeuli săi). Avertizarea profetică a judecății prin Tefania și Ieremia dă de asemenea un imbold reformei.

(f) Reforma a rămas totuși exterioară. Credință populară conform căreia o conformare exterioară era suficientă pentru apărarea regatului, este aberantă! Deși Iosia a văzut distrugerea Asiriei, aceasta nu a adus pace pentru Iuda, căci puteri dând scânteii – la întemnițarea lui, precum și la semnele lui care să accentueze seriozitatea situației de catastrofa iminentă și deportarea în Egipt cu rebelii, ne putem da seama de starea de spirit a Omului durerii din dosul tragediei.

(c) Asediul Ierusalimului este viu zugrăvit în Plângerile lui Ieremia, în special capitolele 2 și 4. Dar el vedea dincolo de tragedie, de cealaltă parte a catastrofei o eră nouă, o nouă comunitate, un nou popor, un nou legământ, etc.

2. Lângă râurile din „Babilon”.

(a) Egiptul, unul din centrele majore ale risipirii.

La aproximați 100 de ani de la deportarea lui Ieremia, a luat ființă o colonie puternică în Elefantina, insulă din apropierea primei cataracte de pe Nil în zona modernului Aswan. Aici era un templu unde se aducea închinare atât lui Yahvveh cât și zeiței Anat. Mai târziu centre iudaice apar în Alexandria și alte locuri din Egipt.

(b) Babilonul

Ieremia a avut dreptate că viitorul aparține nu fugarilor din Egipt ci din Babilon! unde de la prima deportare aveau în mijlocul lor pe Ezechiel. Așezați pe malurile râului Chebar, un canal uriaș ce ducea apă din Eufrat la Nippur, o cetate din imediata apropiere a Babilonului în sud-est. Comunicarea dintre cei rămași în Ierusalim și cei din Babilonia pare foarte verosimilă.

(c) Ioiachin în Babilon.

Regele davidic legitim² era și el deportat împreună cu Ezechiel în Babilon și era un simbol a naționalismului reprimat printre exilați. Acesta, coroborat cu speranțele insuflate de Hanania în patrie, potrivit cărora reîntoarcerea va avea loc peste 2 ani, au condus în final la suprimarea libertății și drepturilor acestuia și întemnițarea lui.

(d) Profetii captivității.

Oameni ca Hanania erau și în Babilon, alimentând speranțele false care s-au încercat spulberate de o scrisoare a lui Ieremia, ce îndemna pe exilați la calm și

Așa cum reiese din papirusul din Elefantina, descoperit acolo la începutul secolului al XX-lea: BWA, UOT\ 428.

Așa cum era considerat de poporul captiv și de Nebucadnețar însuși: ABW, UOT\ 436.

REÎNNOIEREA COMUNITĂȚII

LEGĂMÂNTULUI

16. EXILUL ȘI RESTAURAREA

1. Cataclismul național.1

(a) Odată cu reînvierea naționalismului ce a trecut peste Iuda în timpul ultimelor zile ale Asiriei, părea ca și când poporul stă pe pragul unei noi ere de aur. Însă patrioții s-au trezit din visarea lor de zi datorită șocului produs de succesiunea rapidă a evenimentelor, începând cu moartea lui Iosia și culminând cu căderea națiunii și ducerea în captivitate a majorității populației.

(b) Această stare s-a datorat în mare măsură prorocilor mincinoși care s-au dovedit a fi înșelători, chiar dacă adevărații profeți

au creat o impresie mult mai adâncă și de durată prin chemările lor de a întâmpina realitățile istorice contemporane. Mărturia lui Ieremia și Ezechiel în această vreme de cataclism național se adresa crizei contemporane, vizavi de care aceștia au reinterpretat și aplicat tradițiile religioase pe care și ei le-au primit și promovat. Astfel Ieremia este contemporan cu împărăția de la sud 40 de ani (626 – 587 BC). Dacă ne gândim doar la sulul lui ars de Ioiachin, la disputa cu profeții mincinoși – cea cu Hanania

1 Bernhard W. Anderson, Understanding the OJD Testament, 391 – 539.

Se mirau dacă se pot închina lui Yahweh care îi pedepsește prin captivitate pe un pământ străin unde alți zei dețin controlul (Ps 137).

Cu toate acestea, credința mozaică nu doar a supraviețuit, ci s-a și adâncit și îmbogățit în această tranziție. Pe de o parte unii s-au lăsat absorbiți de cultura locală, alții în schimb au păstrat credința mai curată și cu mai mult zel, în contrast cu iudeii din Egipt, care de asemenea s-au lăsat luați de curentul Nilului. Această supraviețuire a fost posibilă prin noua expresie semănată de profeților mari, potrivit mesajelor cărora Dumnezeu nu era legat de templul din Ierusalim. Unii psalmi provin din această perioadă. Sinagogile, locuri de adunare, învățare și închinare de mai târziu s-au născut ca răspuns la o nouă nevoie, experimentată de prima dată în exil, când iudeii au fost separați de țara și templul lor. Simțul apartenenței de comunitatea legământului s-a intensificat tot mai mult pe baza istoriei și tradiției/credinței comune. Leviții și-au reluat rolul de învățători ai legii, adică ai învățării modului în care să se aducă închinare și slujire lui Yahweh.

Exilul a fost deci o vreme de activitate religioasă, un timp de atenție concentrată și consacrată zestrei religioase a lui Israel. Parte a literaturii istorice și profetice prinde formă finală în această perioadă. S-a apreciat tot mai mult că mesajul profetic a fost confirmat de evenimentul istoric și că acesta era baza pentru speranțele viitoare.

4. Noi orizonturi1

(a) Lumină pentru neamuri

Din experiență știm că schimbările epocale au adesea unefect dublu și adesea paradoxal asupra vieții oamenilor. Ele aduc atât o reînnoire a loialității naționale cât și o viziune mai largă a unei lumi comune. Acest lucru este adevărat și despre exil. Pe de o parte, distinctivitatea Israelului s-a văzut a fi amenințată de cultura înconjurătoare și de aceea întreaga viață a fost zidită pe temeliile străbune (torah). Pe de altă parte, acum au început să fie zărite noile orizonturi spre care trebuia îndreptată atenția lor. Poporul ales trebuia să devină instrument în mâna Suveranului istoriei pentru a fi o binecuvântare dincolo de granițele lui înguste, o lumină pentru toate popoarele, viziune susținută atât de elocvent de Isaia.

(b) Necazuri în Babilon

După moarte lui Nebucadnețar (605 – 562 BC) urmează o perioadă de tensiuni, generate de pretenția preoției la drepturile ei suprimate de coroană în timpul marului monarh. În șapte ani care au urmat tronul a fost schimbat de trei ori. Veștile s-au răspândit în tot imperiul și mulți au sperat că sosise timpul pentru

BWA, UOT, 468.

asezare de durată. Doi dintre acești profeți au fost pur și simplu fripți în foc de babilonieni pentru politica lor de opoziție. Atâta timp cât Ierusalimul a rămas în picioare, mesajul lui Ezechiel, ca de fapt și al lui Ieremia, era de condamnare. El era convins că distrugerea acestuia era în mod divin hotărâtă și că revolta împotriva Babilonului era trădare față de Dumnezeu (Ez 17, 20). În distrugerea iminentă el a văzut judecata lui Dumnezeu ca seceriș al apostaziei persistente care mergea înapoi până la începuturile istoriei lor ca națiune.

3. Viața în captivitate

(a) Situația în Iuda.

Exilul a marcat începutul unei noi mișcări în desfășurarea dramei poporului Israel, cunoscută sub numele de iudaism.¹ Viitorul nu aparținea nici celor din Egipt, nici celor rămași în Ierusalim ci rămășiței din Babilon! Paralizând țara prin lăsarea celor mai slabe.

sărace și inofensive efective în Iuda, Nebucadnețar a stins practic orice speranță și amenințare de reînviere a naționalismului. Parte a regatului lui Iuda a fost absorbit de provincia samariteană, parte absorbită de edomiți (idumeii de mai târziu), care s-au întins până în zona Hebronului. Marea parte a populației rămase a apreciat condițiile de viață ca fiind intolerabile și a migrat în Egipt spre a începe o viață nouă.

(b) Viața în Babilon.

În captivitatea babiloniană nici nu era chiar așa de rău. Exilaților li s-a acordat o oarecare libertate socială și de asemenea economică. S-au dovedit atât de intrerprinzători încât peste un secol ei dețineau controlul în concernul de afaceri Murashu and Sons² din cetatea Nippur. Ei se puteau mișca liberi, puteau să locuiască pe lângă marile orașe și să trăiască stilul lor obișnuit de viață. Cea mai serioasă ajustare era necesară din cauza amenințării cu înecarea religiei lor distinctivă în cultura babiloniană. Templele lor, agricultura și industria, civilizația avansată, etc., au avut un efect copleșitor asupra culturii pe care au lăsat-o în urmă în Iudea. Mulți trebuiau să se fi mirat dacă nu cumva nivelul ridicat de civilizație al babilonienilor se datora superiorității religiei babiloniene față de credința lor tradițională. Aceeași problemă de fapt ca și la cucerirea Canaanului!

Termenul provine de la Iudei, având în vedere că doar Iuda rămâne poporul legământului, întrucât între iudei și samariteni prăpastia s-a făcut atât de mare încât pe vremea Mântuitorului nu mai era între ei practic nicio legătură. Iudeii nu limitați la apartenență teritorială căci cei mai mulți se aflau în diaspora, ci caracterizați mai degrabă prin legături istorice și religioase. Iudaismul poate fi aplicat erei noi în care credința distinctivă a iudeilor a supraviețuit tragediei naționale. 2 BWA, UOT, 447.

Revenirea avut loc sub Șeșbațar, prinț davidic! linia regală (1 Cr 3, 19).

Următ de Zorobabel, tot din

(e) Surse istorice pentru perioada persană (Cirus – Alexandru

cel Mare)

Ezra și Neemia acoperă doar jumătate din perioadă (538 – e.400 BC). Au fost socotite împreună de masoreți. Ieronim care a tradus în latină Vechiul Testament le-a separat pentru prima dată. De altfel Ezra și Neemia au făcut inițial parte din lucrarea Cronicarului, împreună cu 1 și 2 Cronici, a cărui editor final a fost după părerea unora Ezra. Ultimul verset din 2 Cronici este identic cu primul din Ezra! Intenția de bază a „cronicarului” a fost aceea de a trasa o istorie a închinării lui Israel cu centrul în Sion, cetatea sfântă. Față de interesul politic și mesianic al scriitorilor cărților Regi, cronicarul a, fost preocupat de geniul religios, cultic al lui David, organizatorul Israelului ca o comunitate a închinării, a construit capitala religioasă, templul, muzica acestuia și slujbele leviților. David este îmbrăcat de cronicar în veșminte eclesiastice și înconjurat cu un cerc al „sfințeniei”. De asemenea întreaga istorie a Israelului este prezentată în termeni ecclesiastici. Israel s-a reîntors din exil nu ca o națiune ci ca o comunitate religioasă. A fost totodată o reîntoarcere la programul iudaic primit din mâna lui David.⁴

(f) Zorobabel și reconstruirea templului.

Lista celor întorși a fost destul de săracă. Mulți au preferat să rămână căci au socotit că e mai bună siguranța și prosperitatea decât incertitudinea și sărăcia. Împreună cu Iosua, marele preot, s-a făcut altarul, s-au rânduit slujbele și au fost puse temeliile templului. Tensiuni cu popoarele Palestinei, cu cei care nu au luat parte la exil și cu samaritenii.

Rezidirea templului obstrucționată și împiedicată de aceștia ca o suprimare a simbolului reînnoitului naționalism iudaic. Construcția a fost continuată după 18 ani pe vremea lui Darius cel Mare (522 – 486 BC). Cambyse, predecesorul său a încorporat Egiptul în imperiul persan. Apoi și-a pierdut mințile și s-a sinucis. Rivalitățile ce au urmat și întinderea lor în imperiu au fost stinse în cele din urmă de Darius, care își celebrează victoria pe basorelieful Stâncii de la Behistun. În al doilea an al domniei lui, cam la o lună după o revoltă babiloniană,

reconstrucția templului este reluată sub încurajarea lui Hagai și Zaharia.

De pe Cilindrul lui Cyrus, BWA, UOT\ 508.

De aceea parte a istorisirii despre Ezra se află în Ezra și parte în Neemia! BWA, UOT, 511. BWA, UOT; 515.

Probabil de aici proverbul iudaic „decât sărac și bolnav mai bine bogat și sănătos”.

eliberare. Evil Merodac a ridicat capul lui Ioiachin, regele davidic legitim, din temniță și speranțele sioniste au reizbucnit. Șeșbațar, este unul din fiii lui Ioiachin.¹ Momentul favorabil pentru sionism a sosit odată cu urcarea la tron a lui Nabonid, care preferă o religie diferită, închinată zeiței lunii, față de cultul tradițional al lui Marduc, și printre interesele sale nepopulare se înscrie și mutarea reședinței la Tema, în timp ce Belșațar domnește coregent. În același timp, mezii și perșii apar la orizont ca претенdenți la mai multă onoare. Cyrus pune sub semnul întrebării puterea suzeranului med în 553 BC și aparent cu ajutor babilonian îl învinge pe Astyages în 550 BC. Apoi cucerește Lydia, în frunte cu Cressus (proverbiala bogăție) devenind astfel stăpânul dintre Golful Persic și Marea Egee. Nu se oprește aici, ci profitând de dezordinea din Babilon, pe care Nabonid s-a întors s-o salveze cu ocazia festivalului de anul nou, obține o victorie strălucită zdrobind rezistența babiloniană în 539 la Opis pe Tigru. Câteva săptămâni mai târziu intră triumfal în Babilon, fără luptă.

(c) Cyrus, robul Domnului

Pretins de Dumnezeu ca serv al său este în același timp chemat de Marduc să siveze cauza sa pierdută în Babilon.² În contrast cu alți monarhi ai Orientului apropiat, extraordinar de binevoitor și uman. În loc să-i execute pe Astyages și pe Cressus, le-a permis să-și păstreze escorta regală. A protejat bogățiile Babilonului, și a respectat formele tradiționale ale religiei. A abrogat politica asi-ro-babiloniană de a deporta populațiile captive și a permis chiar exilaților să se reîntoarcă în patria lor. Pe drept a fost numit unul din cei mai luminați domnitori din istorie. Imperiul a fost destinat să dureze aproximativ 200 de ani,

până la Alexandru cel Mare, Se pare că la baza politicii lui a stat înțelegerea diferită conform căreia puterea nu se menține prin asuprire ci prin obținerea onoarei și loialității oamenilor. Inventează sistemul rapid de comunicații – pionier al poștelor rapide cu cai de mai târziu, împarte teritoriul în satrapii sau provincii.

(d) Edictul de eliberare

Decretul de reîntoarcere al iudeilor din exil, în cele două forme (una ebraică – Ezr 1, 2 – 4 și cealaltă în aramaică – limba oficială – Ezr 6, 3 – 5) este similar cu politica religioasă generală așa cum reiese de pe cilindru lui Cyrus: „Am reîntors acestor cetăți sacre de pe cealaltă parte a Tigrului, sanctuarelor care au stat în ruine multă vreme, chipurile care obișnuiau să locuiască acolo și le-am făcut temple permanente. Am adunat de asemenea toți locuitorii lor de odinioară și i-am trimis înapoi la locuințele lor”. 3

W. F. Albright și așa cum reiese și din 1 Cr 3, 18.

Așa cum apare pe celebrul cilindru al lui Cyrus.

5. Slăbiciunile iudaismului

(a) formalismul cultic;

(b) legalismul, ce putea duce la nerespectarea Torei (corban) sau îngrădirea legii și a Sabatului;

(c) exclusivismul iudaic;

(d) spiritul profeției harismatice se orientează spre profeția cultică și apocaliptică, apoi se stinge.

6. Concluzii

În timpul exilului poporul a căutat o nouă înțelegere a comunității care îi lega laolaltă în ciuda dezastrului național. Această înțelegere au găsit-o în tradiția lor scripturistică prin care li se aducea aminte adevărul potrivit căruia comunitatea legământului s-a născut la vremea când Israel nu era o națiune și nu avea rege, cu excepția lui Yahweh. Israel era în esență o comunitate a închinării. Iudaismul și-a avut rădăcinile în exil.

7. Reflexii

(a) „Albina polenizează floarea pe care o exploatează” 1 Acest

lucru este adevărat despre exil. Experiența tragediei istorice a lui Israel a fertilizat și adâncit înțelegerea lor religioasă.

(b) Robul Domnului și rezidirea peretelui dărâmat al vieții omenești.

(c) Întoarcerea din Babilon și luarea principiilor babiloniene pe care le-au trăit în țară.

Charles A Beard, în BWA. UOT\ 467.

Templul este terminat în 515 BC. Zorobabel dispare de pe scenă¹ iar conducerea rămâne în mâna marelui preot și a succesorilor lui. Israel trebuia să fie o comunitate legată de templu, o împărăție de preoți după modelul celei stabilite de David. Ceea ce lipsea templului al doilea în strălucire arhitecturală a fost substituit cu devoțiunea religioasă a poporului și credința că Yahweh locuiește în mijlocul lor. Viața și gândirea ebraică au fost nutrite la templu și mai târziu în sinagogi care au supraviețuit templului.

(g) Ezra și Neemia

După terminarea templului au trecut trei generații până la sosirea lui Neemia în 445 BC. În această perioadă cultura persană își atinge zenitul. Despre condițiile din Palestina legate de aceste vremuri ne dau o idee Obadia, cu plângerea lui împotriva edomiților, Maleahi cu chemarea lui la o închinare sinceră și după unii², Ioel cu invazia de lăcuste. Cei trei profeți prezintă imaginea comunității iudaice amenințate de popoarele învecinate și presiunea culturii străine pe de o parte și slăbită interior de sărăcie, nemulțumire și apatie religioasă de altă parte. În aceste împrejurări apar în scenă Ezra și Neemia.

Ezra, arhitectul iudaismului. Vine în Ierusalim să investigheze și să pună la punct problemele religioase în cea de-a cincea satrapie sau „cea de dincolo de Râu”. Reforma familiei. Reînnoirea legământului pe baza legii. Pentateucul a fost legea care a modelat viața și religia iudaică. Pentateucul samaritean diferit în primul rând în ce privește interpretarea. Dacă la început ruptura dintre cele două fracțiuni a fost de natură politică și economică, ea a devenit în final de natură religioasă.

Neemia rezidește fortificațiile Ierusalimului. Două perioade de guvernare: 445 BC și 432 BC.³ Reformele lui Neemia menite să întâmpine amenințările îndreptate împotriva identității naționale. Nu numai un zid puternic împrejurul Ierusalimului ci și unul al exclusivismului bazat pe naștere (puritate iudaică) și loialitate religioasă (distinctivitate).⁴ Sincretismul a constituit dintotdeauna o amenințare serioasă, iar acum pericolul absorbirii culturale de către elenism⁵ era mai mare ca oricând. Israelul a rezistat asimilării și a transformat ceea ce a împrumutat de la alții în mod creator într-un vehicul pentru exprimarea propriei credințe. Iudaismul, rol în transmiterea valorilor culturale și religioase care se răsfrâng în final asupra lumii occidentale!

Posibil de teama conducerii persane de reînființare a satatului iudaic. BWA, UOT, 519.

2 BWA, UOT.; 524.

3 BWA, UOT, 531.

În niciun caz nu bazat pe naționalism sau rasism, ci mai degrabă pe credința pasionată a zestrei religioase israelite.

Efortul calculat al lui Alexandru cel Mare de a uni toate diferențele religioase și culturale într-o sinteză numită elenism. BWA, UOT, 533.

(c) Divizarea imperiului (323 – 301 BC). În 22 de ani tronul își schimbă de șase ori pretendenții. Printre ei Perdiccas, „moștenitorul” lui Alexandru desemnat pe patul de moarte. Ptolemeu, satrap al Egiptului îi ia acestuia corpul neînsuflețit, al lui Alexandru pentru a-l înmormânta în Egipt, în loc de Macedonia, provocându-l pe cel dintâi. Perdiccas este în cele din urmă asasinat de generalii săi. Antipater preia conducerea pentru scurt timp. Apoi Antigonus, care se găsește curând în luptă cu Seleucus, Ptolemeu, Lisimah și Cassandru. După multe peripeții rămân doar cei patru, pentru a stăpâni cele patru regiuni ale imperiului Primul Frigia, Siria și Asia până la Indus; al doilea Egiptul și Palestina; al treilea Tracia și Bitinia; iar al patrulea Macedonia. În tot acest timp, Palesina a fost prinsă irevocabil în lupta

pentru putere dintre seleucizi și ptolemei.

(d) Stăpânirea ptolemeilor (301 – 198 BC). Iudea tratată ca provincie sacerdotală sub conducerea marelui preot care plătea un tribut și în general a rămas nemolestată. Teritoriul reîmpărțit în trei: Seleuc cu Babilonul, Siria de nord și Asia Mică; Ptolemeu cu Egiptul și Siria de sud, iar Antigonus Gonatas cu Europa.

Războaiele siriene (4) între Ptolemei și Seleucizi. În final Ptolemeii învinși iar Palestina eliberată. Doar trei ani de libertate a închinării și scutire de taxe. Apoi începe o persecuție teribilă.

(e) Stăpânirea seleucizilor (198 – 143 BC). Lupta pentru putere continuă pe toate fronturile. Apare Roma în scenă. Funcția de mare preot se cumpără la licitație iar urmarea este jefuirea și desacralizarea templului din Ierusalim și procesul de elenizare cultică (templul transformat în loc de adorare a lui Zeus, iar jertfe necurate se aduc în cinstea lui ca reprezentant al lui Antioh). Întreg sistemul iudaic este dat peste cap, tora, Sabatul, rânduielile iudaice, etc. toate desființate (167 BC). Considerente politice la baza acestor inovații: răzbunarea lui Antioh IV Epifanul pentru interdicția Romei de a cuceri Egiptul, iar Palestina intenționată a deveni un stat tampon între Antioh și puterea tot mai amenințătoare a Romei.

(f) Revolta macabeilor (168 – 143 BC). Cultul lui Zeus implementat peste tot în forță, iar iudeii erau obligați să aducă jertfele păgâne. Aceasta a dus la revoltă. Matatia (166 BC) și hasidim (o grupare religioasă de stânga) au luptat contra păgânismului și grupărilor iudaice care au acceptat elenizarea. Iuda (166 – 160 BC) devine dușmanul de temut al invadatorilor și mândria națiunii. Respinge toate încercările trimișilor lui Antioh de a restabili ordinea și recâștigând tot teritoriul reintroduce cultul iudaic, fortifică Ierusalimul și obține libertatea religioasă în 163 BC deși rămâne sub control politic sirian. În lupta pentru eliberare politică, Iuda este ucis. Moralea dărâmată. Ionatan (160 – 143 BC), la început conducând lupte de gherilă contra celor ce stăpâneau în Ierusalim, este mai târziu ajutat de pretinsul fiu

17. PERIOADA INTERTESTAMENTALĂ

I. SCHIȚĂ ISTORICĂ1

Perioada în discuție durează aproximativ 400 de ani. Din punct de vedere politic, ea este în esență lupta prelungită dintre seleucizii de la nord și ptolemeii de la sud pentru controlul asupra Palestinei.

1. Stăpânirea persană

(a) Perioada de ascendență persană: (539 – 423 BC). În această perioadă condițiile politice permit reconstruirea templului și a zidurilor Ierusalimului sub conducerea lui Ezra și Neemia.

(b) Perioada declinului: (423 – 331 BC) nefericită, atât pentru persani cât și pentru iudei. Instabilitate politică. Necazuri de natură religioasă (în Egipt, distrugerea templului din Elel antina) în Ierusalim, templul pângărit de Artaxerxes II (404 – 358 BC), iar poporul persecutat și supus unui tribut greu. Anarhie politică în Persia. Intră în scenă noul pretendent la stăpânire: Macedonia.

2. Stăpânirea greacă

(a) Grecii: indo-europeni sosiți din nord-est în mileniul 2 BC. Organizați în cetăți-state independente, administrate pe baze democratice au provocat puterea autocratică a Persiei. Victoriile în lănuite de la Marathon (490 BC), Salamis (480 BC), Palatea (479 BC) și Mycale au îndepărtat jugul persan. Era de aur a culturii grecești. Războiul peloponezian (25 de ani) între Sparta și Atena: învinge Teba!

(b) Macedonia: monarhie, se ridică sub Filip II, formează o armată națională și cucerește aproape toată Grecia. Alexandru, meditat de Aristotel, duce mai departe cuceririle cu scopul de a continua elenizarea. Victorii la Granicus (334 BC), Issus (332 BC), în Siria, Palestina, Tir (332 BC) și Egipt – unde este primit ca eliberator și încoronat ca faraon; el în schimb se închină zeităților egiptene înființează Alexandria. Continuă marșul victoriei: Guagamela (331 BC), Babilon, Susa, Persepolis, Ecbatana (330 BC), râurile Jaxarte și Indus din nordul Indiei. Își asumă titlul de „rege al Asiei”. Reîntors la Susa celebrează înființarea noii monarhii mondiale, intenționată să unească Orientul cu Occidentul prin civilizația greacă (cu soții persane). Moare

în Babilon în 323 BC, la vârsta de 33 de ani.

Cf. lui Harold W. Hoehner, „Between the Testaments”, în Expositor's, 1: 179 – 133.

4. Stăpânirea romană

(a) Hireanul II (63 – 40 BC) marele preot, iar Antipater puterea din dosul tronului și responsabil pentru onoarea lui Hireanul II. Alexandru, fiul lui Aristobul învins. Datorită faptului că au ajutat pe Iulius Caesar în lupta contra lui Pompei

A

Caesar i-a scutit de impozite. În timpul lui, Hireanul rămâne în funcție, în timp ce Antipater pune pe fiul său Fazael ca guvernator al Ierusalimului și pe un alt fiu, Irod, guvernator al Galileei. Irod a început să prindă putere și căsătorindu-se cu o nepoată a lui Hireanul II, devin împreună cu Fazael tetrarhi ai Iudeii.

(b) Antigonus (40 – 37 BC) cu ajutorul părților care au venit în Siria, îl îndepărtează pe Hireanul II. Irod se duce la Roma unde este numit rege al Iudeii. Se întoarce și ocupă Galilea și Ierusalimul în 37 BC, iar romanii îl decapitează pe Antigonus, terminând astfel cu stăpânirea hasmoneană.

(c) Irod cel Mare (37 – 04 BC) idumean de origine (pe jumătate iudeu) a avut de luptat împotriva a patru forțe puternice: (1) fariseii cu o parte din popor: cei ostili erau înlăturați iar cei ce s-au supus se bucurau de recunoaștere și favoruri; (2)

aristocrația cu Antigonus. Irod a executat 45 din cei mai bogați și influenți și le-a confiscat averea; (3) familia hasmoneană: Hireanul II a fost mutilat și astfel nu mai putea fi mare preot. El a fost înlocuit cu Hananeel care la cererea Alexandrei a fost înlocuit în silă cu Aristobul, datorită intervenției străine, care în final a fost înecat „accidental” în lacul Siloam. Alexandra a fost pusă în lanțuri și sub pază; (4) Cleopatra, care datorită întorsurii politice favorabile, este nevoită ca împreună cu Antoniu să se sinucidă. În cele din urmă Irod o execută și pe Mariamne, soția sa. De asemenea pe Alexandra și pe toate rudeniile lui Hireanul II.

Irod a ținut un echilibru diplomatic reușit între pretențiile

romane și iudaice. Au fost introduse jocurile cinciinale în cinstea lui Caesar, au fost zidite teatre, amfiteatre, s-au ținut curse de cai și întreceri sportive. A zidit un palat regal, multe fortărețe și temple păgâne, de asemenea templul din Ierusalim. Un templu închinat lui Augustus. Reîntoarce a treia parte din impozite pentru a îmbuna pe cei defavorizați de accentul asupra culturalizării greco-romane.

Cele zece soții ale lui i-au adus însă necazuri (Doris, mama lui Antipater; Mariamne mama a cinci copii dintre care cei mai mari au fost Alexandru și Aristobul; Mariamne II mama lui Irod Filip; Maltache (samariteancă) mama lui Arhelau și Antipa; Cleopatra din Ierusalim, mama lui Filip tetrarhul; Palas, Fedra și Elpsis. Numele celorlalte sunt necunoscute. Rivalitățile între Antipater „Alexandru și Aristobul. Sora și fratele lui Irod au și ei pretenții, iar în final Alexandru și Aristobul sunt executați. Al cincilea testament îl numește pe Antipa moștenitor (primele patru au avut alte aranjamente).

al lui Antioh, Alexandru Balassă devenă guvernator, mare preot, chiar prieten al acestuia. Necazul este că e prins – și el în lupta interminabilă pentru stăpânire. Rămâne mai mare peste Ierusalim.

3. Hașmoneii (142 – 63 BC) 1

(a) Simon (143 – 135 BC), al doilea fiu al lui Matatia, obține independența politică și religioasă, de prima dată după captivitatea babiloniană! în relații bune cu Roma și Sparta.

(b) Hârcanul I (135 – 104 BC) pierde independența dar o recâștigă când situația este favorabilă și cu recunoașterea Romei. Apoi cucerește Samaria și introduce iudaismul, bătând prima monedă iudaică! (110 BC). Fariseii, urmașii hasidimilor au pus sub semnul întrebării autoritatea religioasă a lui Hârcanul, însă saduceii l-au sprijinit.

(c) Aristobul I (104 – 103 BC) persecută pe frații săi și ucide pe mama sa prin înfometare. Cucerește Galilea și impune circumciziunea.

(d) Alexandru Ianneus (103 – 76 BC) unul din frații lui Aristobul. Întemnițat de acesta din urmă. Expansiune teritorială ca în zilele lui David și Solomon. Iudaizarea acestor teritorii prin

constrângere. Iubea băutura și războiul și era susținut de saducheii. În contradicție cu bunele moravuri și oamenii de bine, ucide odată 6.000 de iudei, apoi timp de șase ani 50.000 și în final crucifică 800 de farisei care sunt constrânși să-și vadă soțiile și copiii uciși. 8.000 de iudei se refugiază.

(e) Alexandra (76 – 67 BC), soția lui Ianneus, face pace la cererea soțului ei cu fariseii. Hârcanul II, fiul lor mai mare a fost numit mare preot.

(1) Aristobul II (67 – 63 BC) fiul mai mic al Alexandrei care s-a sprijinit pe saducheii, devine rivalul lui Hârcanul II, care a domnit doar 3 luni și îl forțează pe acesta din urmă să renunțe atât la funcția politică cât și la cea sacerdotală. Însă ajutat de Arclas din Petra și sprijinit de o mare parte din popor, provoacă stăpânirea lui Aristobul; în final amândoi apelează la ajutor roman (Pompei era în drum spre Damasc) și prin multe peripeții face ordine: Hârcanul este instaurat ca mare preot dar vasal al Imperiului Roman, în timp ce Aristobul cu fiicele sale și fiii săi Alexandru și Antigonus ajung prizonieri de război la Roma (Alexandru scapă).

Conducători religioși provenind din casa marilor preoți pe linie ereditară.

(c) Aparent Alexandru cel Mare a acordat iudeilor diferite favoruri, i-a scutit de unele taxe și le-a cedat teritorii siriene de graniță. În timp ce a schimbat fața lumii într-un timp așa de scurt, Alexandru cel Mare nu a încercat să schimbe religia popoarelor cucerite. Însă gândirea populațiilor din întreaga lume mediteraneană a fost afectată de ideile grecești și de conceptul lui Alexandru despre un imperiu mondial cu rase și popoare unite de o limbă, literatură și cultură comună.

(d) Asupririle suferite au dat naștere la așteptări mesianice pronunțate așa cum reiese din înmulțirea literaturii apocaliptice. Conform acestora. Dumnezeu avea să le ridice un conducător sau conducători mesianici care să-i elibereze de asupritori și să întemeieze împărăția mesianică promisă.

4. Partidele iudaice.

(a) Fariseii apar în jurul anilor 135 – 100 BC. Se pare că se trag din hasidim care au luptat alături de Macabei împotriva elenismului seleucid. Semnificația numelui: „despărțiți” (de necurat, de păcat). Erau din clasa de mijloc și aveau sprijinul populației. Au susținut serviciile sinagogii și considerau Tora vorbită ca egală în autoritate cu Tora scrisă. Credeau în nemurirea sufletului, reîncarnare și soartă. Așteptau pe Mesia să-i elibereze de asupritorii străini.

(b) Saducheii. provin după unii din Țadoc, marele preot de pe vremea lui Soloinon. În schimb ei susțineau că au venit după ce preoția țadokită s-a încheiat. Erau preocupați de aspectele ceremoniale ale templului. Interesele lor se aflau în domeniul politic și secular. Influența lor era printre bogații națiunii. Credeau că soarta este în mâna omului, negau învierea și existența îngerilor. Nu aveau niciun fel de așteptări mesianice.

(c) Zeloții, în timpul lui Iisus păzitori „zeleși” sau fanatici ai Torei; mai târziu, pe vremea revoltelor iudaice (66 – 70 AD) erau membrii unei partide iudaice naționalistecare au devenit luptători fanatici de rezistență împotriva romanilor numiți „asasini”, deoarece în final s-au sinucis în masă.

(d) Esenienii și comunitatea din Qumran și-au avut probabil originea în hasidimii de pe vremea Macabeilor. Erau zeloși pentru Tora și s-au împotrivit elenizării.

5. Pregătire pentru era Noului Testament

Când perșii au învins pe babilonieni, iudeii s-au întors în țara lor fără dorința de a se închina la idoli, însă neînstare să restaureze templul la slava precedentă.

BIBLIOGRAFIE

ISTORIA VECHIULUI TESTAMENT

Anderson, Bernard W. Understanding the Old Testament. New Jersey: Prentice Hall, 1986.

Beitzel, Barry J. The Moody Atlas of the Bible Lands. Chicago: Moody Press, 1985.

Boadt, Lawrence. Reading the Old Testament. New York: Paulist Press, 1984.

Bright, John. A History of Israel. London: SCM Press, 1980.

Gaebelein, Frank E. The expositor's Bible Commentary, Vol.1. Grand Rapids, Michigan: Zondervan, 1979.

La Sor. William Sanford, Hubbard, David Allan, Bush, Frederik William. Old Testament Survey. Grand Rapids, Michigan: Eerdmans, 1982.

Nichols, Francis D. ed. The Seventh-day Adventist Bible Commentary, vol. 1. Hagerstown, MD: Review and Herald, 1978.

Past Worlds: The Times Atlas of Archaeology. New York: Crescent Books, 1995.

Philip's Atlas of World's History. London: Octopus, 1992.

Schultz, Samuel. Călătorie prin Vechiul Testament, Oradea: Harper & Row, 1992.

Tullok, John H. The Old Testament Story. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, 1987.

White. Ellen G. Patriarhi și Profeți. București: Viață și sănătate, 1996.

Profeți și Regi. București: Curierul Adventist, 1991.

Wood, Leon J. A Survey of Israel's History. Grand Rapids, Michigan: Zondervan, 1986.

Odată cu creșterea importanței sinagogii, viața iudaică s-a concentrat în jurul torei nu a templului ca înainte. Datorită influenței eleniste au găsit necesară traducerea Scripturilor în limba greacă.

Persecutați de seleucizi și-au găsit tot mai mult nădejdea în eliberarea mesianică. Capturarea lumii mediteraneene de către romani a adus pace dar și tiranie. La această vreme apare Domnul Iisus ca să aducă pe oameni în legătură veșnică cu Tatăl, să dea pace indivizilor și lumii și să elibereze pe oameni de robia păcatului. El a fost lepădat și crucificat atât de ai Săi cât și de lumea păgână, însă mesajul morții și învierii Lui a fost formulat în limbii franța a zilei (greaca) și în lumea care era sub pax romană, aducând speranța eliberării mesianice atât

pentru prezent cât și pentru viitor.

18. EPILOG

Privind trecutul unei națiuni în retrospectivă, pare ca și când sunt unele vremuri când cursul istoriei curge tăcut, liniștit, ca apele bogate ale unui râu la vărsarea în mare; alteori se năpustesc tumultuos în zgomote asurzitoare asemenea cascadei Niagara. Această figură de stil se poate aplica istoriei lui Israel, de la data chemării lui Avraam la perioada intertestamentală, o istorie a cărui curs este tulburător, mai mult zbuciumat decât liniștit.

Vechiul Testament reprezintă memoriile și interpretările experiențelor istorice ale lui Israel de la formarea comunității până la marea încercare a credinței din perioada macabeană. Este biografia lui Israel, o istorisire ce nu poate fi povestită în mod adecvat fără convingerea că Dumnezeu a chemat acest popor prin har, l-a separat de națiuni pentru un scop special și i-a încredințat misiunea de a fi servul și martorul Celui care a fost, este și va veni.

Amintindu-și trecutul sacru și păstrând tradițiile acestuia, poporul de peregrini a fost în stare să trăiască în prezent cu fața îndreptată spre viitor, spre vremea unui nou legământ, a unei noi creațiuni, a împărăției lui Dumnezeu. Scripturile lui Israel se termină ca o dramă neîmplinită. Potrivit comunității creștine primare, pelerinajul poporului lui Dumnezeu conduce prin Vechiul Testament la Iisus Hristos, care împlinind legea și prorocii (Mt 5, 17) a venit să-l împlinească.